

Master Thesis

Islamitisch basisonderwijs, een bijzonder soort onderwijs

**Welke ontwikkelingen hebben islamitische basisscholen in
Rotterdam doorgemaakt in de periode 1988 - 2013?**

Stanley van Aken

stanleyvanaken@kpnmail.nl

342520

Erasmus Universiteit Rotterdam

Begeleider: Prof. dr. D. Douwes

Inhoudsopgave

Inleiding	4 – 7
Theoretisch kader	8 – 11
1. Historiografie	12 – 23
2. Institutionaliserings van het islamitisch basisonderwijs	23 – 36
2.1 Wat is islamitisch basisonderwijs?	23 – 30
2.2 Ontevredenheid over openbaar en bijzonder onderwijs	30 – 32
2.3 Oprichting van islamitische basisscholen in Rotterdam	32 – 34
2.4 Problemen van het islamitisch basisonderwijs	34 – 36
2.5 Conclusie	36
3. Debat en beleid	37 – 48
3.1 De visies van de gemeente Rotterdam en de Onderwijsinspectie	37 – 40
3.1.1 De visie van de gemeente Rotterdam	38 – 39
3.1.2 De missie van de Onderwijsinspectie	39 – 40
3.2 De bevindingen van de gemeente Rotterdam en Onderwijsinspectie	40 – 47
3.2.1 De bevindingen van de gemeente Rotterdam	41 – 43
3.2.3 De bevindingen van de Onderwijsinspectie	43 – 47
3.4 Conclusie	47 – 48
4. Islamitisch basisonderwijs in het nieuws	49 – 64
4.1 Al Ghazali, de pionier	49 – 50
4.1.1 De haalbaarheid van Al Ghazali	50 – 52
4.1.2 De wenselijkheid van Al Ghazali	52 – 54

Stanley van Aken Master Thesis	342520 07/07/2014
4.1.3 De kwaliteit van Al Ghazali	54 – 55
4.2 Consolidatie en sluitingen	55 – 58
4.3 Noen, de laatkomer	59
4.3.1 De haalbaarheid van Noen	60 – 62
4.3.2 De wenselijkheid van Noen	63
4.4 Conclusie	63 – 64
5. Islamitisch godsdienstonderwijs op openbare scholen	65 – 71
5.1 Godsdienstonderwijs op openbare scholen, tegenstrijdig of noodzakelijk?	65 – 67
5.2 Hoeders van het islamitisch onderwijs	67 – 69
5.3 Islamitisch godsdienstonderwijs in Rotterdam	69 – 71
5.3 Conclusie	71
6. Conclusie	72 – 74
Literatuurlijst	75 – 86
Appendix I	87 – 90
Appendix II	91 – 102
Appendix III	103 – 113

Inleiding

‘Kijk, in Nederland, in de wereld hebben we de laatste tijd te maken met meer diversiteit. Er zijn veel mensen met verschillende achtergronden, culturen, leefstijlen. Er zijn ouders die een islamitische basisschool kiezen, andere ouders kiezen een openbare, een christelijke, een joodse of een hindoeïstische basisschool. Ik denk dat het onderwijssysteem recht doet aan de diversiteit van de samenleving en aan de diversiteit van de mens zelf. Want wij hebben niet het type mensen, we hebben mensen die verschillende gedachten hebben.’¹ Deze uitspraak is afkomstig van Mesüt Disli, coördinator onderwijs bij Stichting Platform Islamitische Organisaties Rijnmond (SPIOR). Disli ondersteunt met dit citaat de visie van de overheid met betrekking tot diversiteit in het onderwijs.

Deze Master Thesis heeft betrekking op een opmerkelijk soort primair onderwijs, namelijk het islamitisch basisonderwijs. Deze thesis richt zich op de ontwikkeling van islamitische scholen in Rotterdam in de periode 1988 – 2013. In deze periode is het islamitisch onderwijs in Nederland gevestigd. Binnen enkele jaren tijd groeide het aantal islamitische scholen tot meer dan veertig. Ik heb de periode 1988 – 2013 onder de loep genomen. Deze periode behelst de tijdlijn van het islamitisch onderwijs in Nederland. In deze jaren hebben diverse ontwikkelingen de verhouding tussen moslims en niet-moslims zowel ten goede als ten slechte gewijzigd. Sommigen zagen het islamitisch onderwijs als bewijs voor de gebrekkige inburgering van immigranten met een islamitische achtergrond in de Nederlandse samenleving. Anderen vonden islamitisch onderwijs juist het toppunt van integratie. Naar verloop van tijd werd dit type onderwijs algemeen geaccepteerd. Later spitste de discussie zich toe op de kwaliteit van islamitische scholen. Dat was het gevolg van aanhoudende problemen op islamitische scholen. Onbekwame docenten, financiële fraude en slecht lesmateriaal zorgden ervoor dat de Onderwijsinspectie geregeld in actie moest komen. Dit leidde ertoe dat ouders hun vertrouwen in de scholen verloren en de media negatief over islamitische scholen berichtten.

Dit onderzoek richt zich op het ontstaan en het functioneren van islamitische basisscholen in de gemeente Rotterdam. In deze gemeente wonen verhoudingsgewijs veel allochtone jongeren met een islamitische achtergrond. Bij het onderzoek heb ik gebruik gemaakt van wetenschappelijke literatuur, rapportages en beleidsstukken van overheidsinstellingen en verschillende interviews. De wetenschappelijke literatuur is voornamelijk historisch en

---

¹ Interview met Mesüt Disli, 8 mei 2014, 7.

sociologisch van aard. De beleidsstukken die ik heb geanalyseerd zijn afkomstig van de Onderwijsinspectie of de afdeling Onderwijs binnen de gemeente Rotterdam. Verder heb ik enkele interviews afgenomen. In de eerste plaats heb ik gesproken met een docente van een islamitische basisschool in Rotterdam Charlois. Dit interview gaf mij de gelegenheid om zelf op een islamitische school rond te kijken. Daarnaast heb ik een interview afgenomen met het hoofd van de afdeling Onderwijs van de gemeente Rotterdam, omdat hij verantwoordelijk is voor de uitvoering van het gemeentelijk beleid ten aanzien van het islamitisch basisonderwijs. Ook heb ik een interview afgenomen met een medewerker van de Stichting Platform Islamitische Organisaties (SPIOR). Deze organisatie is actief betrokken bij de uitvoering van islamitische godsdienstlessen op openbare scholen. Door middel van dit interview heb ik meer inzicht in het reilen en zeilen van deze organisatie gekregen. Vervolgens heb ik een analyse uitgevoerd van de beeldvorming rondom het islamitisch basisonderwijs in Rotterdam. Daarvoor heb ik gebruikgemaakt van artikelen uit zowel landelijke en lokale kranten. Wat betreft de landelijke kranten ging mijn voorkeur uit naar kranten, die een speciale editie of een verleden met de gemeente Rotterdam hebben, zoals het Algemeen Dagblad en NRC.

Tot op heden is behoorlijk wat wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd naar het islamitisch onderwijs in Nederland. Specifiek onderzoek naar de ontwikkeling van islamitische basisscholen in de gemeente Rotterdam heeft nog niet plaatsgevonden. Dat deze analyse vanuit een historisch perspectief is gedaan, is ook nieuw.

Het onderzoek van deze Master Thesis heeft betrekking op de ontwikkeling van het islamitisch onderwijs. Hiermee wordt het onderwijs op islamitische basisscholen, maar ook het islamitisch godsdienstonderwijs op openbare scholen bedoeld. De centrale vraag is als volgt; *Welke ontwikkelingen hebben islamitische basisscholen in Rotterdam doorgemaakt in de periode 1988 – 2013?* Deze vraagstelling wordt via een aantal deelvragen beantwoord.

Het eerste hoofdstuk bevat de historiografie over het islamitisch onderwijs. Het omvat publicaties over de wenselijkheid en het functioneren van dit type onderwijs in Nederland. Ook worden er vergelijkingen gemaakt tussen de ontwikkeling van het islamitisch onderwijs in Nederland en de ons omringende landen. Uit de historiografie blijkt dat er al het nodige onderzoek is verricht naar de ontwikkeling van het islamitisch onderwijs. Een combinatie van historische, sociologische en pedagogische perspectieven is echter nog niet gedaan. Deze Master Thesis zal de bestaande lacune opvullen.

Het tweede hoofdstuk geeft inzicht in de institutionalisering van het islamitisch onderwijs. Wat houdt het in? Waarom is het er? En wat zijn de verschillen met het openbare

en christelijke basisonderwijs? Deze vragen worden per paragraaf beantwoord. Eerst wordt beschreven wat islamitisch basisonderwijs is. Daarna wordt nagegaan waarom indertijd is besloten om islamitisch basisscholen te stichten. Vervolgens worden de verschillen tussen islamitische en andere bijzondere scholen geanalyseerd. Ook wordt er aandacht besteed aan de problemen, waarmee islamitische basisscholen te kampen hadden en soms nog steeds hebben. Tenslotte wordt de oprichting van islamitische basisscholen in Rotterdam geanalyseerd.

Hoofdstuk drie richt zich op de houding van de overheid ten opzichte van het islamitisch basisonderwijs. Hierbij wordt specifiek gekeken naar de gemeente Rotterdam en de Onderwijsinspectie. Deze instanties zijn bepalend voor het overheidsbeleid tegenover het islamitisch basisonderwijs in de regio Rotterdam. Eerst worden de uitgangspunten van beide organisaties beschreven. Welke middelen de overheidsdiensten tot hun beschikking hebben, wordt daarna besproken. Aansluitend worden de ervaringen van beide organisaties geëvalueerd. Tenslotte worden de effecten van deze ervaringen op het functioneren van de scholen geanalyseerd.

Het vierde hoofdstuk bevat een analyse van de berichtgeving over islamitische basisscholen door de pers. Hierbij zijn artikelen uit zowel landelijke als lokale kranten geraadpleegd. Eerst wordt een analyse gemaakt van de beeldvorming van islamitische basisscholen in lokale kranten. Vervolgens zijn artikelen uit de landelijke media gebruikt om te zien of er verschillen bestaan in de verslaggeving op lokaal en landelijk niveau. De analyse richt zich specifiek op Al Ghazali en Noen. Al Ghazali was de eerste islamitische (basis)school in Rotterdam en Nederland. Noen is de laatste islamitische basisschool die in de gemeente Rotterdam is gesticht. De scholen zijn allebei in een andere tijd gesticht. In dit hoofdstuk wordt duidelijk of dit tijdsverschil ook gevolgen heeft voor de beeldvorming in de media.

Hoofdstuk vijf gaat over de het islamitisch godsdienstonderwijs op openbare scholen. Dit type onderwijs heeft ook het predicaat 'islamitisch'. Desondanks worden de lessen op openbare scholen gegeven. Wat houdt het in? Waarom worden er godsdienstlessen gegeven op een openbare school? Bestaan er verschillen tussen islamitisch godsdienstonderwijs in Rotterdam en de rest van Nederland? Op al deze vragen wordt in dit laatste hoofdstuk antwoord gegeven. Eerst wordt verduidelijkt wat godsdienstonderwijs inhoudt. Vervolgens wordt een analyse gemaakt van het islamitisch godsdienstonderwijs. Tenslotte worden de ervaringen van SPIOR in Rotterdam besproken.

De conclusie is het laatste onderdeel van deze Master Thesis. Aan de hand van de

bevindingen, die in de voorgaande hoofdstukken worden besproken, wordt eenduidig en ondubbelzinnig antwoord op de hoofdvraag gegeven.

Theoretisch kader

Het theoretisch kader van mijn Master Thesis wordt gevormd door enkele concepten. Belangrijk zijn migratie, integratie, processen van binnen- en buitensluiting, meerderheid-minderheid, othering en beeldvorming. Deze concepten hebben allen betrekking op de discoursen van islam, integratie en onderwijs.

Het eerste concept is migratie. Migratie heeft betrekking op de verplaatsing van mensen van de ene naar de andere plaats voor een langere periode. Er zijn verschillende soorten migratie.² In deze thesis staat arbeidsmigratie centraal. Deze migratie vond plaats in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw. Ze was het gevolg van een intensieve wervingscampagne van de Nederlandse overheid. In Nederland bestond een grote vraag naar arbeidsmigranten die voor een laag salaris zware werkzaamheden wilden verrichten. Aanvankelijk werden er werkkrachten geworven in landen als Italië en Spanje. Vanaf de tweede helft van de jaren zestig verschoof het zwaartepunt naar Turkije en Marokko. Toen de economische groei in de jaren zeventig teneinde kwam, stopte de Nederlandse overheid zijn wervingsactiviteiten. In tegenstelling tot de verwachtingen bleven veel arbeidsmigranten in Nederland wonen. Vanaf de jaren tachtig kwamen grote aantallen allochtone vrouwen en kinderen het land binnen. Dat gebeurde in het kader van familiehereniging.³

Integratie heeft betrekking op het opnemen van groepen mensen met een andere historische en culturele achtergrond in de maatschappij. Bij het proces van integratie nemen mensen uit de dominante cultuur en de nieuwe subcultuur elementen van de andere cultuur over.

Tegelijkertijd behouden ze belangrijke waarden van de eigen cultuur.

De socioloog Emile Durkheim ontwikkelde het concept (sociale) integratie. Volgens hem kan een samenleving alleen blijven bestaan, als mensen met verschillende culturele achtergronden zich aan elkaar aanpassen. Aan de ene kant vereist dat samenwerking. Aan de andere kant zet een maatschappij burgers onder druk om zich aan de regels te houden.

Volgens Durkheim is er bij elke samenleving sprake van normen en waarden.⁴

In de jaren 1960 werd het concept integratie voor een groot publiek van belang. Sinds die tijd vestigden migranten zich in (West-)Europa. In tegenstelling tot andere landen, had Nederland een relatief coulant beleid ten aanzien van integratie. Het was allochtonen

---

² Jan Lucassen en Rinus Penninx, *Newcomers. Immigrants and their Descendants in the Netherlands 1550 – 1995* (1997) 9.

³ Lucassen en Penninx, *Newcomers*, 54 – 56.

⁴ <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/449668/2/Integratie1966.pdf> (24 juni 2014).

toegestaan om hun eigen cultuur te behouden. Aangezien de sociaaleconomische positie van allochtone Nederlanders gemiddeld slecht was, vestigden allochtone gezinnen zich grotendeels in dezelfde wijken. Hierdoor ontstond ruimtelijke segregatie. Een tweede ontwikkeling die leidde tot een kentering van het integratiedebat in Nederland was de Rusdie-affaire. In 1988 publiceerde de Britse schrijver Salman Rushdie een roman genaamd 'De Duivelsverzen'. In deze roman stelde Rushdie misstanden binnen de islam aan de kaak. De daaropvolgende reacties van moslims en in het bijzonder de Iraanse leider en geestelijke Khomeini, schokten de Westerse wereld.⁵ Vanaf de jaren negentig is de kritiek op de islam in (West-)Europa steeds groter geworden. In Nederland slaagde Pim Fortuyn erin om islamkritiek onderdeel te maken van zijn populistische programma. Recentelijk heeft Geert Wilders de verhoudingen verder op scherp gezet. Hij heeft zijn electorale successen grotendeels te danken aan zijn onverbloemde uitspraken over moslims en de islam.⁶

Integratie betreft diverse processen die in de samenleving spelen. Meerderheid – minderheid, binnen- en buitensluiting, othering en beeldvorming zijn processen die in deze thesis belangrijk zijn.

Binnen elke samenleving zijn er een aantal kernwaarden die door de meerderheid van de burgers wordt gedeeld. Mensen die deze waarden niet delen, behoren tot de minderheid. Groepen die tot de minderheid behoren, hebben een zwakke positie binnen de samenleving. Hoewel minderheden een integraal onderdeel vormen van de maatschappij, hebben ze meestal geen toegang tot machtsmiddelen. Daarnaast kunnen ze zowel voor- als nadelen ondervinden van hun minderhedenstatus. Het is sociaal bepaald, welke groepen tot de minderheid behoren. Het creëren van minderheden gebeurt meestal door de overheid, in het kader van staatsvorming. Soms is het ook een proces van onderaf, bedoeld als sociale mobilisatie.⁷

Binnensluiten is het onderscheiden van mensen, door ze onder een bepaalde groep te scharen. Dit kan door mensen te classificeren op basis van taal, religie, gender, leeftijd, geschiedenis, nationaliteit, etc. Bij buitensluiting worden deze kenmerken gebruikt om mensen buiten een bepaalde groep te houden. Binnen- en buitensluiting zijn een vast onderdeel van de samenleving.⁸ In deze thesis ligt de nadruk op de processen binnen- en

---

⁵ Jørgen Nielsen, 'Flexibele identiteiten: moslims en de natiestaten van West-Europa', in: Dick Douwes e.a., *Naar een Europese islam?* (Amsterdam 2001) 38.

⁶ Dick Douwes, Martijn De Koning, Welmoet Boender (red.), *Nederlandse moslims. Van migrant tot burger* (Amsterdam 2005) 9.

⁷ Raymond Grew, 'Introduction', in: Burguière, André and Grew, Raymond eds., *The Construction of Minorities* (Michigan 2001) 1, 3 – 4.

⁸ Lucassen en Penninx, *Newcomers*, 15.

buitensluiting door autochtonen en allochtonen. Autochtonen sluiten allochtonen buiten door ze weinig ruimte te geven binnen bestaande instituten. Daardoor komen ze eigenlijk nauwelijks met autochtonen in contact.

De processen van binnen- en buitensluiting zijn bepalend voor de constructie van minderheden. Mensen die andere kernwaarden centraal stellen dan de meerderheid, worden buitengesloten. Concreet betekent dat, dat ze niet of nauwelijks toegang hebben tot machtsmiddelen en weinig invloed uit kunnen oefenen op de besluitvorming. De samenleving worden immers geregeerd door de wil van de meerderheid.⁹

De stichting van islamitische scholen is het gevolg van buitensluiting. Aangezien islamitische allochtonen onvoldoende ruimte kregen om binnen het bestaande onderwijssysteem hun eigen waarden uit te dragen, waren ze gedwongen om eigen scholen op te richten.¹⁰

Identiteit is een relevant, maar complex concept. Mensen hebben identiteit nodig om zichzelf te positioneren. Identiteit kan echter per context anders zijn. Volgens Hall zijn er slechts twee mogelijkheden om verschillende identiteiten ondubbelzinnig uit te dragen. In de eerste plaats bestaat de mogelijkheid om de discoursen waarbinnen je beweegt uit te schakelen. Daarnaast kun je jezelf onderscheiden van de ander. Dit proces wordt othering genoemd. Dit onderscheid kun je alleen maken binnen specifieke historische en institutionele kaders.¹¹

Het globaliseringsproces maakt de vorming van identiteiten ingewikkelder. In een tijd van snelle veranderingen wordt identiteit gezien als een anker, omdat het verwijst naar een statisch verleden.¹² In de huidige multiculturele samenleving wordt othering veelvuldig gebruikt om de eigen identiteit te versterken. Dit proces vindt plaats bij zowel autochtonen als allochtonen. Othering gaat gepaard met buitensluiten. De eigen identiteit kan namelijk het beste afgebakend worden, door zich van de ander te onderscheiden.

Tenslotte is beeldvorming een belangrijk proces, met betrekking tot de integratie van islamitische minderheden in Nederland. De media spelen een sleutelrol bij het creëren en verspreiden van stereotypen over bepaalde groepen mensen. De laatste jaren is de berichtgeving over moslims uitgesproken negatief. Allereerst worden de islamitische religie en cultuur versimpeld weergegeven. In de Amerikaanse media wordt sinds de aanslagen van

---

⁹ Grew, 'Introduction', 1, 3.

¹⁰ Tariq Ramadan, *Westerse moslims en de toekomst van de islam* (Amsterdam 2005) 170 – 172.

¹¹ Stewart Hall, 'Who needs identity?', in: Paul du Gay, Jessica Evans and Peter Redman (eds.), *Identity Reader* (2005) 16 – 19.

¹² Birgit Meyer, Peter Geschiere, 'Globalization and Identity. Dialectics of flow and closure, Introduction', *Globalization and Identity. Dialectics of flow and closure* (1999) 2, 7 – 8.

11 september 2001 vrijwel consequent een koppeling gemaakt tussen islam en terrorisme. Daarnaast worden moslims stelselmatig door de media gestigmatiseerd en geproblematiseerd. De immigratie van moslims wordt continu voorgesteld als een actueel probleem voor de samenleving. Daarnaast wordt sterk de nadruk gelegd op de oververtegenwoordiging van Turken en Marokkanen in de criminaliteit. Verder wordt er othering toegepast, waarbij een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen de statische, ondemocratische islamitische wereld en de democratische, dynamische Westerse wereld.¹³

Negatieve beeldvorming over moslims en de islam heeft ook gevolgen voor islamitische scholen. Leerlingen van islamitische scholen kunnen te maken krijgen met racisme en discriminatie. De weerzin tegen islamitisch onderwijs kan ook op een meer gewelddadige manier geuit worden. Zo zijn er in het verleden aanslagen gepleegd op enkele islamitische basisscholen in Nederland. In het najaar van 2004 werden er aanslagen gepleegd op islamitische basisscholen in Eindhoven en Uden.¹⁴

---

¹³ W. Shadid, 'Berichtgeving over moslims en de islam in de westerse media: Beeldvorming, oorzaken en alternatieve strategieën', *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 33, 4 (2005) 330 – 334.

¹⁴ Dick Douwes, Martijn De Koning, Welmoet Boender (red.), *Nederlandse moslims. Van migrant tot burger* (Amsterdam 2005) 9.

Hoofdstuk 1 Historiografie

De historiografie bevat wetenschappelijke literatuur over het islamitisch (basis)onderwijs. De literatuur is onderverdeeld in enkele thema's. Het eerste thema heeft betrekking op de integratie van arbeidsmigranten in Nederland. Hiermee samen hangt de institutionalisering van de islam in Nederland. Het tweede thema betreft de relatie tussen jongerencultuur en islamitische scholen. Het derde thema gaat specifiek over islamitische basisscholen. Het laatste thema betreft een vergelijking het islamitisch basisonderwijs in Nederland met het Verenigd Koninkrijk, België en Zweden.

Institutionalisering van de islam was een wezenlijk onderdeel van het integratieproces van islamitische allochtonen in Nederland. Het ontstaan van islamitische basisscholen was een van de belangrijkste handelingen binnen het proces van institutionalisering. Nico Landman is hoogleraar islamologie en onderwijsdirecteur van de School Religiewetenschap en Theologie. Hij deed de eerste grote studie naar institutionalisering van de islam in Nederland.¹⁵ De meest waardevolle publicatie van zijn hand is, *Van mat tot minaret*. De periodisering van dit werk omvat de periode 1980 – 1990. In zijn publicatie belicht Landman de instituties die door de islamitische gemeenschap zijn opgericht. Hij spreekt ook over het islamitisch onderwijs. In de tijd dat zijn boek verscheen stond dit nog maar in de kinderschoenen. Daarom heeft hij er slechts beperkt aandacht aan besteed.

Volgens Landman is de stichting van islamitische scholen voornamelijk het gevolg van onvrede van islamitische ouders over het bestaande systeem.¹⁶ Driessen en Merry stellen dat er twee motieven waren voor het oprichten van islamitische scholen. In de eerste plaats waren islamitische ouders ontevreden over de ruimte die aan hun kinderen werd toegekend om uiting te geven aan hun geloof. Daarnaast hadden ze het idee dat hun kinderen op andere scholen minder mogelijkheden hadden dan andere kinderen.¹⁷ Als onderwijskundig onderzoeker aan het Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen heeft Driessen veel onderzoek gedaan naar onderwijs in het algemeen en de onderwijspositie van allochtone leerlingen in het primair onderwijs in het bijzonder. Eén van de centrale thema's in zijn onderzoek zijn islamitische scholen.¹⁸ Merry is hoogleraar filosofie en onderwijs aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is onder andere gespecialiseerd immigratie, ruimtelijke

---

¹⁵ <http://www.uu.nl/gw/medewerkers/nlandman> (20 juni 2014).

¹⁶ Nico Landman, *Van mat tot minaret. De institutionalisering van de islam in Nederland* (Amsterdam 1991) 266 – 268.

¹⁷ Geert Driessen en Michael S. Merry, 'Islamic Schools in the Netherlands. Expansion or Marginalization?', *Interchange*, 37, 3 (2006) 205.

¹⁸ <http://www.its-nijmegen.nl/medewerkers/index.asp?id=15> (22 mei 2014).

segregatie en segregatie in het onderwijs.¹⁹

In een ander artikel onderstreept Driessen het gebrek aan ruimte voor geloofsbelijdenis. Hij noemt echter ook tegenvallende resultaten als een belangrijke verklaring voor de stichting islamitische basisscholen.²⁰ Volgens Van der Meij besteedden openbare en bijzondere scholen niet alleen te weinig aandacht aan de islam, maar ook aan de cultuur en taal van islamitische leerlingen.²¹ Van der Meij heeft zijn artikel geschreven, naar aanleiding van een onderzoek naar de identiteitsvorming op islamitische basisscholen.²² Vanwege zijn werkzaamheden bij de ISBO kunnen er vraagtekens gezet worden bij de objectiviteit van zijn onderzoeksbevindingen.²³ Shadid en Van Koningsveld erkennen dat de bestaande openbare en bijzondere scholen te kampen hadden met kwaliteitsgebreken.²⁴ Zo zouden vooroordelen de doorstroming van islamitische leerlingen naar het voortgezet onderwijs belemmeren. Ook waren er niet of nauwelijks voorzieningen van godsdienstonderwijs voor leerlingen met een islamitische achtergrond. Shadid en Van Koningsveld beweren daarentegen dat het ontstaan van islamitische scholen niet zozeer het gevolg is van ontevredenheid met het bestaande systeem, maar de wens van ouders is om hun kinderen onderwijs op islamitische grondslag te laten volgen.²⁵

Van der Meij beweert dat de korte geschiedenis van islamitische onderwijs een belangrijke verklaring vormt voor de waakzaamheid van de Onderwijsinspectie, ten aanzien van islamitische basisscholen. Vanwege hun korte bestaansgeschiedenis hebben islamitische scholen soms onvoldoende tijd en mogelijkheden gehad om hun organisatie volledig uit te bouwen. Daarnaast let de Onderwijsinspectie er scherp op of de scholen het integratieproces van allochtone leerlingen niet in de weg staan. Zodra hier twijfel over bestaat, zal zij in actie komen. Ook in de politiek was en is het islamitisch onderwijs een veelbesproken onderwerp. De houding van de overheid verschilde echter per gemeente. Tenslotte speelden de media een

---

¹⁹ <http://www.uva.nl/over-de-uva/organisatie/medewerkers/content/m/e/m.s.merry/m.s.merry.html> (20 juni 2014).

²⁰ Geert Driessen, 'De verwachtingen waargemaakt? Twee decennia islamitische basisscholen', 83, 2 (2008) 169, 171.

²¹ <http://www.deisbo.nl/wp-content/uploads/2009/03/identiteitislamitischonderwijs.pdf> (13 januari 2014).

²² Van der Meij is student Theologie en Religiewetenschappen en medewerker communicatie van de Islamitische Schoolbesturen Organisatie (ISBO).

²³ <http://www.deisbo.nl/?p=3716> (19 mei 2014).

²⁴ Shadid is hoogleraar interculturele communicatie en als antropoloog verbonden aan het Instituut Culturele Antropologie en Ontwikkelingspsychologie. Hij is gespecialiseerd in interetnische relaties binnen de multiculturele samenleving. Van Koningsveld is emeritus hoogleraar en als gastprofessor verbonden aan het Instituut voor Religieuze Studies. Hij heeft veel gepubliceerd over islamitische minderheden in Nederland en hun integratie. Samen met Shadid heeft verschillende onderzoeken uitgevoerd naar het islamitisch onderwijs in Nederland.

²⁵ W. Shadid en P. Van Koningsveld, *Muslims in Nederland. Minderheden en religie in een multiculturele samenleving* (Houten/Diegem 1997) 162, 165.

belangrijke rol bij de beeldvorming rondom het islamitisch onderwijs. Door veelal negatieve berichten te publiceren, heeft dit type onderwijs een negatieve connotatie gekregen.²⁶

Minderheden met een islamitische achtergrond zijn zich de afgelopen jaren steeds beter gaan organiseren. Volgens Yukleyen is dat het gevolg van een herinterpretatie van de islam in de Nederlandse samenleving.²⁷ Hij beweert dat de Europese islam zich voornamelijk beperkt tot de private sfeer. De participatie in de Nederlandse samenleving gaat echter ook gepaard met organisatie op het gebied van religie, cultuur en taal. Islamitische organisaties hebben een bemiddelende rol tussen de Westerse liberale waarden en de islamitische waarden. Een duidelijk voorbeeld van dergelijke organisaties zijn islamitische scholen.²⁸

De meeste islamitische organisaties hebben een Turkse achtergrond. De reden hiervoor is dat de Turkse minderheid onderling verdeeld is via etnische en religieuze achtergronden. Tussen de islamitische organisaties bestaat daarom soms grote concurrentie. Bijvoorbeeld tussen Milli Görüs en de Gülen-beweging. De eerste organisatie richt zich op de integratie en participatie van de Turkse minderheid in Europa. De aanpak van Milli Görüs is geïnspireerd op de soennitische islam. De Gülen-beweging bestaat uit de volgelingen van de charismatische islamgeleerde en prediker Said Nursi. De organisatie heeft haar wortels in de mystieke vorm van de islam, namelijk het soefisme. Dergelijke verschillen in de Turkse islam komen ook in andere (West-)Europese landen voor. Yukleyen benoemt islamitische scholen als voorbeelden van islamitische organisaties. Hij gaat er niet verder op in.²⁹

Volgens Landman hebben Turkse organisaties in de jaren 1980 herhaaldelijk aandacht gevraagd voor de verbetering van de positie van islamitische leerlingen op openbare en bijzondere scholen. De oprichting van islamitische (basis)scholen is in dat licht een koerswijziging. Desondanks gaat deze ontwikkeling niet zonder slag of stoot. Er bestaat veel rivaliteit tussen liberale en conservatieve stromingen. Landman ziet het als een probleem dat de Nederlandse overheid weinig oog heeft voor de verschillende stromingen in de islam. Deze kortzichtigheid maakt het moeilijk om een tweede islamitische school in de buurt van een

---

²⁶ <http://www.deisbo.nl/wp-content/uploads/2009/03/identiteitislamitischonderwijs.pdf> (13 januari 2014).

²⁷ Universitair hoofddocent Antropologie en Internationaal Onderzoek Yukleyen doet onderzoek naar de manier waarop moslim in (West-)Europa hun geloof belijden.

²⁸ Ahmet Yukleyen, 'Localizing Islam in Europe: Religious Activism among Turkish Islamic Organizations in the Netherlands', *Journal of Muslim Minority Affairs*, 29, 3 (2009) 291 – 292.

²⁹ Yukleyen, 'Localizing Islam in Europe', 297 – 304.

bestaande (islamitische) school te plaatsen. Ondanks een moeizame start, zag Landman de stichting islamitische scholen als een eerste aanzet tot het ontstaan van een islamitische zuil.³⁰

Aan het eind van de jaren 1980 werd het integratiedebat in sterke mate bepaald door het ontstaan van islamitische scholen. Er werden zowel positieve als negatieve effecten verwacht van de stichting van scholen van deze denominatie. Volgens voorstanders van islamitisch onderwijs waren bestaande scholen niet in staat om kinderen met een andere etnische en/of religieuze achtergrond passend onderwijs te verschaffen. Islamitische scholen slaagden er wel in om hun leerlingen succesvol naar het hoger onderwijs te laten doorstromen. Daarnaast zouden islamitische scholen groepsgerichte emancipatie bevorderen. Tegenstanders vreesden dat scholen op islamitische grondslag het integratieproces ondermijnden. Ook maakten ze zich zorgen over de kwaliteit van het onderwijs.³¹ Driessen en Merry zijn duidelijk negatief over de invloed van islamitisch onderwijs op de integratie van islamitische leerlingen. Volgens hen is dit type onderwijs het bewijs van de mislukte integratie van islamitische allochtonen. Zij vrezen dat islamitische scholen bijdragen aan de segregatie en isolatie van allochtone jongeren. Bovendien komen ze niet of nauwelijks in contact met normen en waarden die in Nederland belangrijk zijn. Andere wetenschappers vinden deze gedachtegang overdreven. Volgens hen is er ook binnen de islam een seculiere onderstroom die ook ruimte biedt aan Westerse opvattingen.³²

Volgens Dumasy is onderwijs een van de belangrijkste terreinen, waarlangs het proces van integratie verloopt.³³ Volgens hem leidt angst voor de segregatie van islamitische minderheden ertoe, dat het islamitisch onderwijs geen eerlijke kans krijgt. Daarnaast zorgen bestuurlijke en personele problemen binnen islamitische scholen ervoor, dat de overheid wantrouwig is ten opzichte van islamitische scholen. Tenslotte overheerst de veronderstelling, dat traditionele islamitische waarden moeilijk te verenigen zijn met de Westerse opvattingen.³⁴

Hoogleraar culturele antropologie Thijl Sunier richt zich vooral op de emancipatiestrijd van moslims, welke tot uiting komt in de oprichting van islamitische

---

³⁰ Landman, *Van mat tot minaret*, 266 – 268.

³¹ *Idem*, 262 – 263.

³² Geert Driessen en Michael S. Merry, 'Islamic Schools in the Netherlands. Expansion or Marginalization?', *Interchange*, 37, 3 (2006) 206.

³³ Dumasy is docent communicatie en pedagogisch didactische vaardigheden. Daarnaast is hij actief in het islamitisch onderwijs in Amsterdam e.o. Deze betrokkenheid bij het islamitisch onderwijs is bijzonder, gezien zijn rooms-katholieke achtergrond.

³⁴ Edu Dumasy, *Kwaliteitsdilemma's van islamitische scholen* (Amsterdam 2008) 9 – 12.

scholen.³⁵ Hij noemt de segregatie van islamitische leerlingen ook als belangrijk nadeel van islamitische scholen. Vanaf de jaren negentig werd islamitisch onderwijs steeds meer een graadmeter voor de mate waarin de integratie succesvol verliep. Allochtonen die hun eigen onderwijsstelsel zouden ontwikkelen, zouden niet of nauwelijks integreren. Naar aanleiding van deze aannames besloot de overheid het islamitisch onderwijs strenger in het oog te houden.³⁶ Desondanks was Sunier ervan overtuigd dat islamitisch onderwijs positieve gevolgen kan hebben. Allochtone leerlingen die op islamitische scholen worden onderwezen, ontwikkelen een beter zelfbewustzijn dan islamitische leerlingen op openbare of andere bijzondere scholen.³⁷ Ook wijst het ontstaan van islamitische scholen erop, dat moslimmigranten zich bewust worden van de permanentie van hun verblijf in Nederland. De behoefte aan islamitisch onderwijs kan daardoor gezien worden als een uiting van toenemende betrokkenheid bij de maatschappij.³⁸

Volgens Rath, Penninx, Groenendijk en Meyer speelt de Nederlandse overheid een dubbele rol. Aan de ene kant houdt ze zich afzijdig van het islamitisch onderwijs. Aan de andere kant wenst ze invloed uit te oefenen. Deze laatste neiging hangt samen met de angst voor segregatie van de islamitische minderheid. Ook vrezen sommige politici dat moslims zich tegen de Westerse waarden verzetten.³⁹ De ambigue houding ten opzichte van het islamitisch onderwijs druist in tegen het gelijkheidsbeginsel.⁴⁰ De financiering van islamitische scholen door buitenlandse islamitische organisaties zorgde voor een heftige discussie over de wenselijkheid en betrouwbaarheid van het islamitisch onderwijs. Om deze invloed van buitenaf weg te nemen, besloot de gemeenteraad van Rotterdam om de scholen zelf subsidie toe te kennen.⁴¹

Meijer beaamt dat de politiek tegengesteld beleid heeft gevoerd. Aanvankelijk zijn politici onverschillig geweest tegenover de oprichting van islamitische scholen. Vanaf 2002 was er echter een kentering zichtbaar. De onthulling dat enkele islamitische scholen financiële

---

³⁵ <http://www.fsw.vu.nl/nl/wetenschappelijke-afdelingen/sca/medewerkers-sca/Sunier/> (17 mei 2014).

³⁶ Thijl Sunier, 'Naar een nieuwe schoolstrijd', *BMGN Low Countries Historical Review*, 119, 4 (2004) 564.

³⁷ Sunier, 'Naar een nieuwe schoolstrijd', 563, 564.

³⁸ Idem, 574 – 575.

³⁹ <http://www.janrath.com/downloads/@NJSS%20Islam%201999.pdf> (19 januari 2013).

⁴⁰ <http://www.janrath.com/downloads/@NJSS%20Islam%201999.pdf> (19 januari 2013).

⁴¹ Jan Rath is professor Stedelijke Sociologie en oprichter van het maandelijkse blad *Migrantenstudies*. Hij heeft onderzoek gedaan naar verschillende onderwerpen binnen de sociologie. Hij heeft verschillende artikelen uitgebracht over het ontstaan en functioneren van het islamitisch onderwijs in Nederland. Penninx is professor Ethische Studies en oprichter van het Instituut van Migratie en Etnisch Onderzoek (IMES). Hij heeft veel onderzoek gedaan naar migrantenorganisaties in Nederland. Groenendijk was hoogleraar rechtssociologie aan de Radboud Universiteit Nijmegen. In die hoedanigheid hield hij zich bezig met de rechtspositie van migranten in Europa. Meijer is professor pedagogiek, andragogiek en onderwijskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen. In haar artikel richt zij zich op de dichotomie tussen Westerse en islamitische waarden, welke onder andere in het onderwijs in botsing komen.

steun bleken te ontvangen van conservatief islamitische organisaties uit het buitenland, deed een hoop stof opwaaien. Uit de discussie blijkt de angst voor de vestiging van de politieke islam in Nederland.⁴² Driessen en Merry bestrijden de visie van Meijer. Volgens hen is het islamitisch onderwijs in Nederland vanaf het begin omstreden geweest. Na de moorden op Pim Fortuyn en Theo van Gogh is de beeldvorming van deze scholen uitgesproken negatief geworden.⁴³

Ramadan stelt de wenselijkheid van het islamitisch onderwijs niet ter discussie.⁴⁴ Volgens hem leren kinderen op dit type scholen beter wat een islamitische identiteit inhoudt. Daarnaast zijn de leerprestaties van de leerlingen in het islamitisch (basis)onderwijs zeker goed te noemen. Hij merkt wel op dat het percentage leerlingen dat onderwijs aan een islamitische school volgt gering is. Naar verhouding worden de scholen dus flink gesubsidieerd door de (Nederlandse) staat. Ramadan vindt het kwalijk dat leerlingen op islamitische scholen niet of nauwelijks een band met de maatschappij ontwikkelen. De schoolactiviteiten worden namelijk kunstmatig islamitisch gehouden. Verder is het onderwijzend personeel vaak slecht opgeleid. Volgens hem moeten islamitische scholen voorkomen dat de kinderen in een kunstmatige omgeving worden opgevoed.⁴⁵

Jongerencultuur is ook een onderdeel van het integratieproces van islamitische allochtonen in Nederland. Phalet, Van Lotringen en Entzinger hebben ontdekt, dat onderwijs een belangrijke functie heeft in het bevestigen van interculturele relaties tussen allochtone en autochtone jongeren.⁴⁶ Zo worden de waardenoriëntaties van allochtone en autochtone jongeren dichter bij elkaar gebracht. In de praktijk zijn allochtone jongeren echter vaak geconcentreerd op dezelfde scholen (zowel islamitische als openbare scholen) en opleidingen. Daarnaast zorgt onderwijs ervoor dat jongeren zelfstandiger worden, wat contacten met andere mensen

---

⁴² Wilna Meijer, 'Islam, islamisme en islamitisch onderwijs. Overzicht van en bijdrage aan een Nederlands debat', *Pedagogiek*, 22, 4 (2002) 356.

⁴³ Geert Driessen, Michael S. Merry, 'Islamic Schools in the Netherlands. Expansion or Marginalization?', *Interchange*, 37, 3 (2006) 201.

⁴⁴ Ramadan is professor Hedendaagse Islamitische Studies aan Oxford University. Zijn boek 'Westerse moslims en de toekomst van de Islam' gaat over de praktische toepassing van islamitische waarden in de samenlevingen in (West-)Europa.

⁴⁵ Ramadan, *Westerse moslims en de toekomst van de islam*, 172 – 176.

⁴⁶ Phalet is bijzonder hoogleraar aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Van Lotringen is psychologe. Entzinger is emeritus hoogleraar sociologie van de Universiteit Utrecht. Daarnaast was hij één van de oprichters van Ercomer, het onderzoeksinstituut voor migratie en etnische relaties. Phalet, Van Lotringen en Entzinger hebben onderzoek gedaan naar de rol van de islamitische minderheid in de multiculturele samenleving. Hierbij benadrukken ze het belang van islamitisch onderwijs.

bemoeilijkt.⁴⁷

Volgens Vertovec ondervinden islamitische jongeren in West-Europa grote problemen binnen het kader van de integratie.⁴⁸ Volgens hem hebben ze te kampen met tegenstrijdige verwachtingen van hun ouders en de overheid. Ondanks de soms geringe naleving van de geloofsregels, identificeren veel jongeren zich toch met de islam. Vertovec ondersteunt deze visie met een casestudy in de Engelse stad Keighley. Hierin beschrijft hij de oprichting van moslimorganisaties door islamitische migranten. Volgens hem voelen veel jongeren zich hier echter niet door vertegenwoordigd. Door de Rushdie-affaire zijn velen van hen zich bewuster met de religie bezig gaan houden. Volgens Vertovec krijgen vrijwel alle jonge moslims in Keighley religieus onderwijs. In bijna alle gevallen gebeurt dit op koranscholen en niet op islamitische (basis)scholen.⁴⁹ Een opvallende bevinding van Vertovec is dat islamitische jongeren zich duidelijk profileren als moslims, maar eigenlijk weinig affiniteit hebben met de strenge regels die aan het geloof verbonden zijn. Volgens hem hebben moslimorganisaties grote invloed op de manier waarop moslimjongeren zichzelf profileren. Hij merkt wel op dat islamitische jongeren ongemerkt waarden overnemen van het Westerse onderwijsstelsel. Dat blijkt uit het belang dat zij hechten aan kritisch debat, goede argumentatie, etc. Ook nemen zij normen en waarden over van hun niet-islamitische klasgenoten.⁵⁰

Het islamitisch onderwijs is vrijwel niet te onderscheiden van andere soorten bijzonder onderwijs. Het verschil zit hem vooral in de islamitische identiteit, hetgeen tot uiting komt in de islamitische interpretatie van het lesprogramma en de speciale omgang met de feestdagen. Islamitisch onderwijs is onderwerp van debat in het bijzonder de kwaliteit ervan.⁵¹ In dat opzicht is de aard van het debat veranderd, de nadruk is verschoven. Eerst werd er gedebatteerd over de vraag of islamitisch onderwijs überhaupt wel wenselijk was. Nu staat de kwaliteit van het onderwijs ter discussie. Doordat buitenstaanders weinig inzicht in het islamitisch onderwijs hebben, maken beleidsmakers zich zorgen over de inhoud van het

---

⁴⁷ Karen Phalet, Claudia van Lotringen en Han Entzinger, 'Islam in de multiculturele samenleving. Opvattingen van jongeren in Rotterdam', *ERCOMER* (Utrecht 2000) 28, 81 – 82.

⁴⁸ Vertovec is hoogleraar sociologie en etnologie aan de Georg-August-Universität Göttingen. Ook is hij hoofd van het Max Planck Instituut voor Religieus Onderzoek en Etnische Diversity. Vertovec heeft veel geschreven over politieke kwesties, in het bijzonder met betrekking tot migratie. Zijn artikel in deze historiografie heeft betrekking op de problemen, die moslimjongeren in Europa ondervinden met betrekking tot hun integratie.

⁴⁹ Steven Vertovec, 'Moslimjongeren in Europa: vermenging van invloeden en betekenissen', *Naar een Europese Islam?* (Amsterdam 2001) 98 – 102.

⁵⁰ Vertovec, 'Moslimjongeren in Europa', *Naar een Europese Islam*, 110 – 114.

⁵¹ De Koning is doctor antropologie aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Boender is universitair docent islamologie aan het departement Religiewetenschap en Theologie van de Universiteit Utrecht.

onderwijs. Gevreesd wordt dat islamitische scholen hun leerlingen zouden aansporen om hun contacten met niet-moslims tot een minimum beperkt te houden. Desondanks voldoen de meeste islamitische scholen aan de eisen van de Onderwijsinspectie.⁵²

Driessen onderschrijft bovenstaande constatering, dat islamitische scholen vrijwel hetzelfde zijn als andere bijzondere scholen.⁵³ De leerlingenpopulatie, de samenstelling van de schoolbesturen en de godsdienstlessen zijn de enige verschillen. Opmerkelijk is dat het merendeel van de docenten van autochtone afkomst is. Een ander opvallend punt is de gebrekkige participatie door de ouders van de leerlingen.⁵⁴

In Nederland neemt het islamitisch onderwijs een speciale plaats in. Evenals andere bijzondere scholen ontvangen zij financiële subsidie van de Nederlandse staat. Daarnaast krijgen de scholen de ruimte om hun onderwijs een islamitische entourage te geven. Volgens Driessen en Merry duurde het behoorlijk lang voordat er islamitische scholen werden opgericht. Zij wijten dit aan het gebrek aan kennis van het onderwijsstelsel bij moslims. Vooral dankzij de inzet van de Islamitische Schoolbesturen Organisatie (ISBO) hebben zich door heel het land islamitische (basis)scholen kunnen vestigen.⁵⁵

Uit een onderzoek van Driessen zijn opvallende resultaten naar voren gekomen. Zo blijkt dat slechts enkele vakken een duidelijk islamitisch karakter krijgen, zoals geschiedenis. Over het algemeen zijn de scores van de leerlingen op islamitische scholen onder het gemiddelde, in het bijzonder op het gebied van taalvaardigheid. Op enkele onderdelen zijn resultaten juist beter. Op het onderdeel wiskunde scoorden islamitische scholen hoger dan andere scholen. Daaruit concluderen Driessen en Merry dat de specifieke manier van lesgeven niet per se leidt tot slechtere en in sommige gevallen zelfs betere leerresultaten.⁵⁶ Volgens Driessen scoren allochtone leerlingen op islamitische scholen beter, dan allochtone leerlingen op andere scholen. Op islamitische scholen zijn de taalachterstanden echter groter dan op andere scholen met een vergelijkbare populatie. De ouders van deze leerlingen hebben over het algemeen meerdere kinderen en zijn relatief jong. De meeste ouders communiceren met hun kinderen in de taal van het land van herkomst, in plaats van het Nederlands. Verder

---

⁵² Dick Douwes, Martijn De Koning, Welmoet Boender (red.), *Nederlandse moslims. Van migrant tot burger* (Amsterdam 2005) 46 – 49.

⁵³ Driessen is onderwijskundig onderzoeker aan het Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen. Hij heeft veel onderzoek gedaan naar onderwijs in het algemeen en de onderwijspositie van allochtone leerlingen in het primair onderwijs in het bijzonder. Eén van de centrale thema's in zijn onderzoek zijn islamitische scholen. De historiografie bevat enkele artikelen van zijn hand, vanwege de veelheid en kwaliteit van zijn onderzoeken.

⁵⁴ Geert Driessen, 'Islamic primary schools in the Netherlands: the pupils' achievement levels, behaviour and attitudes and their parents' cultural backgrounds', *The Netherlands Journal of Social Sciences* (1997) 43 – 44.

⁵⁵ Driessen en Merry, 'Islamic Schools in the Netherlands', 202, 204.

⁵⁶ Idem, 207, 209.

hechten zij veel belang aan de rol van religie in het onderwijs. Ouders van leerlingen van islamitische scholen geven hun kinderen weinig hulp bij hun schoolwerk, in vergelijking met andere ouders.⁵⁷

Het islamitische karakter van de scholen blijkt uit gedragsregels en kledingvoorschriften op basis van de koran en de hadith. Daarnaast bestaan er richtlijnen ten aanzien van het vieren van islamitische feestdagen. Verder krijgen leerlingen op islamitische scholen ruimte om de geloofsbelijdenis (salat) te verrichten.⁵⁸ In principe dient de salat vijf keer per dag op een reine plek verricht te worden.⁵⁹ Tenslotte komt het islamitische aspect naar voren, met name bij biologie en geschiedenis.⁶⁰ De Onderwijsinspectie ziet het verschil tussen de Westerse en islamitische waarden als een bron van conflicten op de werkvloer, in het bijzonder tussen het islamitische schoolbestuur en de overwegend autochtone Nederlandse docenten. Het ontbreken van een gemeenschappelijke visie zou hiervoor de belangrijkste verklaring vormen.⁶¹

Volgens Van der Meij wordt de identiteit van een islamitische school door meerdere factoren bepaald. Een belangrijke factor is etniciteit. Islamitische scholen kunnen in religieus opzicht identiek zijn, maar op cultureel niveau erg van elkaar verschillen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit kledingvoorschriften. Zo is hoofdbedekking op sommige scholen verplicht, terwijl andere scholen leerlingen daar vrij in laten. Voor al deze scholen geldt dat ze een islamitische levensbeschouwelijke inspiratie met daarin de vijf zuilen centraal stellen.⁶² Tenslotte onderscheidt hij de doelstelling van islamitische scholen om hun eigenheid te bewaren en tegelijkertijd met andere groepen in de samenleving in contact komen.

Rath, Penninx, Groenendijk en Meyer beweren dat er binnen het islamitisch onderwijs sprake was van controverse over de voertaal tussen docenten en leerlingen. De oprichting van islamitische scholen was een doorbraak, wat betreft de vestiging van islamitische organisaties in Nederland. Op deze scholen was de voertaal Nederlands.⁶³

Tenslotte hebben enkele auteurs vergelijkingen gemaakt tussen de organisatie en de inhoud van het islamitisch basisonderwijs in Nederland, het Verenigd Koninkrijk, België en Zweden.

---

⁵⁷ Driessen, 'Islamic primary schools in the Netherlands', 49 – 52, 54 – 55, 57.

⁵⁸ Driessen en Merry, 'Islamic Schools in the Netherlands', 186.

⁵⁹ Dick Douwes, *De islam in een notendop. (bijna) Alles wat je wilde weten.* (Amsterdam 2008) 9.

⁶⁰ Driessen en Merry, 'Islamic Schools in the Netherlands', 186.

⁶¹ Idem, 211.

⁶² <http://www.deisbo.nl/wp-content/uploads/2009/03/identiteitislamitischonderwijs.pdf> (13 januari 2014).

⁶³ <http://www.janrath.com/downloads/@NJSS%20Islam%201999.pdf> (22 juni 2014).

In *Nederland en zijn islam* maken Rath, Penninx, Groenendijk en Meyer een vergelijking tussen de situatie in Nederland, Groot-Brittannië en België. In Groot-Brittannië heeft de Anglicaanse kerk een bevoorrechte status. Daardoor worden niet-Anglicaanse gelovigen achtergesteld ten opzichte van de dominante groep. Tegen de stichting van islamitische scholen is, net als in Nederland, gedemonstreerd. In België hebben alle religies een gelijkwaardige positie. Het probleem is echter dat de islamitische minderheid geen vertegenwoordiging kent. Verder is er maar één school met een islamitische achtergrond. Tijdens de godsdienstlessen op openbare scholen komt de achtergrond van de islam naar voren. Deze godsdienstlessen staan echter niet in verhouding tot het islamitisch onderwijs in Nederland. Volgens de auteurs duidt het grote aantal islamitische scholen in Nederland op een betere integratie van islamitische minderheden in Nederland, dan in België en Groot-Brittannië.⁶⁴

Dwyer en Meyer hebben ook een vergelijkend onderzoek gedaan naar onderwijs van islamitische minderheden in het Verenigd Koninkrijk, Nederland en België.⁶⁵ In het Verenigd Koninkrijk zijn er tot op heden geen islamitische scholen met succes opgericht. In plaats daarvan wordt er een aanvullend programma bij het openbaar onderwijs aangeboden aan leerlingen met een islamitische achtergrond. Daarnaast is er halal-vlees te koop in de kantine. Verder is het moslima's toegestaan om met een hoofddoek rond te lopen. In Nederland zijn er enkele tientallen islamitische basisscholen. Deze scholen ontvangen financiële steun van de overheid, mits ze aan alle voorwaarden van de Onderwijsinspectie hebben voldaan. De Nederlandse overheid onderschrijft het grondwettelijke recht van moslims om scholen van islamitische signatuur op te richten. Ook in België ondersteunt de overheid dit recht. De Belgische overheid geeft echter mondjesmaat financiële steun aan islamitische scholen.⁶⁶

In alle drie de landen staat de vraag centraal of islamitische scholen het integratieproces van de leerlingen niet ondermijnt. Volgens tegenstanders van islamitisch onderwijs kan integratie alleen goed gebeuren als kinderen in aanraking komen met andere culturen. Voorstanders beweren dat identiteitsvorming een essentieel onderdeel is van het integratieproces. Kinderen waarbij het onderwijs aansluit bij de thuissituatie zullen geen last hebben van botsende culturen. Daardoor kunnen ze tot evenwichtige individuen uitgroeien.⁶⁷

---

⁶⁴ <http://www.janrath.com/downloads/@NJSS%20Islam%201999.pdf> (19 januari 2013).

⁶⁵ Dwyer is professor geografie aan University College London. Ook is ze co-director van de Migratie Onderzoekseenheid. Meyer is gespecialiseerd in onderwijs op basis van de islam. Dwyer en Meyer hebben samen een publicatie uitgebracht over het ontstaan van islamitische scholen in Noordwest-Europa.

⁶⁶ Claire Dwyer, Astrid Meyer, 'The Establishment of Islamic Schools. A Controversial Phenomenon in Three European Countries', *Muslims in the Margin* (Kampen 1996) 218, 221 – 222, 227 – 228, 231 – 232.

⁶⁷ Dwyer, Meyer, 'The Establishment of Islamic Schools', 235 – 237.

Ramadan is positief over de situatie in het Verenigd Koninkrijk en Zweden. In die landen worden de lesprogramma's op islamitische scholen zodanig aangepast, dat deze beter aansluiten op de Westerse maatschappij. Voorwaarden zijn openheid, actualisering en interactie met de samenleving. Hij ziet hij geen noodzaak voor het bestaan van islamitisch onderwijs. Volgens hem is het openbaar onderwijs in principe voldoende. Ter compensatie zou er voor islamitische leerlingen een aanvullend programma ontwikkeld moeten worden. Daarnaast zouden de ouders van de leerlingen actief bij de school betrokken moeten worden, zodat zij ook met niet-moslims in contact komen. Ook zouden de geschiedenis- en aardrijkskundelessen minder eurocentrisch, maar meer cultureel divers georiënteerd moeten zijn.⁶⁸

Uit de historiografie blijkt dat er al het nodige onderzoek naar islamitisch onderwijs is verricht. Een kwalitatief historisch onderzoek naar islamitische basisscholen in de gemeente Rotterdam is echter nog niet gedaan. Ook de combinatie van sociologische, pedagogische en historische methoden bij dergelijk onderzoek is nog niet eerder gebruikt. In dat opzicht vult deze Master Thesis een lacune op.

Enkele auteurs beweren dat het ontstaan van islamitische basisscholen een belangrijke stap was in het proces van institutionalisering van de islam in Nederland. De stichting van bijzondere scholen van islamitische denominatie wordt op twee tegengestelde manieren geïnterpreteerd. Aan de ene kant wordt het ontstaan van islamitisch onderwijs beschouwd als een signaal voor de toenemende participatie van islamitische minderheden in Nederland. Aan de andere kant worden islamitische scholen gezien als de ondermijning van het integratieproces. Door eigen instituties op te richten, zouden islamitische minderheden zich namelijk afkeren van de Nederlandse samenleving.

De vorming van een jongerencultuur is ook een onderdeel van het integratieproces van islamitische allochtonen in Nederland. Islamitische scholen hebben zowel positieve als negatieve gevolgen voor de groepsvorming bij hun leerlingen. Aan de ene kant worden ze opgeleid tot zelfbewuste jongeren, die respect tonen voor andersdenkenden. Aan de andere kant profileren ze zichzelf als gelovige moslims.

Het onderwijs op islamitische scholen is vrijwel identiek aan het onderwijs op andere scholen in Nederland. De verschillen hebben voornamelijk betrekking op gedragsregels en

---

⁶⁸ Ramadan, *Westerse moslims en de toekomst van de islam*, 176 – 179.

sociale omgangsvormen. In het verleden waren deze verschillen een bron van conflicten tussen islamitische schoolbesturen en niet-islamitische docenten.

Nederland telt veruit de meeste islamitische scholen van West-Europa. Hierbij moet worden opgemerkt dat islamitische scholen slechts een marginaal onderdeel van het onderwijs omvatten. In Groot-Brittannië zijn alle islamitische scholen afhankelijk van bijdragen. Daar wordt het openbaar onderwijs aangevuld met een speciaal programma voor islamitische leerlingen. In België hebben moslims net als in Nederland het recht om eigen scholen op te richten. Alleen ontvangen zij geen volledige financiële steun van de overheid. Voor alle deze landen geldt dat er grote verschillen bestaan tussen de islamitische scholen.

Hoofdstuk 2 Institutionalisering van het islamitisch basisonderwijs

Islamitisch onderwijs bestaat in Nederland al een kwart eeuw. Het onderwijs van deze denominatie is echter al die jaren omstreden geweest. Eind jaren 1980 werd gedebatteerd over de wenselijkheid van islamitisch onderwijs. De laatste jaren staat de kwaliteit van het onderwijs ter discussie. In de media zijn de berichten over slecht presterende islamitische scholen niet te missen. Desondanks is de meerderheid van dit type scholen erin geslaagd om zich tot volwaardige onderwijsinstellingen te ontwikkelen. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de ontwikkelingen rondom het ontstaan van islamitisch basisonderwijs in Nederland. Eerst wordt ingegaan op de kenmerken van islamitisch basisscholen. Vervolgens wordt ingegaan op de oorzaken voor de oprichting van de scholen. Daarna wordt de stichting van islamitische scholen in de gemeente Rotterdam beschreven. Ook is er ruimte voor een analyse van de problemen waarmee de scholen te maken hadden en hebben.

§2.1 Wat is islamitisch basisonderwijs?

Islamitisch basisonderwijs is een vorm van bijzonder onderwijs. Op islamitische scholen wordt een deel van de lessen vanuit een islamitisch perspectief worden gegeven. Islamitische basisscholen zijn wettelijk verplicht om bepaalde vakken aan te bieden, zoals rekenen, taal en begrijpend lezen. De regels zijn voor alle scholen in Nederland hetzelfde. Slechts bij enkele vakken mogen de scholen een eigen interpretatie aan de lesstof geven. Zo krijgen vakken, zoals geschiedenis en biologie een islamitisch karakter.⁶⁹ Het onderwijs moet ten alle tijden in het Nederlands gebeuren.⁷⁰

Er zijn verschillende opvattingen ten aanzien van de rol van islamitische scholen. Sommigen zien het als een kennisinstituut, terwijl anderen van mening zijn dat scholen ook opvoedkundige taken toebedeeld moeten krijgen. Een deel van de moslims vindt het belangrijk dat het onderwijs in overeenstemming is met de opvoeding, die thuis wordt gegeven.⁷¹ Sommige islamitische scholen baseren hun pedagogisch aanpak op de ideeën van de islamitische geleerde Al Ghazali. De volgende punten bevatten geen feitelijke informatie, maar een persoonlijke interpretatie van het werk en het belang van Al Ghazali.

Volgens Al Ghazali kunnen mensen alleen kennis vergaren door zich te onderwerpen

---

⁶⁹ Driessen en Merry, 'Islamic Schools in the Netherlands', 207, 209.

⁷⁰ Shadid en Van Koningsveld, *Muslims in Nederland*, 161.

⁷¹ Dumasy, *Kwaliteitsdilemma's van islamitische scholen*, 177.

aan de wil van Allah. Al Ghazali legde het zwaartepunt bij de godsdienstige vakken. Andere disciplines zoals wiskunde en geneeskunde waren zeker niet onbelangrijk, maar kennis van de islam oversteeg deze vakken in betekenis.⁷² De huidige islamitische pedagogen zijn van mening dat geen enkel wereldlijk vak onder het islamitisch onderwijssysteem valt. Tenslotte vindt Al Ghazali het belangrijk, dat docenten leerlingen stimuleren om de lessen in de praktijk te brengen.

Ook worden veel islamitische basisscholen beïnvloed door twee organisaties, namelijk Milli Görüs en Diyanet. Deze hebben allebei een Turkse achtergrond. Milli Görüs was jarenlang de belangrijkste oppositiebeweging in het seculiere Turkije. Sinds 2003 maakt de beweging onder de naam AK Parti (Partij voor Rechtvaardigheid en Ontwikkeling), deel uit van de Turkse regering. Het vormt de achterban van de Turkse president Erdogan.⁷³ De verandering van oppositiebeweging naar regeringspartij heeft natuurlijk gevolgen gehad voor de positie van Milli Görüs bij de Turken in West-Europa.⁷⁴ De beweging doet een poging religieuze leven van Turken in het buitenland te reguleren. De beweging verzet zich daarmee tegen de controle van de Turkse overheid op de islam. Milli Görüs volgt een meer strikte interpretatie van de islam dan de Turkse staat. De beweging stond aan de wieg van islamitische basisschool Al Ghazali en heeft zodoende ook invloed gehad op de identiteit van de school.⁷⁵

De tweede instelling die veel invloed heeft op het islamitische onderwijs in Nederland is het Turkse Directoraat van Religieuze Zaken Diyanet. Deze instelling was en is nauw betrokken bij de organisatie en financiering van islamitische scholen en moskeeën in Nederland. Onder de naam Islamitische Stichting Nederland voor Onderwijs en Opvoeding (ISNO) was Diyanet actief bij de oprichting van islamitische scholen aan het eind van de jaren 1980. De instelling propageert een versie van de islam die jaren geleden door de Turkse overheid werd uitgedragen. De islam wordt vooral als richtsnoer gezien voor de moraal van individuele moslims. Daarnaast tracht Diyanet religieus bewustzijn te koppelen aan nationaal bewustzijn. Daardoor wil de organisatie de band van Turkse minderheden in het buitenland met Turkije hecht houden.⁷⁶

Niet alle islamitische scholen hebben een Turkse achtergrond. Ook diverse lokale Marokkaanse organisaties hebben scholen van islamitische signatuur opgericht. Deze scholen

---

⁷² Arslan Karagül, *Islamitisch godsdienstonderwijs op de basisschool in Nederland. Theorie en praktijk. In vergelijking met enkele Europese en Moslimse landen* (Amsterdam 1994) 21 – 22.

⁷³ <http://www.turkije-instituut.nl/detail/posts/8671> (27 juni 2014).

⁷⁴ <http://www.zamanvandaag.be/nieuws/turkije-opinie/2200/islamistisch-versus-islamitisch> (29 mei 2014).

⁷⁵ <http://www.igmg.org/gemeinschaft/islamic-community-milli-goerues.html> (22 april 2014).

⁷⁶ Thijl Sunier, *Islam in Beweging. Turkse jongeren en islamitische organisaties* (Amsterdam 1996) 66 – 67.

willen dat hun leerlingen evenwichtige volwassenen worden, die de islam als leidraad nemen in hun leven. Islamitische scholen met een Marokkaanse achtergrond zijn soennitisch. Ze dragen deze identiteit echter niet strikt uit. Er is op de scholen ook ruimte voor andere stromingen binnen de islam. Marokkaanse islamitische scholen besteden veel aandacht aan de geschiedenis van de islam, de islamitische wereld en de Arabische taal.⁷⁷

Ook identiteit speelt een belangrijke rol. Islamitische scholen moeten hun leerlingen begeleiden bij de vorming van een islamitische identiteit. Een dergelijke identiteit bestaat uit drie onderdelen, namelijk discipline, geloofsbelijdenis en rentmeesterschap. Met behulp van regels leren kinderen om te leven volgens de wil van God. Het tweede onderdeel betreft de functie van mens als dienaar van God. Ten derde wordt de opvatting gehuldigd, dat de mens een vertegenwoordiger is van God. Al het bezit op aarde is aan de mens beschikbaar gesteld om te gebruiken op de wijze, zoals God dat ook zou doen.⁷⁸

Typerend voor islamitische scholen is het grote aantal niet-islamitische docenten. In de beginjaren was dit het voornamelijk het gevolg van een tekort aan bevoegde docenten met een islamitische achtergrond. Tegenwoordig is het aantal autochtone Nederlandse docenten echter nog steeds groot.⁷⁹ Islamitische scholen ervaren het wel als een probleem dat het merendeel van de docenten geen islamitische achtergrond heeft. Islamitische schoolbesturen proberen dit probleem op te lossen, door autochtone docenten bij te laten scholen. Ook tracht ze voldoende goed opgeleide docenten te vinden voor het islamitisch godsdienstonderwijs.⁸⁰

Over het algemeen scoren de leerlingen op islamitische scholen beter dan islamitische leerlingen op openbare scholen of scholen met een andere denominatie, zij het dat de verschillen klein zijn. Op het gebied van taalvaardigheid is er echter sprake van een achterstand. Een logische verklaring hiervoor is de thuissituatie van de leerlingen. De ouders communiceren met hun kinderen in de taal van het land van herkomst, in plaats van het Nederlands. De kinderen komen daardoor later dan hun leeftijdsgenoten in contact met de Nederlandse taal.⁸¹ Volgens Driessen doen islamitische scholen er veel aan om de betrokkenheid van ouders bij de school en het leerproces te betrekken. Helaas lukt dit niet (zo) goed. Ouders vinden dat het leerproces niet tot hun takenpakket behoort. Ook spelen communicatieproblemen een rol.⁸² Een docente van islamitische basisschool Ibn i Sina

---

⁷⁷ Shadid en Van Koningsveld, 'Islamic Primary Schools', 3.

⁷⁸ Dumasy, *Kwaliteitsdilemma's van islamitische scholen*, 187.

⁷⁹ <http://www.deisbo.nl/wp-content/uploads/2010/03/islamitischonderwijsin nederland.pdf> (26 april 2014).

⁸⁰ Shadid en Van Koningsveld, *Muslims in Nederland*, 173.

⁸¹ Driessen, 'De verwachtingen waargemaakt?', 54 – 55, 57.

⁸² Idem, 174.

spreekt deze constatering echter tegen. Volgens haar worden ouders actief bij het leerproces betrokken. ‘Dat gebeurt onder andere door ze delen van lessen te laten bijwonen of door ze zelf les te laten geven. Hierdoor raken ze meer bij de school betrokken, plus kunnen ze een persoonlijke bijdrage leveren aan het leerproces van hun kinderen.’⁸³

Islamitische scholen onderscheiden zich verder op het gebied van feestdagen. ‘Wij vieren geen christelijke feesten, zoals Kerstmis, maar wel nationale feestdagen, zoals Bevrijdingsdag. We leggen ook altijd aan de kinderen uit waarom we bepaalde feesten niet vieren’, aldus docente S.Y. ‘Dat is ook erg belangrijk. Een kind moet wel begrijpen, waarom hij ergens wel of niet aan mee doet. Neem nou het Sinterklaasfeest. Dat bestaat vooral uit leugentjes. Ouders vertellen hun kinderen, dat de goedheiligman cadeautjes aan hen geeft, op voorwaarde dat ze lief zijn. Andere volwassen verkleeden zich als Zwarte Piet of Sinterklaas en zetten daarmee het bedrog voort. Bovendien leveren deze feesten problemen op voor leerlingen, bij wie er thuis niets aan wordt gedaan. .... Ik weet zelf nog goed, dat ik urenlang door de schoorsteen naar boven heb zitten kijken, in de hoop dat Zwarte Piet een cadeautje naar beneden zou gooien. Mijn schoen bleef echter leeg.’⁸⁴

Het islamitische element van het onderwijs komt het meest duidelijk naar voren in de godsdienstlessen. ‘De leerlingen krijgen driekwartier per week les van een godsdienstleraar. Verder maken we gebruik van de weekthema’s. Voor zover mogelijk natuurlijk, staan de lessen in het teken van dit thema. Religie neemt een belangrijke rol in op onze school.’⁸⁵ Volgens de docente van de Ibn i Sinaschool wordt niet alleen over de islam verteld, maar ook over andere religies. ‘We vertellen de kinderen zo veel mogelijk over de gewoonten en gebruiken van mensen met een ander geloof of een andere levensopvatting. Hierbij geven we duidelijk aan, dat ze altijd respect moeten tonen voor andersgelovenden. Ook al staan hun regels en gebruiken soms haaks op die van de islam. Maar, de kinderen moeten ook sterk in hun schoenen staan. De kinderen wonen hier in Charlois, een minder goede wijk in Rotterdam. Ze komen waarschijnlijk in aanraking met mensen, die het niet zo nauw nemen met de regels. Een belangrijke taak van de leerkrachten is dan ook om de leerlingen sociaal redzaam te maken. Ze moeten respect tonen voor de ander, maar tegelijkertijd niet bang zijn om hun eigen geloof te uiten. Deze zelfredzaamheid wordt hen aangeleerd, door middel van sociale vaardigheidscursussen. Een half uur tot een uur per week krijgen de kinderen les in het

---

⁸³ Interview met S. Y., 19 december 2013, 1.

⁸⁴ Interview met S. Y., 19 december 2013, 1 – 2.

⁸⁵ Idem, 2.

omgaan met andere mensen.’⁸⁶

Volgens de docente besteden islamitische scholen veel lestijd aan het bevorderen van de taalvaardigheid van de leerlingen. ‘Een behoorlijk groot deel van onze leerlingen heeft problemen met de Nederlandse taal. Gemiddeld besteden we elf uren per week aan taal. In de nabije toekomst gaat de school zich specialiseren op leerlingen met taalproblemen. In dat opzicht dragen we zeker wat bij aan de integratie van de leerlingen. Deze moeite vertaalt zich ook in goede resultaten. Onze citoscores liggen boven het landelijk gemiddelde. De Ibn i Sinaschool doet het echt goed, ... zeker als we vergeleken worden met andere ‘gekleurde’ scholen.’⁸⁷

Ook hebben islamitische scholen tijd ingeroosterd voor extra-curriculaire activiteiten. Dat zijn activiteiten, die een school buiten de lestijden om aanbiedt en die aansluiten bij het karakter van de school. Onderwijs in Allochtone Levende Talen (OALT) is een bekend voorbeeld hiervan. Vanaf de jaren 1970 wordt aan kinderen van immigranten eigentaalonderwijs gegeven. Het doel hiervan was de kinderen voor te bereiden op een terugkeer naar het land waar hun ouders uit afkomstig zijn. Later diende het taalonderwijs om de kennis van de eigen taal te verbeteren. Een leerling die zijn eigen taal goed beheerst, zal een andere taal zoals het Nederlands vaak sneller aanleren.⁸⁸ In Nederland zijn vooral de OALT-lessen in het Turks en Arabisch populair. In principe worden deze lessen buiten schooltijd aangeboden. In incidentele gevallen wordt door islamitische scholen een verlengde schooldag ingevoerd voor om alle leerlingen OALT-lessen te geven.⁸⁹

Verder hebben islamitische scholen relaties met moskeeorganisaties en buurtinstellingen. Stichting Islamitisch Primair Onderwijs Rijnmond (SIPOR) onderhoudt contacten met moskeeorganisaties voor het aanbieden van kalligrafielessen en voorlichting aan ouders.⁹⁰ Ook onderhouden islamitische scholen contacten met sportverenigingen. De leerlingen van Al Ghazali hebben bijvoorbeeld de mogelijkheid om verschillende soorten sporten te beoefenen, zoals voetbal, turnen en schaken. Ook kunnen ze les krijgen in houtbewerken.⁹¹

Islamitische scholen zijn niet allemaal hetzelfde. Een duidelijk onderscheid is niet te maken, omdat scholen op bepaalde punten conservatief kunnen zijn en op andere punten juist weer

---

⁸⁶ Idem, 2.

⁸⁷ Idem 2.

⁸⁸ ‘Onderwijs in allochtone levende talen. Een verkenning in zeven gemeenten.’, *Sociaal en Cultureel Planbureau* (Den Haag 2001) 1, 3 – 4.

⁸⁹ ‘Onderwijs in allochtone levende talen’, 115.

⁹⁰ <http://www.ibn-i-sina.nl/> (23 mei 2014).

⁹¹ http://cms.qlictionline.nl/users/sipor_alghazali/docs/pdf/al-ghazali-schoolgids-2011-2012.pdf (26 mei 2014).

liberaal. Karagül verwerpt een dergelijk onderscheid, omdat hij de tegenstelling tussen liberaal en conservatief niet islamitisch vindt. Hij maakt een onderscheid op basis van twee wetscholen binnen de islam, namelijk de hanafitische en de malikitische wetschool. Turkse moslims zijn hanafieten. Ze zijn over het algemeen wat minder streng in de leer, dan de malikieten (Marokkaanse moslims). Veruit de meeste moslims in Nederland zien zichzelf niet als hanafieten of malikieten. Als dit onderscheid wordt gemaakt, dan gaat dat meestal om variaties in de familiewetgeving.⁹² Volgens Dumasy zijn de verschillen tussen islamitische scholen niet zo groot. Aan de hand van die verschillen maakt hij onderscheid tussen meer liberale en meer conservatieve scholen. Kledingstijl is een belangrijk element op islamitische scholen. Op meer conservatieve islamitische scholen moet de kleding van de leerlingen verhullend zijn. Jongens moeten een lange broek dragen en meisjes een rok. De kleding van meisjes moet duidelijk anders zijn dan die van jongens. Daarnaast zijn meisjes op sommige scholen verplicht om hun haren af te dekken met een hoofddoek. Verder mogen de leerlingen geen varkensvlees eten, niet roken en geen muziek maken.⁹³ Op de meeste islamitische scholen krijgen jongens en meisjes tot groep vier les in hetzelfde lokaal. Op twee scholen krijgen jongens en meisjes vanaf groep vijf gescheiden les. Verklaringen hiervoor hebben betrekking op de grootte van de groepen, de mate van orthodoxie van het schoolbestuur en het aantal klaslokalen.⁹⁴ Docenten zijn ook gebonden aan bepaalde regels. Zo zijn vrouwelijke docenten strikt gebonden aan de kledingvoorschriften. Zo dienen vrouwen wijde kleding te dragen. Ook zijn ze verplicht om hun hoofd te bedekken. Daarnaast is lichaamscontact tussen docenten en (oudere) leerlingen van het andere geslacht uit den boze. Tenslotte is afzondering met leerlingen of ouders van tegenovergestelde sekse niet toegestaan.⁹⁵

Verplichte hoofdbedekking is niet per definitie gebonden aan orthodoxe islamitische scholen. In de koran zijn er geen duidelijke richtlijnen te vinden, met betrekking tot het sluiëren van vrouwen. Desondanks worden islamitische vrouwen door geestelijken aangeraden om een hoofddoek te dragen, vanaf het moment dat zij menstrueren. Door een hoofddoek te dragen, onderstrepen de vrouwen hun volwassenheid.⁹⁶ Liberale islamitische

---

⁹² Karagül, *Islamitisch godsdienstonderwijs op de basisschool in Nederland*, 137.

⁹³ Dumasy, *Kwaliteitsdilemma's van islamitische scholen*, 198 – 199.

⁹⁴ Shadid en Van Koningsveld, *Moslims in Nederland*, 175.

⁹⁵ Idem, 175 – 176.

⁹⁶ <http://www.manavzw.be/files/file/dossiers/gender/Vanderwaeren%20-%20Wat%20heet%20gelijkheid.pdf> (17 mei 2014).

scholen kenmerken zich daarentegen door hun open houding naar de buitenwereld. Ook zeggen ze tolerant te zijn tegenover andere religies.⁹⁷

§2.2 Ontevredenheid over openbaar en bijzonder basisonderwijs

In de jaren 1970 kwam de arbeidsmigratie langzaam tot stilstand. Dit was het gevolg van de oliecrisis en de daaruit voortvloeiende economische crisis. Vanaf die tijd vond het proces van gezinshereniging plaats. Concreet betekende dat, dat de arbeidsmigranten hun familieleden naar Nederland lieten overkomen om daar een nieuw bestaan op te bouwen. De aanwezigheid van vrouw en kinderen maakte contact met de omgeving noodzakelijk.⁹⁸ In de jaren 1980 groeide in verschillende West-Europese landen de behoefte aan islamitische voorzieningen. Deze behoefte uitte zich al snel in de oprichting van moskeeën, islamitische begraafplaatsen en halal-slayers. Het onderwijs is een terrein waarlangs de emancipatie van minderheden in een samenleving traditioneel vaak plaatsvindt.⁹⁹

Ontevredenheid onder migranten van Turkse en Marokkaanse komaf met het openbaar en christelijk onderwijs vergrootte de behoefte aan onderwijs van islamitische signatuur. In de eerste plaats waren sommige islamitische ouders van mening, dat de inhoud en de omvang van het godsdienstonderwijs tekortschoot. Volgens hen werkten openbare scholen islamitisch religieus onderwijs zelfs actief en/of passief tegen. Ten tweede presteerden islamitische leerlingen vaak slechter dan hun klasgenoten.¹⁰⁰ Dit bleek onder andere uit de beperkte doorstroming van islamitische leerlingen naar het vervolgonderwijs.¹⁰¹ Verder hadden de ouders geen binding met openbare scholen. Volgens hen zouden islamitische leerlingen hun eigen identiteit en zelfbewustzijn beter kunnen ontwikkelen binnen de eigen groep. Op islamitische scholen zouden de thuis- en schoolcultuur beter op elkaar aansluiten, was de verwachting.¹⁰² Ook waren sommige ouders wantrouwig tegenover de sfeer op openbare scholen, die zij beschouwen als zedeloos.¹⁰³ Tenslotte zouden islamitische scholen, volgens sommigen zorgen voor een versterking van de integratie en emancipatie van allochtonen.¹⁰⁴ Shadid en Van Koningsveld beweren dat niet zozeer ontevredenheid met het bestaande

---

⁹⁷ Dumasy, *Kwaliteitsdilemma's van islamitische scholen*, 109 – 111.

⁹⁸ Dumasy, *Kwaliteitsdilemma's van islamitische scholen*, 70.

⁹⁹ Dwyer, Meyer, 'The Establishment of Islamic Schools', 218 – 219.

¹⁰⁰ Dwyer, Meyer, 'The Establishment of Islamic Schools', 227 – 228.

¹⁰¹ Dumasy, *Kwaliteitsdilemma's van islamitische scholen*, 71.

¹⁰² Dumasy, *Kwaliteitsdilemma's van islamitische scholen*, 74.

¹⁰³ Dwyer, Meyer, 'The Establishment of Islamic Schools', 227 – 228.

¹⁰⁴ Dumasy, *Kwaliteitsdilemma's van islamitische scholen*, 74.

onderwijsstelsel ertoe leidde, dat islamitische scholen werden gesticht. Volgens hen hadden enkele islamitische ouders al langer de wens om hun kinderen onderwijs op islamitische grondslag te laten volgen.¹⁰⁵

De eerste aanzet tot de oprichting van islamitische scholen werd gedaan in 1980. Dit gebeurde in Rotterdam door de Stichting Turks Onderwijs. Het verschil met de latere islamitische scholen is dat deze school zich niet zozeer op religieus, maar op etnisch vlak onderscheidde. Bovendien was de achterliggende motivatie dat de leerlingen werden opgeleid voor immigratie naar Turkije. Uiteindelijk zorgden een gebrek aan organisatorische vaardigheden bij de stichters en een onwillige houding van de gemeente ervoor dat de school zijn deuren al snel moest sluiten.¹⁰⁶

Aan het eind van de jaren tachtig verbeterde de organisatiegraad van moslims in Nederland. Ook kwamen er meer moslims met een gedegen Nederlandse opleiding. Dit resulteerde in de stichting van twee islamitische basisscholen in 1988. In Rotterdam werd de Al Ghazalischool opgericht en in Eindhoven Tariq ibnu-Ziyad. Deze scholen komen allebei voort uit een stichting. Al Ghazali is opgericht door de Stichting Islamitisch College (SIC). Die stichting is gelieerd aan Milli Görüs in Turkije. Tariq ibnu-Ziyad is gesticht door een autonome plaatselijke stichting van de Marokkaanse gemeenschap. Islamitische scholen die in de jaren daarna werden gesticht, hadden vaak internationale connecties met het Turkse Directoraat voor Godsdienstzaken Diyanet of (oppositie)beweging Milli Görüs. Sommige scholen zijn echter voortgekomen komen daarentegen voort uit plaatselijke initiatieven. Laatstgenoemden hebben vaak een Marokkaanse identiteit.¹⁰⁷

Volgens Sunier is de onderwijskwestie pas actueel geworden toen de moslimmigranten beseften, dat hun verblijf in Nederland definitief zou zijn. De behoefte aan islamitisch onderwijs kan dus gezien worden als een uiting van toenemende betrokkenheid bij de maatschappij. Volgens hem bevorderen islamitische scholen de integratie en emancipatie van allochtonen met een islamitische achtergrond in Nederland.¹⁰⁸ Driessen en Merry zijn juist negatief over de effecten van islamitisch onderwijs op het integratieproces van islamitische jongeren. Ze zijn bevreesd dat islamitische scholen de contacten met niet-

---

¹⁰⁵ Shadid en Van Koningsveld, *Moslims in Nederland*, 165.

¹⁰⁶ Landman, *Van mat tot minaret*, 260 – 261.

¹⁰⁷ Idem, 262 – 264.

¹⁰⁸ Sunier, 'Naar een nieuwe schoolstrijd', 574 – 575.

islamitische Nederlanders in de weg staan, hetgeen onbekendheid met de heersende waarden en normen tot gevolg zou kunnen hebben.¹⁰⁹

§2.3 Oprichting van islamitische basisscholen in Rotterdam

In Rotterdam woont het grootste deel van de allochtone inwoners in de deelgemeenten Noord, Feijenoord en Delfshaven. Het grootste deel van deze populatie heeft een islamitische achtergrond.¹¹⁰ Het is niet verwonderlijk dat binnen deze groep behoefte is aan onderwijs, waarbij de islamitische normen en waarden aan kinderen worden overgebracht. In de jaren 1980 zijn er in Rotterdam enkele pogingen gedaan tot de stichting van islamitische scholen. Pas in 1988 werd er met succes een basisschool van islamitische signatuur opgericht. In de jaren 1990 en 2000 groeide het aantal islamitische scholen verder. In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling van het islamitische onderwijsstelsel in de gemeente Rotterdam.

In 1988 deed de Stichting Islamitisch College een aanvraag tot de stichting van een islamitisch basisschool, Al Ghazali, in de Rotterdamse wijk Spangen. Volgens artikel 70 uit de Wet op het Basisonderwijs was de gemeente Rotterdam verplicht om een schoolgebouw ter beschikking te stellen, waar de school gehuisvest kon worden. Het College van Burgemeester en Wethouders koos al snel voor een gebouw in de Van Lennepstraat.¹¹¹ Na de oprichting van Al Ghazali schoten islamitische basisscholen als paddenstoelen uit de grond. Binnen enkele jaren groeide het aantal van twee tot meer dan veertig scholen.¹¹² Dit was onder meer te danken aan de Islamitische Schoolbesturen Organisatie (ISBO). Dat is een overkoepelend orgaan van bestuur en management van islamitische scholen. Op dit moment zijn drieëndertig van de drieënveertig islamitische scholen in Nederland bij de ISBO zijn aangesloten. De overige scholen waren in het verleden ook lid van de ISBO. Zij hebben zich echter afgescheiden en zijn als zelfstandige besturen verdergegaan.¹¹³

In de gemeente Rotterdam zijn op dit moment de volgende scholen gevestigd, Al Ghazali, Noen en Ibn i Sina. Alledrie zijn aangesloten bij de Stichting Islamitisch Primair Onderwijs Rijnmond (SIPOR). Dit is een overkoepelend orgaan van islamitische basisscholen

---

¹⁰⁹ Driessen en Merry, 'Islamic Schools in the Netherlands', 206.

¹¹⁰ Sunier, *Islam in Beweging. Turkse jongeren en islamitische organisaties*, 84.

¹¹¹ Gemeentearchief Rotterdam, Secretarieafdeling Onderwijs en Volksontwikkeling, per 1969 Onderwijs, Jeugdzaken en Vormingswerk, per 1984 On, nummer toegang 351.02, inventarisnummer 349.

¹¹² Dwyer en Meyer, 'The Establishment of Islamic Schools', 228.

¹¹³ <http://www.deisbo.nl/?cat=1> (18 maart 2014).

in Rotterdam. Ook is één school uit Dordrecht aangesloten. Binnen deze stichting willen de scholen kwalitatief goed onderwijs aanbieden. Ook willen ze hun leerlingen opleiden tot tolerante burgers.¹¹⁴ De samenwerking binnen het SIPOR heeft al de nodige resultaten opgeleverd. In de eerste plaats liggen de CITO-scores van IBS Noen, Ibn i Sina en Al Ghazali boven het landelijk gemiddelde. Daarnaast is de instroom van leerlingen bij alle drie de scholen gestabiliseerd.¹¹⁵

Hoewel de scholen binnen dezelfde stichting samenwerken, hebben ze alle drie een andere achtergrond. Al Ghazali is in 1988 opgericht door de Stichting Islamitische College. Deze stichting komt voort uit de Nederlandse Islamitische Federatie (NIF). Deze organisatie onderhield indertijd intensieve contacten met de toentertijd Turkse oppositiebeweging Milli Görüs.¹¹⁶ Milli Görüs beoogt het religieuze leven van Turkse moslims te organiseren. Concreet betekent dat, dat de organisatie de islamitische leer verkondigt en de gelovigen wijst op hun religieuze plichten. Daarnaast richt de beweging zich op de integratie en emancipatie van Turken in het buitenland.¹¹⁷

Ibn i Sina is in 1989 opgericht door de Islamitische Stichting Nederland voor Onderwijs en Opvoeding (ISNO).¹¹⁸ Deze organisatie ontving financiële steun en raad van het Turkse Directoraat van Godsdienstzaken, Diyanet.¹¹⁹ De Islamitische Stichting Nederland (ISN) is op zijn beurt aangesloten bij het Turkse Directoraat voor Godsdienstzaken Diyanet.¹²⁰ De ISN houdt zich bezig met het toezicht op en bestuur van plaatselijke islamitische organisaties, moskeeën en islamitische scholen.¹²¹ Daarnaast houdt de stichting zich bezig met het regelen van religieuze zaken, zoals gebedsruimten.

Islamitische basisschool Noen bestaat nog maar korte tijd. De school werd in 2005 opgericht door de Stichting Islamitisch Primair Onderwijs Rijnmond. Slechts enkele jaren later werd de subsidie voor de basisschool al stopgezet. Reden hiervoor was dat het leerlingenaantal niet voldeed aan het wettelijk minimum.¹²² Om het voortbestaan van Noen te continueren, besloot de SIPOR om van de school een nevenvestiging te maken. Vanaf 2010 is

---

¹¹⁴ <http://www.sipor.nl> (20 januari 2014).

¹¹⁵ <http://sipor.nl> (25 januari 2014).

¹¹⁶ Landman, *Van mat tot minaret*, 262.

¹¹⁷ <http://www.igmg.org/gemeenschap/islamic-community-milli-goerues.html> (18 maart 2014).

¹¹⁸ <http://books.google.nl/books?id=0I7jDXVoKowC&pg=PA156&lpg=PA156&dq=oprichting+ibn+i+sina+rotterdam&source=bl&ots=CENFZXjJTM&sig=EDVljwFCRExGx2zpDR-hMROTEbk&hl=nl&sa=X&ei=tT3yUoTMHKms0QWeyIDYDg&ved=0CFMQ6AEwBg#v=onepage&q=oprichting%20ibn%20i%20sina%20rotterdam&f=false> (5 februari 2014).

¹¹⁹ <http://www.deisbo.nl/wp-content/uploads/2010/03/islamitischonderwijsinnederland.pdf> (5 februari 2014).

¹²⁰ Shadid en Van Koningsveld, *Moslims in Nederland*, 168.

¹²¹ Landman, *Van mat tot minaret*, 105 – 106.

¹²² <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/1007528/2010/07/28/Geen-subsidie-voor-islamitische-basisschool-Rotterdam.dhtml> (21 februari 2014).

Noen officieel onderdeel van Ibn i Sina.¹²³ Kort gezegd heeft Noen dezelfde achtergrond als Ibn i Sina.

Tot enkele jaren geleden beschikte de gemeente Rotterdam over een vierde islamitische basisschool, namelijk De Dialoog. Deze school is echter in 2010 op last van de Onderwijsinspectie gesloten. De reden van deze sluiting had betrekking op de zwakte van de onderwijskwaliteit en de slechte financiële situatie van de school.¹²⁴ De Dialoog is ontstaan uit een fusie van drie zelfstandige islamitische basisscholen. Deze scholen waren opgericht door Stichting Islamitische Onderwijsgroep Nederland (SION).

In de beginjaren maakte het islamitische (basis)onderwijs een grote groei door. Op het hoogtepunt waren er vijf islamitische basisscholen en één islamitische middelbare school in de gemeente Rotterdam.¹²⁵ In de loop van de tijd kregen scholen financiële problemen door slecht beleid of door het teruglopen van het leerlingenaantal. Tegenwoordig zijn er nog maar drie islamitische basisscholen in de gemeente Rotterdam waarvan één, een nevenvestiging is.

§2.4 Tegenslagen bij de oprichting van islamitische scholen

De oprichting van islamitische scholen is niet zonder slag of stoot gegaan. In de afgelopen vijftientig jaar hebben de scholen geregeld te maken gehad met tegenslagen. In de eerste plaats werd de oprichting van de scholen vertraagd of zelfs actief tegengewerkt door de (lokale) overheid of buurtbewoners. Daarnaast werden er conflicten uitgevochten tussen de schoolleiding en de docenten van islamitische (basis)scholen. Daardoor trokken de scholen vaak negatieve publiciteit.

De landelijke overheid heeft de stichting van islamitische scholen geaccepteerd als het grondwettelijke recht van iedere religieuze groep om een school op te richten. Gemeenteraden en stadsdeelraden waren echter kritisch, soms zelfs uitgesproken negatief ten aanzien van islamitisch onderwijs. Deze houding blijkt onder andere uit de ellenlange procedures, die aan de stichting van sommige scholen vooraf zijn gegaan. Vanaf het begin van de jaren 1990 is het moeilijker geworden om islamitische scholen te stichten. Het aantal islamitische scholen per stad of per wijk was sindsdien gebonden aan een wettelijk maximum. Doordat de

---

¹²³ <http://www.rijnmond.nl/nieuws/29-07-2010/basisschool-noen-verder-als-dependance-ibn-i-sina> (18 maart 2014).

¹²⁴ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2010/09/28/sluiting-ibs-de-dialoog-te-rotterdam.html> (20 januari 2014).

¹²⁵ http://www.bds.rotterdam.nl/Bestuurlijke_Informatie:7/Raadsinformatie/Vorige_raadsperioden/Raadsperiode_1998_2002/Commissies_1998_2002/O_J/2000/Kwartaal_2/Plan_van_nieuwe_basisscholen_2001_2003?search=true (27 juni 2014).

Nederlandse overheid geen onderscheid maakte tussen de verschillende stromingen binnen de islam, bleef het aantal islamitische scholen tot een minimum beperkt.¹²⁶ Ook waren de gemeenten in de beginjaren laat met het bekostigen van het noodzakelijke onderhoud. Daardoor moesten islamitische scholen soms maandenlang op vergoeding door de gemeente wachten.¹²⁷

Ten tweede werden verschillende scholen geconfronteerd met interne conflicten tussen docenten en het schoolbestuur. De Onderwijsinspectie merkte op dat het verschil tussen de Westerse en islamitische waarden de belangrijkste bron was voor conflicten op de werkvloer, in het bijzonder tussen het schoolbestuur en de (Nederlandse) docenten. Zij weet dit aan het ontbreken van een gemeenschappelijke visie.¹²⁸ Verder waren sommige scholen met elkaar in een felle concurrentiestrijd verwickeld. Scholen probeerden zich van elkaar te onderscheiden door zich te profileren als progressief of conservatief. Ook benadrukten ze het verschil in aanpak. Sommige scholen onderscheidden zich door de vele aandacht die zij aan taalonderwijs besteden. Andere scholen benadrukten juist het belang van rekenen. Op enkele islamitische basisscholen hadden buitenlandse organisaties invloed op de manier van lesgeven.¹²⁹ Het Ministerie van Onderwijs vreesde dat daardoor radicaalislamitische waarden en normen via de (godsdienst)leraren overgebracht op de leerlingen zouden kunnen worden. Dit zou ongewenst gedrag, zoals vrouwen- en homohaat tot gevolg kunnen hebben. Ook zouden de Westerse waarden, zoals vrijheid van meningsuiting, bedreigd kunnen worden.¹³⁰ In de praktijk bestond de invloed van buitenlandse islamitische organisaties meestal uit financiële steun van organisaties. Volgens de Onderwijsinspectie hebben schoolbesturen onvoldoende gedaan om verdenkingen van buitenlandse invloed op islamitische scholen weg te nemen.¹³¹

Tenslotte hadden islamitische scholen het moeilijk vanwege tegenvallende leerlingaantallen. Hoewel er honderdduizenden moslims in Nederland wonen, kiest minder dan één procent van alle islamitische ouders voor een islamitische basisschool. Er zijn verschillende beweegredenen waarom ouders hun kinderen naar een bepaalde school sturen. De eerste en belangrijkste reden is de nabijheid van de school. Ouders kiezen bij voorkeur een school in de buurt. Daarna kijken ze naar de kwaliteit van de school. Er zijn echter ook ouders

---

¹²⁶ Landman *Van mat tot minaret*, 260 – 261, 265 – 268.

¹²⁷ Gemeentearchief Rotterdam, Secretarieafdeling Onderwijs en Volksontwikkeling, per 1969 Onderwijs, Jeugdzaken en Vormingswerk, per 1984 On, nummer toegang 351.02, inventarisnummer 349.

¹²⁸ Onderwijsinspectie, *Inspectierapport*, nr. 2, 1999, 12, 14 – 15.

¹²⁹ Driessen en Merry, 'Islamic Schools in the Netherlands', 211 – 212.

¹³⁰ Dumasy, *Kwaliteitsdilemma's van islamitische scholen*, 113.

¹³¹ Onderwijsinspectie, 'Islamitische scholen en sociale cohesie', oktober 2002, 35 – 36.

die religie belangrijk vinden. Zij kiezen meestal voor een bijzondere school.¹³² Ouders die hun kinderen naar een bijzondere school sturen, willen dat religie een centrale plaats in de lessen krijgt. Scholen die minder streng in de leer zijn, hebben daardoor een kleinere aanwas dan de overige scholen. Al Ghazali trok aanvankelijk meer leerlingen dan Ibn i Sina. Al Ghazali was immers strenger in de leer, dan Ibn i Sina.¹³³ Tegenwoordig is de toestroom van leerlingen naar beide scholen ongeveer even groot.

§2.5 Conclusie

Wat betreft het curriculum zijn islamitische basisscholen vrijwel identiek aan andere scholen in Nederland. Alleen bij vakken als geschiedenis en biologie is er enige ruimte voor een islamitische visie. Het islamitische karakter van de scholen wordt vooral vormgegeven door de sociale omgangsvormen en gedragsregels. Het dragen van hoofddoekjes door vrouwelijke docenten en meisjes is hiervan het bekendste voorbeeld. Belangrijk is verder dat het lichamenlijk contact tussen mannen en vrouwen tot een minimum wordt beperkt. Natuurlijk verschilt dit per school. Een duidelijke onderverdeling in scholen is niet te maken. De meest voor de hand liggende onderverdeling is die tussen meer conservatieve en meer liberale scholen.

Islamitische basisscholen hebben een moeizame start gehad. In de beginjaren werd de stichting van islamitische scholen door lokale overheden, zoals gemeenten actief dan wel passief tegengewerkt. In de jaren 1990 is de aandacht verschoven van de wenselijkheid naar de kwaliteit van het onderwijs. Deze wijziging duidt op consolidatie van de positie van islamitische scholen binnen het Nederlands onderwijsstelsel. Desondanks heeft het islamitisch onderwijs tot op heden grote problemen om het hoofd boven water te houden. De scholen vinden het moeilijk om enerzijds voldoende leerlingen aan te werven en anderzijds goede kwaliteit onderwijs aan te bieden.¹³⁴ Ook hebben ze te lijden onder interne conflicten en rivaliteit. Verschillende opvattingen liggen hier meestal aan ten grondslag.

---

¹³² Interview met Mesüt Disli, 8 mei 2014, 6.

¹³³ 'Islamitische scholen verdelen ook moslim-gemeenschap de meningen', *Het Vrije Volk: democratisch-socialistisch dagblad*, Onderwijs, 20 januari 1990.

¹³⁴ Interview met Roy Geurs, 27 februari 2014, 4.

Hoofdstuk 3 Debat en beleid

Rotterdam is een stad met een groot aantal inwoners van allochtone afkomst. Het is dan ook niet verrassend dat etniciteit een belangrijk concept is in het Rotterdamse onderwijs.¹³⁵ Uit de Rotterdamse onderwijsmonitor van 2002 blijkt dat allochtone leerlingen op verschillende terreinen van het onderwijs lager scoren dan autochtone leerlingen. Op het terrein van taalvaardigheid (begrijpend lezen en spelling) zijn de resultaten van Turkse, Marokkaanse en Antilliaans/Arubaanse leerlingen ver onder het gemiddelde.¹³⁶ Daarnaast is het (school)verzuim van allochtone leerlingen aanzienlijk hoger, dan dat van autochtone leerlingen.¹³⁷ Kortom, de schoolresultaten van allochtone leerlingen blijven achter bij die van autochtone leerlingen.

Voor de bestrijding van onderwijsachterstanden krijgen de scholen de beschikking over bestuurlijke middelen. Op bestuurlijk niveau houdt de Onderwijsinspectie toezicht op de kwaliteit van de scholen. Op gemeentelijk niveau draagt de gemeente zorg voor het in kaart brengen en evalueren van het beleid op de scholen.¹³⁸

De eerste paragraaf heeft betrekking op de visie van de gemeente Rotterdam en de Onderwijsinspectie ten aanzien het islamitisch basisonderwijs. De tweede paragraaf gaat over de ervaringen van bovengenoemde instanties met islamitische basisscholen. In zijn totaliteit geeft dit hoofdstuk een overzicht van het gevoerde beleid door de gemeentelijke en landelijke overheid en het debat dat daarmee samenhangt.

§3.1 De visies van de gemeente Rotterdam en de Onderwijsinspectie

De gemeente Rotterdam en de Onderwijsinspectie spelen een sleutelrol in het debat en beleid rondom het islamitische basisonderwijs in Rotterdam. De gemeente behandelt aanvragen van stichtingen tot de oprichting van islamitische basisscholen. Daarnaast brengt zij het beleid van de scholen in kaart en zorgt ze voor een grondige evaluatie. De Onderwijsinspectie ziet toe op de kwaliteit van scholen. De instantie heeft driemaal een rapport uitgebracht over het functioneren van islamitische (basis)scholen op landelijk niveau. Deze onderzoeken waren het gevolg van berichtgeving door de media en het rapport van de Binnenlandse Veiligheidsdienst

---

¹³⁵ 'De Rotterdamse onderwijsmonitor: 1 – meting 2002: gegevens over scholen en leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs in Rotterdam', *Dienst Stedelijk Onderwijs* (2002) 10 – 11.

¹³⁶ 'De Rotterdamse onderwijsmonitor: 1 – meting 2002, 47 – 48.

¹³⁷ *Idem*, 67.

¹³⁸ *Idem*, 71.

(nu AIVD). Ook heeft de Onderwijsinspectie rapporten uitgebracht over het functioneren van specifieke scholen. In deze paragraaf wordt een analyse uitgevoerd naar de visie van de gemeente Rotterdam en de Onderwijsinspectie ten aanzien van het islamitisch basisonderwijs.

§3.1.1 De visie van de gemeente Rotterdam

De gemeente speelt een belangrijke rol bij het faciliteren van het islamitisch basisonderwijs. Terwijl het ministerie van Onderwijs zorgt voor de bekostiging van het onderwijs, is de gemeente verantwoordelijk voor de financiering en staat van de schoolgebouwen. In dit hoofdstuk wordt getracht de visie van de gemeente Rotterdam te peilen, ten aanzien van het islamitisch basisonderwijs.

De afdeling Onderwijs is verantwoordelijk voor het uitvoeren van onderwijsbeleid en het realiseren van onderwijshuisvesting. Het beleid verloopt vooral via subsidieverlening, maar betreft ook het verbeteren van de onderwijsresultaten. Dit gebeurt in nauw overleg met de scholen. De gemeente toetst of een school voldoende leerlingen heeft of in de nabije toekomst zal hebben. Als een aanvraag wordt gedaan tot de stichting van een school, dan is de denominatie niet van belang. Het moet aannemelijk zijn, dat de nieuwe school op een bepaald moment genoeg leerlingen gaat hebben.¹³⁹ Als de prognoses voor een nieuwe school gunstig zijn, dan besluit de gemeenteraad om hem op te nemen in het Plan van Scholen.¹⁴⁰ Vervolgens worden de prognoses aan het ministerie van Onderwijs opgestuurd als een advies. Het ministerie besluit of de school voor financiering in aanmerking komt. Als dat het geval is, gaat de gemeente met het schoolbestuur in gesprek over de huisvesting.¹⁴¹

De gemeente Rotterdam heeft als standpunt dat iedereen het recht heeft om onderwijs te organiseren, op voorwaarde dat aan bepaalde criteria wordt voldaan. Zo moet er genoeg belangstelling zijn voor de betreffende school. Een school moet minstens een bepaalde hoeveelheid leerlingen hebben, wil het goede kwaliteit kunnen leveren.¹⁴² In de gemeente Rotterdam zijn scholen verplicht om binnen de periode van vijf jaar minimaal driehonderdzeven leerlingen aan te werven. Als dit niet lukt, dan verliest de school zijn

---

¹³⁹ Interview met Roy Geurs, 27 februari 2014, 1.

¹⁴⁰ http://wetten.overheid.nl/BWBR0003420/volledig/geldigheidsdatum_18-04-2014#HoofdstukII (18 april 2014).

¹⁴¹ Interview met Roy Geurs, 27 februari 2014, 1.

¹⁴² Interview met Roy Geurs, 27 februari 2014, 2.

subsidie van de rijksoverheid.¹⁴³ Een tweede voorwaarde is dat een school voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen. Deze worden bepaald door de Onderwijsinspectie en zijn voor alle scholen hetzelfde.¹⁴⁴

De afdeling Onderwijs erkent dat het stichten van scholen in Rotterdam complex is. Binnen een periode van vijf jaar na de stichting is een school verplicht om een leerlingenaantal van driehonderdzeven te hebben. De ervaring leert dat dit bijna nooit lukt. Het gevolg is dat nieuwe scholen om de paar jaar het risico lopen om hun subsidie kwijt te raken. Scholen proberen dit probleem tegen te gaan door zoveel mogelijk leerlingen aan te nemen. Het betreft ook leerlingen, die eigenlijk naar het speciaal onderwijs moeten doorstromen of in ieder geval extra aandacht nodig hebben. Aanvankelijk kunnen docenten deze leerlingen handhaven, omdat ze slechts kleine klassen hebben. Op het moment dat de klassen beginnen te groeien, komen de docenten in de problemen. Vanaf dat moment moeten de docenten aan sommige leerlingen extra zorg bieden, terwijl daarvoor de tijd en de middelen ontbreken. De afdeling Onderwijs van de gemeente Rotterdam probeert deze kwestie op twee manieren op te lossen. Allereerst gaat zij geregeld met het ministerie van Onderwijs in discussie in een poging de complexiteit van de wetgeving verduidelijkt te krijgen. Ten tweede geeft ze scholen geregeld adviezen over de manier, waarop zij het onderwijsbeleid kunnen verbeteren.¹⁴⁵

§3.1.2 De missie van de Onderwijsinspectie

In Nederland hebben groepen met een specifieke religieuze of levensbeschouwelijke achtergrond het grondwettelijke recht om eigen scholen op te richten. Het unieke aan de situatie in Nederland is dat openbare en bijzondere scholen evenveel subsidie ontvangen uit de staatskas. Protestanten en rooms-katholieken waren de eerste groepen die van deze regeling gebruikmaakten. De gelijkheid voor de wet, verplicht de Nederlandse overheid om moslims ook financiële steun toe te kennen bij de stichting van islamitische scholen. Voorwaarde is echter wel dat deze scholen voldoen aan de eisen die gesteld worden door de Onderwijsinspectie. Zo moet elke school over een minimaal aantal leerlingen beschikken. Dit aantal wordt vastgesteld aan de hand van de bevolkingsdichtheid van de betreffende wijk. Daarnaast moeten alle lessen in het Nederlands worden gegeven en moet een bepaald

---

¹⁴³ <http://www.rijnmond.nl/nieuws/10-07-2009/rotterdamse-raad-wil-islamitische-school-open-houden> (19 maart 2014)

¹⁴⁴ Interview met Roy Geurs, 27 februari 2014, 3 – 4.

¹⁴⁵ Idem, 6.

curriculum gevolgd worden.¹⁴⁶

Aangezien alle religies voor de wet gelijk zijn, heeft de Onderwijsinspectie geen specifieke visie ten aanzien van het islamitisch onderwijs. Voorwaarde is wel dat de leerlingen worden voorbereid op een volwaardig functioneren en deelnemen in de Nederlandse samenleving. Hierbij mogen ze hun eigen levensbeschouwelijke en/of culturele waarden als richtsnoer gebruiken.¹⁴⁷ Belangrijk is vooral de kwaliteit van het onderwijs. Kinderen hebben recht op kwalitatief goed onderwijs. De verantwoording hiervoor ligt bij de schoolbesturen. Ze zijn ook aansprakelijk als de onderwijskwaliteit niet voldoet aan de gestelde eisen.¹⁴⁸

Bij het vaststellen van de kwaliteit van het onderwijs baseert de Onderwijsinspectie zich op algemeen aanvaarde opvattingen over goed onderwijs. Deze opvattingen veranderen door de tijd heen. Het is dus afhankelijk van de tijdgeest, wat de Onderwijsinspectie als goed onderwijs beschouwt. Naast algemeen aanvaarde opvattingen baseert de inspectie zich op onderwijswetten. Op dit moment wordt de onderwijskwaliteit vastgesteld aan de hand van het didactisch handelen van docenten, de leerresultaten en het onderwijsklimaat.¹⁴⁹

Islamitische scholen bestaan nog maar vijftientig jaar in Nederland. In slechts korte tijd heeft dit type bijzonder onderwijs een flinke groei doorgemaakt van twee tot meer dan veertig scholen. Al was de laatste jaren de echte groei eruit. Desondanks vormen islamitische scholen nog altijd slechts een zeer gering percentage van het totaal aantal scholen. In de vijftientig jaar dat het islamitisch onderwijs bestaat heeft de Onderwijsinspectie verschillende onderzoeken uitgevoerd. Deze studies hadden tot doel de onderwijskwaliteit te toetsen. Hierover bestonden en bestaan namelijk nogal wat twijfels. Vooral de pedagogisch-didactische kwaliteit van de godsdienstlessen was onder maat.¹⁵⁰ Op andere terreinen presteerden de scholen juist gelijk aan of beter dan het landelijke gemiddelde.¹⁵¹

§3.2 De bevindingen van de gemeente Rotterdam en de Onderwijsinspectie

De gemeente Rotterdam en de Onderwijsinspectie hebben hun visie ten aanzien van het islamitisch basisonderwijs in de eerste plaats gebaseerd op de Grondwet. In de tweede plaats

---

¹⁴⁶ Driessen en Merry, 'Islamic Schools in the Netherlands', 202 – 204.

¹⁴⁷ Onderwijsinspectie, *Inspectierapport*, nr. 2, 1999, 6.

¹⁴⁸ <http://www.onderwijsinspectie.nl/organisatie/Missie> (3 juli 2014).

¹⁴⁹ <http://www.onderwijsinspectie.nl/organisatie/Missie> (3 juli 2014).

¹⁵⁰ Onderwijsinspectie, *Islamitische scholen nader onderzocht. Onderzoeksverslag over de rol van islamitische scholen bij het bevorderen van de condities voor integratie in de samenleving*, 7 oktober 2003, 5.

¹⁵¹ Onderwijsinspectie, *Inspectierapport*, nr. 2, 1999, 11 – 13.

hebben ze hun mening bepaald op basis van ervaringen in het verleden. Deze ervaringen zijn vastgelegd in verschillende rapporten. Daarnaast kwamen ze naar voren tijdens het interview met het hoofd van de afdeling Onderwijs van de gemeente Rotterdam.

In de eerste subparagraaf worden de bevindingen van de gemeente Rotterdam behandeld. Deze hebben betrekking op de bestaande islamitische scholen en de scholen, die reeds zijn gesloten. De tweede subparagraaf bevat een analyse van de bevindingen van de Onderwijsinspectie, met betrekking tot het functioneren van islamitische basisscholen. Het betreft een analyse van het reilen en zeilen van het islamitisch onderwijs in het algemeen.

§3.2.1 De bevindingen van de gemeente Rotterdam

De stichting van de eerste islamitische basisschool, Al Ghazali, verliep moeizaam. Hoewel de maatschappelijke steun voor de school groot was, reageerde de gemeente Rotterdam terughoudend. De aanvraag voor een islamitische school werd ondersteund door een handtekeningenactie, waaraan driehonderd ouders hun medewerking verleenden. Gemeenteambtenaren werkten bewust tegen bij de toewijzing van huisvesting en het verstrekken van subsidie aan de school. Volgens Dumasy reageerde de gemeente Rotterdam uit angst voor sociaaleconomische en sociaalculturele segregatie. Ook was de gemeente bevreesd voor de effecten van de aanzuigende werking, die de school zou kunnen hebben op reeds bestaande scholen.¹⁵² Na dit moeizame begin heeft de gemeente Rotterdam zijn houding ten aanzien van het islamitisch onderwijs herzien.

Vandaag de dag beschikt Rotterdam over drie islamitische scholen. Voorheen waren dat er meer. In 2010 heeft De Dialoog zijn deuren echter moeten sluiten. De school werd hiertoe gedwongen, doordat de subsidiëring vanuit Den Haag werd stopgezet. Het Ministerie van Onderwijs had daartoe besloten, nadat de school twee jaar lang door de Onderwijsinspectie als zeer zwak werd beoordeeld en er geen verbetering zichtbaar was.¹⁵³ Volgens het hoofd van de afdeling Onderwijs was de sluiting van De Dialoog vooral het gevolg van een teruglopend leerlingenaantal. Dit betekende dat het budget van de school verder inkromp. Daardoor was de school niet langer in staat om kwalitatief goed onderwijs aan te bieden. Sluiting was daardoor onvermijdelijk geworden.¹⁵⁴ De gemeente Rotterdam volgde de Onderwijsinspectie in zijn oordeel, dat De Dialoog gesloten moest worden, omdat

---

¹⁵² Dumasy, *Kwaliteitsdilemma's van islamitische scholen*, 75, 76, 82 – 83.

¹⁵³ <http://www.rotterdam.nl/basisschooldedialoog> (11 maart 2014).

¹⁵⁴ Interview met Roy Geurs, 27 februari 2014, 4.

er onvoldoende resultaten waren geboekt sinds het laatste inspectiebezoek. Zodra de Stichting Islamitische Onderwijsgroep Nederland (SION) had besloten om de deuren van de school te sluiten, kwam de gemeente in beeld om de leerlingen van de De Dialoog te begeleiden bij hun herplaatsing op andere basisscholen.¹⁵⁵

Ook bij islamitische basisschool Noen dreigde het voortbestaan in gevaar te komen. Deze school werd in 2005 door SIPOR opgericht in de deelgemeente Kralingen-Crooswijk. De school begon met 88 leerlingen. Het leerlingenaantal groeide de jaren daarna tot 138 in 2009. Dit aantal was te gering om te voldoen aan de minimumeis van 307 leerlingen. De belangrijkste verklaring voor dit geringe leerlingenaantal was de grootschalige sloop van woningen in de wijk Crooswijk. Aangezien bijna negentig procent van de leerlingen uit deze wijk afkomstig was, was het niet verrassend dat het leerlingenaantal van de scholen terugliep. Onafhankelijk onderzoek toonde aan dat het potentieel aantal leerlingen voor de basisschool stukken hoger lag, dan het daadwerkelijk aantal leerlingen. Het gemeentelijk belangstellingspercentage was echter vele malen lager. Dit percentage wordt bepaald aan de van enquêtes. Als er binnen een gemeente geen school van dezelfde denominatie aanwezig is, moet een prognose worden gemaakt op basis van het gemeentelijk belangstellingspercentage van een vergelijkbare gemeente. Aan de hand van een gemeentelijk deelname- en belangstellingspercentage kan een leerlingenprognose worden berekend. Een leerlingenprognose vormt een goede indicatie voor het potentieel aantal leerlingen voor een nieuwe school.¹⁵⁶

Toen een berekening werd gemaakt op basis van dit percentage werd duidelijk, dat Noen het vereiste leerlingenaantal van 303 niet binnen vijf jaar tijd zou halen. Op basis van deze verwachtingen heeft het Rotterdamse College van Burgemeester en Wethouders besloten om negatief advies uit te brengen, met betrekking tot de aanvraag tot het opnieuw stichten van een islamitische basisschool in Kralingen-Crooswijk.¹⁵⁷

Naar aanleiding van dit advies besloot het ministerie van Onderwijs om de

---

¹⁵⁵http://www.bds.rotterdam.nl/Bestuurlijke_Informatie:7/Raadsinformatie/Gemeenteraad_2010_2014/2010/Kwartaal_4/Buitengewone_raadsvergadering_van_14_oktober_2010/Mededeling_van_ingekeken_stukken_2010_week_38_en_39/Brieven_van_portefeuillehouders/10gr2361_Van_wethouder_De_Jonge_een_brief_over_de_basisschool_De_Dialoog (3 juli 2014).

¹⁵⁶<http://www.vng.nl/onderwerpenindex/onderwijs/onderwijshuisvesting/stichten-van-scholen-in-het-primair-en-speciaal-onderwijs#Stichten%20van%20basisscholen> (28 juni 2014).

¹⁵⁷http://www.bds.rotterdam.nl/Bestuurlijke_Informatie:7/Raadsinformatie/Gemeenteraad_2006_2010/2009/Kwartaal_3/Raadsvergadering_van_17_september_2009/Mededeling_van_ingekeken_stukken_2009_week_27_tot_en_met_week_36/Overige_brieven/09GR1872_Van_Stichting_Islamitisch_Primair_Onderwijs_Rijnmond_SIPOR_een_brief_n_a_v_de_afwijzing_van_B_en_W_inzake_de_doorstart_van_Ibs_Noen_Plan_van_basisscholen_2010_2012/Bijlage_B_en_W_besluit_Van_Stichting_Islamitisch_Primair_Onderwijs_Rijnmond_SIPOR_een_brief_n_a_v_de_afwijzing_van_B_en_W_inzake_de_doorstart_van_Ibs_Noen_Plan_van_basisscholen_2010_2012 (21 maart 2014).

subsidiëring van Noen stop te zetten. Aanvankelijk probeerde Stichting Primair Onderwijs Rijnmond (SIPOR) sluiting te voorkomen door een nieuwe stichtingsaanvraag te doen. Toen deze werd afgewezen, besloot SIPOR om Noen een nevenvestiging te maken van Ibn i Sina. Concreet betekende dat, dat Noen hetzelfde BRIN-nummer¹⁵⁸ kreeg als Ibn i Sina. In plaats van een vast bedrag krijgt Noen nu een bedrag per leerling uitgekeerd. Kortom Noen bleef voortbestaan, maar kreeg minder geld van de overheid en verloor zijn zelfstandigheid.¹⁵⁹

Na een moeizaam begin leek het islamitisch onderwijs in Rotterdam alleen groei te kennen. Sinds 2005 zijn er echter een aantal gebeurtenissen voorgevallen die de positie van het islamitisch onderwijs in de gemeente Rotterdam geen goed hebben gedaan. Basisschool De Dialoog bleek door financiële problemen niet meer in staat om kwalitatief goed onderwijs te kunnen bieden en heeft zijn deuren moeten sluiten. Basisschool Noen had te lijden onder tegenvallende leerlingenaantallen. Dankzij een financiële constructie van SIPOR kan de school toch voort blijven bestaan. Vanwege deze ervaringen heeft de gemeente besloten om de schoolbesturen intensiever te adviseren. Ook tracht ze het Ministerie van Onderwijs tot meer soepelheid te bewegen, met betrekking tot de stichtingseisen van scholen.¹⁶⁰

§3.2.2 De bevindingen van de Onderwijsinspectie

De Onderwijsinspectie heeft drie rapporten uitgebracht over het functioneren van islamitische scholen. In 1999 heeft de instelling een onderzoek uitgevoerd naar de kwaliteit van islamitische basisscholen in Nederland.¹⁶¹ In 2002 en 2003 heeft de inspectie twee onderzoeken uitgevoerd op islamitische scholen. In dit geval werd ook onderzoek gedaan naar het functioneren van islamitische middelbare scholen. In het bijzonder was er aandacht voor de manier waarop de scholen met godsdienst, geestelijke stromingen, onderwijs in allochtone levende talen (OALT) en wereldoriëntatie omgaan. De gegevens voor het onderzoek zijn binnen en buiten de scholen verzameld. Ze zijn kwalitatief van aard.¹⁶²

Het inspectierapport van 1999 bevat een vergelijkend onderzoek naar islamitische, ‘zwarte’ en reguliere scholen. De eerste bevinding het rapport van de Onderwijsinspectie was dat het

---

¹⁵⁸ Basis Registratie Instellingen; een nummer dat alle onderwijsinstellingen in Nederland is toegekend.

¹⁵⁹ Interview met Roy Geurs, 27 februari 2014, 4 – 5.

¹⁶⁰ Interview met Roy Geurs, 27 februari 2014, 6.

¹⁶¹ Onderwijsinspectie, *Inspectierapport*, nr. 2, 1999, 2.

¹⁶² Onderwijsinspectie, *Islamitische scholen nader onderzocht. Onderzoeksverslag over de rol van islamitische scholen bij het bevorderen van de condities voor integratie in de samenleving*, oktober 2003, 17 – 18.

onderwijs op islamitische scholen niet slechter was dan dat op ‘zwarte’ scholen. Op een aantal onderdelen waren de prestaties juist beter, in het bijzonder op het gebied van rekenen.

Desondanks scoren islamitische scholen slechter dan andere Nederlandse scholen. Dit was vooral het geval op het gebied van de didactiek en pedagogiek. Ook de schoolprestaties van de leerlingen op islamitische scholen waren lager.¹⁶³

De lagere prestaties op islamitische basisscholen en andere scholen met veel allochtone leerlingen waren voor een belangrijk deel te verklaren uit de achterstandspositie waarmee de leerlingen instromen. Door veel aandacht en tijd aan taal en rekenen te besteden, wilden docenten deze achterstand inlopen. Over het algemeen slaagden ze hier echter niet in. Ook slaagden de docenten er niet in om hun lessen af te stemmen op de verschillen tussen leerlingen.

De achterstandspositie van islamitische scholen bleek uit bepaalde kenmerken van het type onderwijs voort te vloeien. In de eerste plaats hadden de scholen te kampen met interne problemen. Zo had kwaliteit van het onderwijs heeft vaak te lijden onder de onduidelijkheid ten aanzien van de taken van de docenten en het schoolbestuur. Daarnaast hadden ze moeite om een goed evenwicht te vinden tussen de kwaliteit van het onderwijs en het uitdragen van de islamitische identiteit.¹⁶⁴ Ook was de leeromgeving op islamitische basisscholen minder uitdagend en bevorderend dan op andere scholen. Volgens de Onderwijsinspectie waren islamitische scholen zich ervan bewust, dat de islamitische waarden die zij uitdroegen soms in tegenspraak waren met de wettelijke voorschriften, die in Nederland van toepassing zijn.¹⁶⁵ Uit het rapport blijkt dat de verschillen tussen islamitische, ‘zwarte’ en reguliere scholen niet zo groot waren als gedacht werd. Problemen op islamitische scholen hebben vooral te maken met tegenstellingen tussen Westerse waarden en de islamitische identiteit.¹⁶⁶

Het onderzoek van de Onderwijsinspectie uit 2002 had betrekking op een aantal thema’s. In de eerste plaats werd gekeken naar de afstemming van het onderwijs op de wensen van de ouders. Vervolgens werd bestudeerd op welke manier de scholen hun identiteit vormgaven. Ook zijn het bestuur en de collegialiteit binnen de scholen onder de loep genomen.

De afstemming van het onderwijs op de wensen van de ouders had voornamelijk betrekking op het taalonderwijs. De meeste leerlingen van islamitische scholen hadden een

---

¹⁶³ Onderwijsinspectie, *Inspectierapport*, nr. 2, 1999, 2 – 3.

¹⁶⁴ *Idem*, 2 – 3.

¹⁶⁵ Van Leest-Borst, *Fundamentalistische opvoeding vanuit liberaal-democratisch perspectief*, 110.

¹⁶⁶ Onderwijsinspectie, *Inspectierapport*, nr. 2, 1999, 3.

achterstand in de beheersing van de Nederlandse taal. Van de scholen werd verwacht dat zij extra aandacht besteedden om deze achterstand weg te werken. Uit het inspectierapport blijkt dat vrijwel alle islamitische scholen hier actief mee bezig zijn.¹⁶⁷

De Onderwijsinspectie had op meerdere terreinen onderzoek gedaan naar de manier waarop de scholen hun islamitische identiteit vormgeven. In de eerste plaats was gekeken naar de tijd die scholen aan godsdienstonderwijs besteedden. Deze verschilde soms sterk per school. Wel was de voertaal bij alle lessen Nederlands. Verder waren er niet of nauwelijks Nederlandstalige methoden voor de godsdienstlessen. De heterogene populatie van leerlingen maakte het moeilijk om alle interpretaties van de islam aandacht te geven. Door het ontbreken van een eenduidige godsdienstmethode kon de Onderwijsinspectie bij een groot aantal islamitische scholen geen inzicht in deze lessen krijgen. Over het algemeen bleken de docenten een soennitische interpretatie te gebruiken, maar verder was er nauwelijks wat bekend.¹⁶⁸

Volgens de Onderwijsinspectie hadden alle islamitische scholen oog voor de problemen van leerlingen in hun sociaalemotionele ontwikkeling. Uit het rapport blijkt echter dat dit nog niet overal gestructureerd en/of methodisch gebeurde. Desondanks bleek slechts één islamitische school onvoldoende aandacht aan het pedagogisch klimaat en de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen te besteden.¹⁶⁹

Het bestuur van islamitische scholen had zijn uitwerking op de kwaliteit van het onderwijs. De meeste islamitische scholen hebben in hun korte bestaansgeschiedenis behoorlijk wat bestuurlijke problemen gekend. Dit kwam onder andere doordat bestuursleden in opspraak kwamen. Door op bestuurlijk vlak de krachten te bundelen, wilden de scholen de professionaliteit van de besturen vergroten. Ook beweerden ze strenger op te willen treden tegen nepotisme van (mede)bestuursleden.¹⁷⁰

Tenslotte is de collegialiteit van docenten in het islamitisch onderwijs onder de loep genomen. Collegialiteit werd hierbij geassocieerd als optreden in teamverband. Islamitische scholen scoorden flink onder het landelijk gemiddelde wat betreft collegialiteit en samenwerking. De scholen scoorden echter wel goed met betrekking tot ouderparticipatie. Er was maar één school die op dit vlak nog geen visie had ontwikkeld.¹⁷¹ Uit het rapport blijkt dat het islamitisch basisonderwijs het niet slecht doet, al zijn er nog genoeg verbeterpunten

---

¹⁶⁷ Onderwijsinspectie, *Islamitische scholen en sociale cohesie*, oktober 2002, 13.

¹⁶⁸ Idem, 16 – 18.

¹⁶⁹ Idem, 26 – 27.

¹⁷⁰ Idem, 29 – 30.

¹⁷¹ Idem, 31 – 32.

waar aan gewerkt kan worden.

De meer rechtse politici ondersteunden deze conclusie niet. Ze uitten scherpe kritiek over de werkwijze van de Onderwijsinspectie en de inhoud van het rapport van 2002. De Onderwijsinspectie zou een misleidend en versluiserend beeld van het islamitische onderwijs hebben gegeven. Veel kritiek was er vooral op de interviews met de schoolbesturen. Ze werden zelfs beschreven als slagers die hun eigen vlees keuren.¹⁷² De Tweede Kamer sommeerde de Onderwijsinspectie om een vervolgonderzoek uit te voeren. Het nieuwe onderzoek moest duidelijk maken of de scholen de vooruitgang hadden geboekt. Daarnaast werd de inhoud van het onderwijs onderzocht. Tenslotte moest de inspectie nagaan of het onderwijs op islamitische scholen in tegenspraak was met de democratische waarden.¹⁷³

In januari 2008 bracht de Onderwijsinspectie een rapport uit over het functioneren van basisschool De Dialoog. Dit gebeurde naar aanleiding van een onderzoek van de Auditdienst van het Ministerie van Onderwijs. Het onderzoek was uitgevoerd in de maanden juni en juli van 2007. Uit het rapport blijkt dat het schoolbestuur van De Dialoog ten onrechte loonkosten van de leerkrachten had gedeclareerd. Ook was de aanstelling van bepaalde personeelsleden niet te verantwoorden. Verder was de verwachte financiële situatie van de school zorgelijk. Reden hiervoor was de terugloop van het leerlingenaantal. Deze krimp zou ongetwijfeld financiële gevolgen hebben. Een deel van de subsidie wordt namelijk per leerling bepaald.¹⁷⁴

In het rapport werd ook kritiek geuit op de Stichting Islamitische Onderwijsgroep Nederland. De SION had op zijn beurt het financieel beheer niet op orde. Dit bleek onder andere uit het feit, dat de stichting in 2005 en 2006 geen jaarstukken aan de Centrale Financiën Instellingen (CFI) beschikbaar had gesteld. Ook was de personeelsadministratie een chaos. Vereiste personeelsakten waren niet aanwezig of niet ondertekend. Kortom, op financieel en administratief gebied waren De Dialoog en de SION een puinhoop. In het rapport wordt nog niet gesproken over sancties tegenover het schoolbestuur en de islamitische

---

¹⁷² Dumasy, *Kwaliteitsdilemma's van islamitische scholen*, 82.

¹⁷³ Annelies van Leest-Borst, *Fundamentalistische opvoeding vanuit liberaal-democratisch perspectief. Grenzen van de onderwijsvrijheid* (Amsterdam 2005) 114 – 115.

¹⁷⁴ Onderwijsinspectie en Auditdienst OCW, *Rapport van een incidenteel onderzoek naar de islamitische basisschool De Dialoog in Rotterdam*, 31 januari 2008, 2, 5 – 7.

onderwijsstichting. Dat besluit zou worden genomen door de directeur van de Primair Onderwijsraad.¹⁷⁵

In september 2008 publiceerde de Onderwijsinspectie een rapport van bevindingen, naar aanleiding van een onderzoek naar bestuurlijke praktijken binnen de Stichting Islamitisch Primair Onderwijs. Aanleiding voor dit onderzoek waren onregelmatigheden tijdens eerder inspectiebezoeken. Het onderzoek richtte zich vooral op het functioneren van de schoolbesturen die aangesloten waren bij SIPOR en het financiële beheer door deze besturen.

De schoolbesturen konden in verschillende gevallen niet aannemelijk maken, dat de uitbreiding van de bevoegdheden van bepaalde docenten en directieleden terecht was. In totaal had het betrekking op vijftien medewerkers. Ook waren de hoge kosten van het leerlingenvervoer een aandachtspunt. Volgens de Onderwijsinspectie waren deze kosten voor de rekening van de gemeentelijke overheid en niet voor de rijksoverheid. SIPOR verklaarde dat de rijksoverheid de vrijheid van onderwijs beknotte door het voor ouders moeilijk te maken om hun kinderen naar islamitische scholen te sturen. Tenslotte werden de regels rondom medezeggenschap niet goed nageleefd. De procedures zouden te informeel zijn en de besluiten van de medezeggenschapsraden zouden niet altijd worden opgevolgd.¹⁷⁶

§3.3 Conclusie

Na een moeizame start heeft de gemeente Rotterdam de aanwezigheid van islamitische scholen volledig geaccepteerd. Zolang de scholen voldoen aan de wettelijke eisen, wordt hen geen strobreed in de weg gelegd. De laatste jaren heeft de gemeente negatieve ervaringen gehad met een paar islamitische basisscholen. Een belangrijke verklaring hiervoor was de steeds terugkerende problematiek van het minimum leerlingenaantal. De gemeente is nauw betrokken bij de scholen en staat ze met raad en daad bij. Ook voert ze overleg met het Ministerie van Onderwijs om het functioneren van de scholen te verbeteren.

De Onderwijsinspectie heeft actief toezicht gehouden op de kwaliteit van het islamitisch onderwijs. Hierbij heeft ze gekeken naar het functioneren van de scholen, maar ook naar hun invloed op het integratieproces. Over het algemeen waren de resultaten die uit de rapporten naar voren kwamen positief. Vanuit de politiek en de wetenschap werd echter

---

¹⁷⁵ Onderwijsinspectie, *Rapport van een incidenteel onderzoek naar de islamitische basisschool De Dialoog in Rotterdam*, 8, 13 – 14, 20.

¹⁷⁶ Onderwijsinspectie en Auditdienst OCW, *Rapport van een incidenteel onderzoek naar bestuurlijke praktijken*, 26 september 2008, 3 – 6.

kritiek geleverd op de werkwijze en de conclusies van de Onderwijsinspectie. De meest voorkomende klacht was de soepelheid, die de inspectie zou betonen bij de beoordeling van islamitische scholen. Incidenteel waren er scholen die op bestuurlijk en financieel gebied grote steken hadden laten vallen. De problemen bij islamitische basisschool De Dialoog waren zo groot, dat het Ministerie van Onderwijs besloot om de subsidie aan de school stop te zetten en de school te dwingen zijn deuren te sluiten.

Hoofdstuk 4 Islamitisch basisonderwijs in het nieuws

In de afgelopen vijftientig jaar is het islamitisch onderwijs geregeld in het nieuws geweest. De stichting van islamitische basisscholen in Rotterdam en Eindhoven leidde tot een maalstroom aan artikelen. In de jaren daarna bleef het islamitisch onderwijs een interessant onderwerp voor de media.

Dit hoofdstuk bevat een analyse van de berichtgeving in kranten en dagbladen. Het onderzoek richt zich op twee soorten media, namelijk lokale kranten en landelijke dagbladen. In beide gevallen wordt gekeken naar de manier waarop de media berichtten over het ontstaan en het functioneren van islamitische basisscholen in de gemeente Rotterdam. Het onderzoek spitst zich toe op twee scholen, namelijk Al Ghazali en Noen. Al Ghazali was de eerste islamitische basisschool in Rotterdam, maar ook van Nederland. Noen is daarentegen de jongste islamitische school in de gemeente Rotterdam. De historische periodes waarin de scholen zijn opgericht en functioneren zijn verschillend. In dit hoofdstuk wordt nagegaan of dit onderscheid in periodisering ook gevolgen heeft gehad voor de beeldvorming door de media. Hoewel de berichtgeving over Al Ghazali en Noen centraal staat, wordt er ook een kort overzicht gegeven van de berichtgeving over andere islamitische basisscholen in de gemeente Rotterdam. Het gaat dan specifiek om de jaren tussen 1988 en 2005. Deze periode ligt precies tussen de oprichting van Al Ghazali en de stichting van Noen. Aan de hand van een analyse van de krantenartikelen uit deze periode moet duidelijk worden of en in welke mate de beeldvorming door de media is veranderd.

§4.1 Al Ghazali, de pionier

Al Ghazali is een islamitische basisschool in de wijk Spangen. De school werd vijftientig jaar geleden gesticht als de eerste islamitische basisschool in Nederland. Al Ghazali werd opgericht door de Stichting Islamitisch College.¹⁷⁷ Deze stichting was ontstaan tijdens een congres van de Nederlandse Islamitische Federatie (NIF). Die organisatie was niet alleen in Nederland, maar ook in Turkije en Duitsland actief. De Turkse oppositiebeweging Milli Görüs was de drijvende kracht achter de NIF en dus indirect ook de stichter van de Al Ghazali school.¹⁷⁸ Sinds tien jaar is deze school aangesloten bij de Stichting Islamitisch Primair

---

¹⁷⁷ Gemeentearchief Rotterdam, Secretariaat Onderwijs en Volksontwikkeling, per 1969 Onderwijs, Jeugdzaken en Vormingswerk, per 1984 On, nummer toegang 351.02, inventarisnummer 349.

¹⁷⁸ Landman, *Van mat tot minaret*, 262.

Onderwijs Rijnmond (SIPOR). SIPOR is de koepelorganisatie van islamitische basisscholen in Rotterdam en Dordrecht.¹⁷⁹

De school ontleent zijn naam aan de Perzische theoloog Aboe Hamid ibn Mohammed Al Ghazali. Die leefde in de elfde en twaalfde eeuw in het gebied dat nu Iran heet. Al Ghazali was een van de meest prominente islamitische geleerden die ervoor ijverden dat het soefisme werd geaccepteerd als mystieke stroming binnen de soennitische islam. Vanwege zijn goede contact met de grootvizier van de Seltsjoeken, een Turkmeense dynastie, werd Al Ghazali hoogleraar aan de universiteit van Bagdad. Als hoogleraar deed Al Ghazali kritisch onderzoek naar de filosofieën van onder andere Ibn Sina. In 1095 legde hij zijn functie neer om op bedevaart te gaan naar Mekka. Ook zwoer hij al zijn rijkdom af om een teruggetrokken en sober leven te gaan lijden als soefi. In 1106 keerde hij terug op de universiteit om nog enkele jaren te doceren.¹⁸⁰ Vanwege zijn grote invloed op de islamitische wetenschappen, besloot de Stichting Islamitisch College om de islamitische basisschool zijn naam te geven.¹⁸¹

De eerste paragraaf heeft betrekking op de berichtgeving over de haalbaarheid, de wenselijkheid en de kwaliteit van islamitische basisschool Al Ghazali. In de eerste subparagraaf wordt de berichtgeving door de lokale media en de landelijke geanalyseerd. In de eerste plaats is gekozen voor kranten die in Rotterdam verschijnen of daar hun oorsprong hebben. Dat zijn het Rotterdams Nieuwsblad, Het Vrije Volk en AD/Rotterdams Dagblad. Daarnaast zijn landelijke dagbladen, zoals NRC Handelsblad, het Nederlands Dagblad, de Telegraaf en Trouw geraadpleegd.

§4.1.1 De haalbaarheid van Al Ghazali

In 1988 was Al Ghazali de eerste islamitische (basis)school die in Nederland zijn deuren opende. Hieraan was een hoop discussie voorafgegaan. De haalbaarheid van het islamitisch onderwijs in het algemeen en Al Ghazali in het bijzonder was een onderwerp waarover flink werd gedebatteerd.

In september 1987 publiceerde Het Vrije Volk een artikel over de politieke discussie, met betrekking tot de wenselijkheid van een islamitische basisschool in Rotterdam. Het Rotterdamse College van Burgemeester en Wethouders zei daarin niet te geloven dat de

---

¹⁷⁹ <http://sipor.nl/> (13 maart 2014).

¹⁸⁰ <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/232533/al-Ghazali> (13 maart 2014).

¹⁸¹ <http://sipor.nl/> (13 maart 2014).

Stichting Islamitisch College (SIC) binnen vijf jaar over driehonderd leerlingen zou beschikken wat het vereiste aantal was. Volgens hen had de islamitische stichting geen rekening gehouden met de verschillende stromingen binnen de islam, aangezien zij enkel de soennitische interpretatie van de islam wenste uit te dragen. De raadscommissie Onderwijs ondersteunde de mening van de gemeente niet. Zij verklaarde de Al Ghazali wel in het Plan van Scholen op te willen nemen. Het uiteindelijk besluit zou echter door de gemeenteraad genomen worden.¹⁸²

Het Vrije Volk bracht in november 1988 opnieuw een artikel uit, nu naar aanleiding van de opening van islamitische basisschool Al Ghazali. Het Vrije Volk vindt het opmerkelijk dat slechts één leerkracht de islamitische religie aanhangt. Directeur Coors van Al Ghazali verklaarde dat beheersing van de Nederlandse taal voorkeur heeft boven de godsdienstige oriëntatie van docenten.¹⁸³ Een belangrijke verklaring voor het grote aantal autochtone Nederlandse docenten was het gebrek aan opgeleide islamitische leerkrachten.

Ook het Rotterdams Nieuwsblad besteedde aandacht aan het ontstaan van de eerste islamitische basisschool. Als voorzitter van Stichting Islamitisch College gaf dhr. Özel een verklaring over de ervaringen op de Al Ghazalischool. Özel hekelde de eenzijdige benadering van de gemeente. Hij verbaasde zich erover dat de stichting van een islamitische basisschool zo moeizaam was gegaan. Volgens hem hadden moslims recht op een school met een islamitische identiteit. Verder benadrukte dhr. Özel het open karakter van de school. In de eerste plaats was het merendeel van de docenten van autochtone afkomst. Daarnaast stelde hij dat ook niet-islamitische leerlingen zich bij de school aan konden melden.¹⁸⁴

Twee maanden later bracht Het Vrije Volk een artikel in omloop over het leerlingenaanbod van de Ibn i Sinaschool. Tegen de verwachtingen in bleken veel minder leerlingen bij Ibn i Sina aangemeld te worden. Directrice Paulides zag geen verklaring in de aanwezigheid van Al Ghazali, als concurrent. Volgens haar verschilde Ibn i Sina sterk van Al Ghazali. Ibn i Sina was minder streng met betrekking tot het dragen van hoofddoekjes. Ook werd er minder aandacht besteed aan koranlessen. Volgens de directrice waren de afstand tot en het karakter van de school de belangrijkste verklaringen voor het tegenvallende leerlingenaantal.¹⁸⁵

---

¹⁸² 'Haalbaarheid van joodse school in discussie', *Het Vrije Volk: democratisch-socialistisch dagblad*, 16 september 1987.

¹⁸³ 'Islamitische school van start', *Het Vrije Volk: democratisch-socialistisch dagblad*, 18 november 1988.

¹⁸⁴ 'Op islamitische school hoort Sinterklaas niet thuis', *Rotterdams Nieuwsblad*, 12 september 1989.

¹⁸⁵ 'Tweede islamitische school krijgt minder leerlingen dan verwacht. De afstand en 't karakter van de school zouden een rol spelen', *Het Vrije Volk: democratisch-socialistisch dagblad*, Metropool, 21 november 1989.

Het ontstaan van Al Ghazali is niet zonder slag of stoot gebeurd. Het was de eerste school van islamitische denominatie in de gemeente Rotterdam. Ondertussen moest de school voldoen aan het vereiste leerlingaantal van minimaal driehonderd leerlingen. Uiteindelijk is Al Ghazali erin geslaagd om het islamitisch basisonderwijs tot een vast onderdeel van het onderwijsstelsel (in de gemeente Rotterdam) te maken.

§4.1.2 De wenselijkheid van Al Ghazali

De discussie rondom de stichting en het voortbestaan van Al Ghazali ging niet alleen over de haalbaarheid, maar ook over de wenselijkheid van een islamitische school. Aanvankelijk was de gemeente Rotterdam tegen de oprichting van islamitische scholen. Zij werkte de stichting van Al Ghazali niet actief maar passief tegen. Zo was de gemeente laat met het bekostigen van lesmaterialen.¹⁸⁶ Aan de hand van onderstaande krantenartikelen wordt duidelijk, dat de houding van de gemeente een spiegel was van de publieke opinie.

In 1988 uitten enkele Marokkaanse organisaties in het Nederlands Dagblad hun ontevredenheid ten aanzien van het openbaar onderwijs. Volgens het Komitee Marokkaanse Arbeiders in Nederland (KMAN), de Marokkaanse Vrouwen Vereniging (MVV), de Unie van Marokkaanse leerkrachten en ouders in Amsterdam en het Platform van Marokkaanse leerkrachten kon effectief onderwijs in het Nederlands voor allochtone kinderen alleen op een goede manier gebeuren, als het Nederlands onderwijsstelsel structureel veranderd zou worden. Zij zagen een oplossing in de oprichting van islamitische scholen.¹⁸⁷ Toen in 1988 islamitische (en hindoeïstische) scholen werden opgericht, beschreef het Nederlands Dagblad dit als de eerste aanzet tot de vorming van nieuwe zuilen. De gemeenten Rotterdam en Den Haag verklaarden op hun beurt niet blij te zijn met deze ontwikkeling. De gemeenten zouden bevreesd zijn, dat islamitisch (en hindoeïstisch) onderwijs de integratie van islamitische (en hindoeïstische) leerlingen in de weg zou staan. De schoolbesturen beweerden de culturele verschillen juist te kunnen overbruggen. Daarnaast moesten islamitische en (hindoeïstische) scholen zoals elke andere school voldoen aan de wettelijke eisen. Zo diende het onderwijs in het Nederlands te gebeuren en is het curriculum hetzelfde als bij andere scholen. Het enige verschil was dat de uitspraken van de profeet Mohammad als uitgangspunt werden

---

¹⁸⁶ Gemeentearchief Rotterdam, Secretariaat Onderwijs en Volksontwikkeling, per 1969 Onderwijs, Jeugdzaken en Vormingswerk, per 1984 On, nummer toegang 351.02, inventarisnummer 349.

¹⁸⁷ 'Marokkanen niet blij met onderwijs in Nederlands', *Nederlands Dagblad*, 27 juli 1988.

genomen.¹⁸⁸

Twee jaar later publiceerde Het Vrije Volk een artikel over de wenselijkheid van het islamitisch onderwijs. In dit artikel verdedigde een woordvoerder van de Islamitische Stichting Nederlands Onderwijs en Opvoeding (ISNO) het islamitisch (basis)onderwijs. Hij beweerde dat de islamitische scholen noodzakelijk waren, omdat er behoefte was aan onderwijs op islamitische grondslag. De ISNO noemde de grote afstand tot de scholen als verklaring voor de tegenvallende leerlingenaantallen. Een tweede verklaring was het gebrek aan geschoolde islamitische docenten. Vrijwel alle docenten op islamitische scholen waren autochtone Nederlanders. Deze situatie verzwakte het islamitische karakter van de scholen. Niettemin werd Al Ghazali door de ISNO geroemd als goed functionerende islamitische school. Het Landelijk Platform voor Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur verklaarde daarentegen niet blij te zijn met het ontstaan van islamitische scholen. Volgens de organisatie zouden islamitische scholen het integratieproces niet bevorderen.¹⁸⁹ Deze stellingname is niet opmerkelijk gezien de verbondenheid met het Komitee Marokkaanse Arbeiders in Nederland (KMAN). Laatstgenoemde was een linkse belangenorganisatie voor Marokkaanse Nederlanders. Vanwege zijn marxistische achtergrond keerde KMAN zich fel tegen religieuze organisaties van moslims in Nederland.¹⁹⁰

Op 14 januari 1992 bracht het Nederlands Dagblad twee artikelen uit over de wenselijkheid van het islamitisch onderwijs. In het eerste artikel kreeg de Islamitische Scholenbesturen Organisatie (ISBO) het woord. Volgens de stichting was het aantal islamitische scholen sinds 1988 explosief gestegen. De ISBO beschreef de groei van het islamitisch (basis)onderwijs als een natuurlijke ontwikkeling. De organisatie sprak de verwachting uit dat deze groei zich in de toekomst zou voortzetten, totdat het aantal van honderd scholen was bereikt. Tweede Kamerlid Franssen van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD) nam een ander standpunt in. Hij zag de groei van het aantal islamitische scholen als een zorgelijke ontwikkeling. Volgens hem zouden islamitische scholen het integratieproces van de allochtonen niet bevorderen. Ook vreesde hij voor de segregatie van islamitische leerlingen. Verder zei hij het grondwettelijk recht voor dit type scholen in twijfel te trekken. Uiteindelijk verklaarde Franssen zich tegen de stichting islamitische middelbare scholen te zullen verzetten.¹⁹¹

---

¹⁸⁸ 'Twee nieuwe zuiltjes erbij', *Nederlands Dagblad*, Onderwijs, 17 september 1988.

¹⁸⁹ 'Islamitische scholen verdelen ook moslim-gemeenschap de meningen', *Het Vrije Volk: democratisch-socialistisch dagblad*, Onderwijs, 20 januari 1990.

¹⁹⁰ <http://www.iisg.nl/archives/en/files/k/ARCH02478.php> (2 juli 2014).

¹⁹¹ 'Onderwijs: explosieve groei aantal islamitische scholen', *Nederlands Dagblad*, 14 januari 1992.

In het tweede artikel gaf het Nederlands Dagblad een eigen visie met betrekking tot de wenselijkheid van het islamitisch onderwijs. De krant noemde het een logisch, dat immigranten hun eigen religie en cultuur meebrachten naar het immigratieland. Ook benadrukte ze het grondwettelijke recht van elke religieuze groep om eigen scholen te stichten. Volgens de krant was de oprichting van islamitische scholen een teken van integratie. Allochtone kinderen zouden meestal niet goed aarden op openbare scholen, onder andere vanwege hun taalachterstand. Ook zouden de leerresultaten van deze leerlingen vaak teleurstellend zijn. Door islamitische leerlingen onderwijs te laten volgen op islamitische scholen, zou aan deze problemen een einde komen.¹⁹²

Bovenstaande krantenartikelen weerspiegelen de publieke opinie met betrekking tot islamitische basisscholen. Aan het eind van de jaren tachtig werd de stichting van islamitische scholen beschouwd als een belangrijke stap naar een islamitische zuil. Daarbij werden zowel positieve als negatieve gevolgen in ogenschouw genomen. Aan het begin van de jaren 1990 bleek de groei van het islamitisch onderwijs daadwerkelijk door te zetten, wat tot verzet leidde bij rechtse partijen zoals de VVD.

§4.1.3 De kwaliteit van Al Ghazali

De kwaliteit van islamitische basisscholen is tot op heden onderwerp van debat. Aanleidingen hiervoor waren problemen op islamitische basisscholen en recentelijk de examenfraudezaak op middelbare school Ibn Ghaldoun. Over de kwaliteit van het onderwijs op Al Ghazali is echter maar één krantenartikel verschenen.

AD/Rotterdams Dagblad bracht in februari 2008 een artikel uit naar aanleiding van het twintigjarig bestaan van Al Ghazali. Volgens directeur Gerdan had de school de laatste jaren last van de negatieve beeldvorming rondom het islamitisch onderwijs. Volgens hem was dat te wijten aan de problemen bij De Dialoog en middelbare school Ibn Ghaldoun. Maar ook de Onderwijsinspectie richtte zijn aandacht teveel op de CITO-scores, meende hij. De negatieve beeldvorming vertaalde zich volgens Gerdan in een teruggang van het leerlingenaantal. Desondanks was Gerdan positief ten aanzien van de toekomst. Zo sprak hij de verwachting uit binnen enkele jaren ook christelijke leerlingen aan te zullen werven.¹⁹³ Onder het kopje

---

¹⁹² 'Islamitische scholen', *Nederlands Dagblad*, 14 januari 1992.

¹⁹³ 'Islamitische school Al Ghazali hoopt autochtone leerlingen te gaan trekken. Last van falende islamitische collega's', *AD/Rotterdams Dagblad, Rotterdam Dichtbij*, 7 februari 2008.

‘Inburgering’ schreef AD/Rotterdams Dagblad vervolgens kort over het inburgeringsprogramma dat door islamitische scholen wordt uitgevoerd. Aangezien de problemen met betrekking tot de beheersing van de Nederlandse taal op deze scholen het grootst waren, zou een inburgeringsprogramma soelaas kunnen bieden. In de praktijk bleken de inburgeringsklassen leeg te zijn. De scholen weten dit aan de ingewikkelde regelgeving. Volgens Gerdan leidde dit ertoe, dat islamitische scholen meer inspanningen moesten leveren om taalachterstanden weg te kunnen werken.¹⁹⁴

Het lijkt aannemelijk dat de kwaliteit van het onderwijs op islamitische basisschool Al Ghazali naar behoren was. Desondanks had de school te lijden onder een teruglopend leerlingenaantal. De directeur weet dit aan de negatieve beeldvorming door de media over de problemen bij andere islamitische scholen. Ook de Onderwijsinspectie zou aan deze beeldvorming een bijdrage leveren.

§4.2 Consolidatie en sluitingen

De jaren tussen 1988 en 2005 hebben betrekking op de periode tussen de stichting van Al Ghazali en het ontstaan van Noen. De periode was een tijd van tegengestelde ontwikkelingen. Aan de ene kant werd het islamitisch onderwijs geaccepteerd als vast onderdeel van het onderwijsstelsel. Er waren zelfs ambitieuze plannen om nieuwe islamitische scholen te stichten. Aan de andere kant waren scholen gedwongen om te fuseren of zelfs hun deuren te sluiten. Onderstaande krantenartikelen gaan niet specifiek over Al Ghazali of Noen, maar hebben betrekking op alle islamitische basisscholen in de gemeente Rotterdam.

In oktober 1997 bracht het Rotterdams Dagblad een artikel uit over de voorgenomen stichting van drie nieuwe islamitische basisscholen. Volgens Stichting Islamitische Onderwijsgroep Nederland (SION) vloeide de behoefte aan de islamitische scholen niet voort uit ontevredenheid met het bestaande onderwijs. De stichting noemde de goede leerresultaten van leerlingen op bestaande islamitische basisscholen als belangrijkste motivatie. Volgens Van Domburg adjunct-directeur van Al Ghazali kwam de vraag naar islamitische scholen ook voort uit de behoefte aan een veilige en vertrouwde leeromgeving voor kinderen met een islamitische achtergrond. Docenten van andere scholen beweerden dat islamitische

---

¹⁹⁴ ‘Inburgering. Al Ghazali de dupe van het falende inburgeringsbeleid’, *AD/Rotterdams Dagblad, Rotterdam Dichtbij*, 7 februari 2008.

basisscholen de integratie van kinderen met een islamitische achtergrond tegen zouden werken. De SION verklaarde daarop dat integratie niet alleen afhankelijk is van het onderwijs dat kinderen volgen. Een positieve benadering van de islam zou volgens SION aan veel problemen een einde maken.¹⁹⁵

Ruim een jaar later wijdde het Rotterdams Dagblad weer een artikel aan de drie islamitische basisscholen van Stichting Islamitische Onderwijsgroep Nederland. Het artikel gaf inzicht in de onenigheid tussen de SION en de staatssecretaris van Onderwijs. In 1997 had de staatssecretaris van Onderwijs bepaald dat er onvoldoende behoefte was aan nieuwe islamitische scholen in de gemeente Rotterdam. De Stichting Islamitische Onderwijsgroep Nederland besloot daarop zelf een enquête uit te voeren om aan te tonen dat er wel degelijk vraag bestond naar extra islamitische basisscholen. In het artikel uitte de directeur van de SION zijn ongenoegen over het feit, dat de staatssecretaris zijn verzoek pas wilde inwilligen, nadat een enquête was uitgevoerd. Hij verklaarde dat islamitische scholen vergelijkbaar zijn met andere bijzondere scholen en daardoor dezelfde behandeling verdienen. Daarop voortbordurend pleitte hij voor een wijziging van de wettelijke procedure.¹⁹⁶

In juni 2003 werd het probleem van de lage leerlingenaantallen door het Rotterdams Dagblad aangekaart. Vanwege een te beperkt leerlingenaantal dreigde het voortbestaan van drie islamitische basisscholen in gevaar te komen. Volgens wethouder Van der Tak waren nieuwe scholen in de gemeente Rotterdam verplicht om binnen vijf jaar tijd over minimaal 307 leerlingen te beschikken. Drie islamitische basisscholen dreigden deze norm niet te halen. Daarom had de gemeente Rotterdam besloten om het verzoek van de SION tot de stichting van twee nieuwe islamitische basisscholen niet te honoreren. Dhr. Jarmohamed, coördinator van de betreffende scholen, zei dit besluit te betreuren. Volgens hem was de negatieve beeldvorming rondom moslims en moslimscholen de reden voor de afnemende leerlingenaantallen. Dhr. Jarmohamed beweerde sluiting van de scholen te kunnen voorkomen door ook niet-islamitische leerlingen te werven. Ondertussen was het SPIOR wel toegestaan om een nieuwe islamitische basisschool in deelgemeente Kralingen-Crooswijk te openen. Wethouder Van der Tak verdedigde dit besluit door te verwijzen naar onderzoeken, waaruit bleek dat een nieuwe school het minimum leerlingenaantal van die stichting wel zou halen.¹⁹⁷ Een maand later volgde opnieuw een artikel van de krant over de kwestie. Stichting Islamitische Onderwijsgroep Nederland (SION) weet de dreigende sluiting van de scholen aan

---

¹⁹⁵ 'Islamitisch onderwijs gaat over meer dan alleen religie', *Rotterdams Dagblad*, 30 oktober 1997.

¹⁹⁶ 'Onvrede bij islamitische stichting over schooleisen', *Rotterdams Dagblad*, 25 november 1998.

¹⁹⁷ 'Twee nieuwe aanvragen voor moslimscholen worden nu al afgewezen', *Rotterdams Dagblad*, 26 juni 2003.

de negatieve beeldvorming in de media. De stichting gaf geen commentaar op het feit, dat het verzoek van SIPOR tot de stichting van een nieuwe islamitische school wel werd gehonoreerd.¹⁹⁸

Ook in augustus van dat jaar was de SION in het nieuws. Het Rotterdams Dagblad publiceerde toen een artikel over de wervingsacties van de SION. Daarin veroordeelde de Rotterdamse koepel van schoolbesturen de wervingsacties van de islamitische stichting. Volgens hem was de Stichting Islamitische Onderwijsgroep Nederland actief leerlingen aan het werven in het Oude Noorden. Volgens dhr. Eikelboom, voorzitter van de Rotterdamse koepel van schoolbesturen, gingen deze wervingsacties in tegen stedelijke afspraken. De SION verwierp de kritiek en sprak de verwachting uit dat de wervingsacties honderdvijftig nieuwe leerlingen zou opleveren.¹⁹⁹

In maart 2004 bracht het Rotterdams Dagblad een artikel uit naar aanleiding van de samenvoeging van drie islamitische basisscholen tot De Dialoog. Hiertoe had de Stichting Islamitische Onderwijsgroep Nederland besloten nadat het ministerie van Onderwijs de financiering van één van de scholen had stopgezet. Het ministerie deed dit, omdat de betreffende school de minimumgrens van 307 leerlingen duidelijk niet had gehaald. De samenvoeging van islamitische basisscholen leek niet in overeenstemming te zijn met de heersende tendens. Volgens het onderzoeksbureau ITS Nijmegen lag het in de lijn van de verwachtingen, dat het aantal islamitische scholen in de komende jaren verder zou toenemen. Deze prognose was realistisch, aangezien op korte termijn een nieuwe islamitische basisschool in Kralingen-Crooswijk zijn deuren zou openen.²⁰⁰

In de periode 2005 – 2008 werd het nieuws beheerst door Noen. In 2005 opende deze school zijn deuren in Kralingen-Crooswijk. Vanaf 2009 waren problemen op islamitische scholen een terugkerend thema. Aanleidingen hiervoor waren de sluiting van De Dialoog en het stopzetten van de De Dialoog in het nieuws.

Naar aanleiding van het twintigjarig bestaan van het islamitisch onderwijs in Nederland publiceerde AD/Rotterdams Dagblad een artikel. Onder het kopje ‘Inspectie’ werd een kort overzicht gegeven van de problemen waarmee het islamitisch onderwijs de laatste jaren te maken heeft gehad. Zo moest basisschool De Dialoog een flink bedrag terugbetalen aan het Ministerie van Onderwijs, omdat het bestuur valse informatie over het leerlingenaantal had

---

¹⁹⁸ ‘Moslimscholen hebben nog een lange weg te gaan’; Islamitische organisatie heeft voorlopig bescheiden doel’, *Rotterdams Dagblad*, 4 juli 2003.

¹⁹⁹ ‘Vermanende brief naar bestuur islamitische school’, *Rotterdams Dagblad*, 26 juni 2003.

²⁰⁰ ‘Drie islamitische basisscholen samengevoegd’, *Rotterdams Dagblad*, 25 maart 2004.

verstrekt.²⁰¹

De Telegraaf bracht in februari 2010 een artikel uit over de dreigende sluiting van islamitische basisschool De Dialoog. Volgens de krant had de staatssecretaris van Onderwijs besloten om de overheidssubsidie aan de school te beperken. Hij zou hiertoe besloten hebben, omdat de school nog steeds niet voldeed aan de gestelde eisen. Sinds 2007 werd de school als zeer zwak beoordeeld. Deze zwakte had betrekking op verschillende niveaus. In de eerste plaats was de kwaliteit van het onderwijs onder de maat. Daarnaast had de school grote schulden, oplopend tot in de honderdduizenden euro's, omdat er was gesjoemeld met leerlingenaantallen. Daardoor had de school meer subsidie ontvangen, dan het eigenlijk behoorde te krijgen. Tenslotte schoot de inspraak van ouders en de medezeggenschapsraad tekort. Op geen enkel punt had de school vooruitgang geboekt. Desondanks liet het bestuur weten vertrouwen te hebben in het voortbestaan van alle vestigingen van De Dialoog.²⁰²

In oktober 2010 publiceerde AD/Rotterdams Dagblad een artikel over de sluiting van De Dialoog als gevolg van een gerechtelijke uitspraak. Hoewel de school per 1 augustus alle vestigingen had gesloten, had het bestuur geen faillissement aangevraagd. Naar aanleiding van een civiele procedure verklaarde de rechter de school failliet.²⁰³

Volgens de bestuurders van islamitische stichtingen, zoals SION en SIPOR hadden en hebben islamitische scholen te lijden onder negatieve beeldvorming door de media. De scholen hebben zelf echter ook schuld. Zij hebben zich de afgelopen jaren te weinig gedaan om het heersende beeld bij te stellen. De druk om het islamitische scholen te laten toenemen leidde ertoe dat de relatie met de gemeente Rotterdam en andere schoolbesturen moeizaam werd. In eerste instantie leek de voorbereiding voor de stichting van nieuwe islamitische scholen voorspoedig te gaan. Al gauw leidde het gebrek aan diplomatie en onbekendheid met de procedures ertoe, dat De Dialoog zijn deuren moest sluiten. SIPOR probeerde op zijn beurt de negatieve beeldvorming tegen te gaan door een open houding aan te nemen. De verwachting was dat er dan niet langer onderscheid wordt gemaakt tussen het islamitisch onderwijs en andere vormen van bijzonder onderwijs. Ook verwachten zij dat het leerlingenaantal van islamitische scholen in de komende jaren zal gaan groeien.

---

²⁰¹ 'Inspectie. Islamitische scholen telkens onder vuur', *AD/Rotterdams Dagblad, Rotterdam Dichtbij*, 7 februari 2008.

²⁰² 'Islamschool aan rand van afgrond; Sluiting dreigt voor De Dialoog', *De Telegraaf*, 24 februari 2010.

²⁰³ 'Geen titel', *AD/Rotterdams Dagblad, Rotterdam Dichtbij*, 20 oktober 2010.

§4.3 Noen, de laatkomer

Noen is onderdeel van de Stichting Islamitisch Primair Onderwijs Rijnmond (SIPOR). Vanaf augustus 2010 is Noen verdergegaan als dependance van Ibn i Sina. De reden voor deze fusie was dat Noen niet langer subsidie ontving van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. De school had nog te weinig leerlingen om zelfstandig voort te blijven bestaan. Ibn i Sina is opgericht door de SIC. Deze stichting is rond de eeuwwisseling opgegaan in SIPOR. Deze stichting is op zijn beurt weer aangesloten bij de ISBO.

Ibn i Sina is in 1989 opgericht door Islamitische Stichting Nederland voor Onderwijs en Opvoeding (ISNO).²⁰⁴ De ISNO was onderdeel van de Islamitische Stichting Nederland (ISN). Deze was op zijn beurt aangesloten bij het Turkse Directoraat voor Godsdienstzaken Diyanet.²⁰⁵ De ISNO was de eerste organisatie die het islamitisch onderwijs op landelijk niveau trachtte te regelen. De oprichting van de Islamitische Schoolbesturen Organisatie (ISBO) maakte de ISNO feitelijk overbodig. Daarom werd deze reeds in 1991 opgeheven.²⁰⁶

Noen of al Qalam is de naam van de achtenzestigste soera (hoofdstuk) van de koran. Vrij vertaald betekent het, de pen. Daarnaast is het de benaming voor de Arabische letter 'n'. SIPOR gebruikt een minder voor de hand liggende betekenis, namelijk een open plek. Volgens de stichting heeft deze betekenis van Noen betrekking op de plaats die de school in de samenleving wil innemen, namelijk een open school met een islamitische traditie. De school wil contacten aangaan met zowel moslims als niet-moslims. Noen wil leerlingen afleveren die zich thuis voelen in de Nederlandse samenleving en zich bewust zijn van hun eigen identiteit als moslim. Zodat zij zich kunnen ontwikkelen tot actieve en verantwoordelijke burgers. Sinds drie jaar maakt Noen deel uit van islamitische basisschool Ibn i Sina. Deze school is opgericht met steun van Diyanet. Hoewel het leerlingenbestand heteroog is, heeft de school dus Turkse wortels.²⁰⁷

---

²⁰⁴ <http://books.google.nl/books?id=0I7jDXVoKowC&pg=PA156&lpg=PA156&dq=oprichting+ibn+i+sina+rotterdam&source=bl&ots=CENFZXjJTM&sig=EDVljwFCRExGx2zpDR-hMROTEbk&hl=nl&sa=X&ei=tT3yUoTMHKms0QWeyIDYDg&ved=0CFMQ6AEwBg#v=onepage&q=oprichting%20ibn%20i%20sina%20rotterdam&f=false> (5 februari 2014).

²⁰⁵ Shadid en Van Koningsveld, *Muslims in Nederland*, 168.

²⁰⁶ <http://www.deisbo.nl/wp-content/uploads/2010/03/islamitischonderwijsinnederland.pdf> (5 februari 2014).

²⁰⁷ 'Tweede islamitische school krijgt minder leerlingen dan verwacht. De afstand en 't karakter van de school zouden een rol spelen', *Het Vrije Volk: democratisch-socialistisch dagblad*, 21 november 1989.

§4.3.1 De haalbaarheid van Noen

Rondom de stichting van Noen speelde ook de discussie over de haalbaarheid van de school. Enkele jaren eerder waren drie islamitische scholen gedwongen gefuseerd. De scholen hadden te kampen met tegenvallende leerlingaantallen. Desondanks kreeg SIPOR toestemming van de gemeente Rotterdam om een nieuwe islamitische basisschool in Kralingen-Crooswijk te openen. De voorgenomen en daadwerkelijke opening van de islamitische basisschool Noen zorgde voor de nodige lokale media-aandacht.

Het Rotterdams Dagblad bracht in juli 2003 een artikel uit over de voorgenomen stichting van Noen. Aanleiding hiervoor was de goedkeuring van het verzoek tot stichting van een islamitische basisschool in Kralingen-Crooswijk door de gemeenteraad van Rotterdam. Volgens de Rotterdamse wethouder Van der Tak had SIPOR voldoende aannemelijk gemaakt dat de nieuwe school voldoende leerlingen zou gaan trekken. De bestuurders van SIPOR reageerden terughoudend op deze berichten. Volgens hen werd door de scholen hard gewerkt om de problemen op te lossen. Desondanks beweerden ze nog heel wat obstakels te moeten overwinnen, voordat het onderwijs op maat zou zijn. Rond de eeuwwisseling is SIPOR opgericht, met als doel het bestuur van de scholen te professionalen. De bestuurders van SIPOR verwachtten dat deze coöperatieve aanpak zijn vruchten af zou werpen, zodat in de komende jaren meerdere nieuwe islamitische scholen gesticht zouden kunnen worden. Hiervan waren de plannen voor een school Kralingen-Crooswijk het verst gevorderd.²⁰⁸ In maart 2004 publiceerde het Rotterdams Dagblad een artikel uit over de plannen om een nieuwe islamitische basisschool te openen in deelgemeente Kralingen-Crooswijk. Redenen hiervoor waren de successen van Al Ghazali en Ibn i Sina.²⁰⁹

Pas vijf jaar later was Noen weer in het nieuws. Toen schreef het AD/Rotterdams Dagblad een artikel over de problemen op de basisschool. Volgens de krant dreigde de islamitische basisschool zijn subsidie te verliezen, omdat het leerlingenaantal lager was dan de wettelijke eis van driehonderd leerlingen. Volgens de directeur van Noen was dit het gevolg van tegenslagen. Zo brandde tijdens de jaarwisseling in 2009 de kleuterschool af. Daarnaast had de school te lijden onder de grootschalige sloop van gezinswoningen in de wijk Crooswijk. Directeur Coors vreesde niet voor het voortbestaan van Noen. Volgens hem zou de school in het slechtste geval verder kunnen gaan als nevenvestiging van een andere

---

²⁰⁸ Moslimscholen hebben nog een lange weg te gaan' ; Islamitische organisatie heeft voorlopig bescheiden doel', *Rotterdams Dagblad*, 4 juli 2003.

²⁰⁹ 'Drie islamitische basisscholen samengevoegd', *Rotterdams Dagblad*, 25 maart 2004.

islamitische basisschool.²¹⁰

In juni 2009 publiceerde RTV Rijnmond een artikel op de internetsite over de problemen op islamitische basisschool Noen. Hierin verklaarde het Rotterdamse College van Burgemeester en Wethouders dat de school niet voldeed aan het vereiste leerlingenaantal en daardoor niet langer recht had op financiering door de overheid. Vanaf 1 augustus 2014 zou het Ministerie van Onderwijs de subsidie daarom stopzetten.²¹¹ Een maand later bracht de krant een artikel uit, waarin de Rotterdamse gemeenteraad verklaarde Noen open te willen houden. De gemeenteraad zag de grootschalige sloop van huizen in de wijk Crooswijk als belangrijkste verklaring voor het tegenvallende leerlingenaantal. Daarom besloot de gemeenteraad positief advies uit te brengen aan de minister van Onderwijs, ten aanzien van het voortbestaan van de islamitische basisschool.²¹² Enkele dagen later schreef RTV Rijnmond weer een artikel over de voorgenomen fusie van Noen met Ibn i Sina. Stichting Islamitisch Primair Onderwijs Rijnmond zou hiertoe hebben besloten, omdat het ministerie van Onderwijs de geldkraan voor Noen had dichtgedraaid. Dat was het gevolg van het onvermogen van Noen om 307 leerlingen aan te werven in vijf jaar tijd. Volgens RTV Rijnmond bleef de islamitische basisschool bestaan, doordat Noen een nevenvestiging werd van Ibn i Sina. SIPOR verwachtte dat het leerlingenaantal van Noen de komende jaren zal toenemen. De stichting noemde de sluiting van De Dialoog als belangrijkste verklaring voor de verwachte toestroom van leerlingen.²¹³

In juli 2009 wijdde AD/Rotterdams Dagblad een artikel aan de dreigende sluiting van Noen. De islamitische basisschool had een te laag leerlingenaantal om overheidssubsidie te mogen ontvangen. Volgens directeur Coors had Noen veel last van de sloop van woningen in de nabijheid van de school. Hierdoor moesten gezinnen verhuizen, wat leidde tot een afname van het leerlingenaantal op de scholen in de wijk Crooswijk. Ook de brand in de kleuterschool zou Noen parten hebben gespeeld. Vanwege de brand had de school te weinig lokalen om de leerlingen te herbergen. Daarom moesten nieuwe leerlingen worden geweigerd. Directeur Coors had desondanks positieve verwachtingen ten aanzien van het gemeenteraadsbesluit om de school uitstel te geven, wat betreft het vereiste leerlingenaantal.²¹⁴

---

²¹⁰ 'Te weinig leerlingen voor islamitische basisschool', *AD/Rotterdams Dagblad*, Rotterdam Dichtbij, 12 februari 2009.

²¹¹ <http://www.rijnmond.nl/nieuws/18-06-2009/te-weinig-animo-voor-islamitische-school> (17 maart 2014).

²¹² <http://www.rijnmond.nl/nieuws/10-07-2009/rotterdamse-raad-wil-islamitische-school-open-houden> (17 maart 2014).

²¹³ <http://www.rijnmond.nl/nieuws/29-07-2010/basisschool-noen-verder-als-dependance-ibn-i-sina> (17 maart 2014).

²¹⁴ 'Noen heeft volgens de directie geen eerlijke kans gekregen – Islamitische school in gevaar', *AD/Rotterdams Dagblad*, Rotterdam Dichtbij, 7 juli 2009.

Ook NRC Handelsblad besteedde in juli 2009 enkele artikelen aan de problemen rondom het voortbestaan van Noen. Het eerste artikel verscheen voorafgaand aan de gemeenteraadsvergadering, waarbij over de toekomst van Noen een besluit zou worden genomen. Directeur Coors beweerde een mes in de rug gekregen te hebben van de gemeente Rotterdam. Hoewel de islamitische basisschool van de Onderwijsinspectie een goede beoordeling had gekregen, adviseerde de Rotterdamse dienst Jeugd, Onderwijs en Samenleving de school te sluiten. De Rotterdamse onderwijsdienst noemde het onwaarschijnlijk dat Noen het verplichte leerlingenaantal van driehonderd in augustus 2010 zou halen. Desondanks vestigde directeur Coors zijn hoop op de gemeenteraad.²¹⁵ Het tweede artikel van de krant verscheen na afloop van de gemeenteraadsvergadering over het voortbestaan van Noen. Volgens NRC Handelsblad had de gemeenteraad besloten om de school nog vijf jaar langer de tijd te geven om het minimum leerlingenaantal te bereiken. Vanwege een aantal tegenslagen zou Noen namelijk geen eerlijke kans hebben gehad.²¹⁶

In juli 2010 publiceerde Trouw een artikel naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State omtrent de subsidie voor Noen. De Raad van State stelde het Ministerie van Onderwijs in het gelijk, zodat deze de subsidie voor de islamitische basisschool kon stopzetten. Het ministerie had geconstateerd dat Noen niet het vereiste aantal van driehonderd leerlingen binnen vijf jaar had gehaald en daarom niet langer recht meer had op financiering door de (rijks)overheid. Volgens de krant was de kwaliteit van het onderwijs goed. Voor burgerschapsvorming kreeg de school zelfs een pluim van de Onderwijsinspectie. Volgens directeur Coors betekende het stopzetten van de subsidie niet per se het einde voor Noen. Volgens hem waren er mogelijkheden waarbij de school dankzij fusie met andere basisscholen toch kon blijven voortbestaan.²¹⁷

Uit bovenstaande artikelen blijkt dat de gemeente Rotterdam aanvankelijk een groot vertrouwen had in Noen. Ondanks de teruglopende leerlingaantallen van andere islamitische scholen kreeg Noen toestemming om zijn deuren te openen. Slechts enkele jaren later werd het voortbestaan van de islamitische basisschool al bedreigd. Het Ministerie van Onderwijs dreigde de subsidie aan de school stop te zetten, omdat de school de stichtingsnorm niet zou halen. Dankzij een handigheidje van SIPOR kon Noen toch blijven voortbestaan. Opvallend is dat de media consequent positief over de school berichtten. Ondanks de dreigende sluiting werd de goede kwaliteit van het onderwijs steeds benoemd.

---

²¹⁵ <http://vorige.nrc.nl/binnenland/article2294870.ece> (23 mei 2014).

²¹⁶ <http://vorige.nrc.nl/binnenland/article2297137.ece> (17 maart 2014).

²¹⁷ 'Subsidie islamitische basisschool Rotterdam stopt door tekort aan leerlingen', *Trouw*, 29 juli 2010.

§4.3.2 De wenselijkheid van Noen

Over de wenselijkheid van een islamitische basisschool in Kralingen-Crooswijk is reeds in de jaren negentig gediscussieerd. SION was toentertijd van plan om islamitische basisscholen in Feijenoord, Delfshaven en Kralingen-Crooswijk te stichten. Uiteindelijk werden drie islamitische scholen opgericht. Het plan voor een islamitische basisschool in Kralingen-Crooswijk verdween echter naar de achtergrond.²¹⁸ Vanaf 2003 ondernam SIPOR de nodige stappen om een dergelijke school te realiseren. Opmerkelijk is de geringe aandacht die aan dit onderwerp is besteed.

In januari 2005 publiceerde het Rotterdams Dagblad een artikel, naar aanleiding van een interview met PvdA-raadslid Kriens. Zij benadrukte het belang van identiteit bij scholen. Volgens Kriens moet de visie van scholen en ouders, ten aanzien van opvoeding eenduidig zijn. Ook beweerde zij dat scholen actiever moeten werven in de wijken waar zij gevestigd zijn. In het artikel verwees Kriens naar het succes van het islamitisch onderwijs. Dat zou onder andere blijken uit de stichting van een nieuwe islamitische basisschool in Kralingen-Crooswijk. Volgens Kriens zorgde het onderzoek dat SIPOR uitvoerde naar het draagvlak voor een nieuwe school van islamitische denominatie voor onrust. Volgens haar was slechts een klein deel van de islamitische ouders bereid om hun kinderen bij een islamitische school aan te melden. De bestaande scholen zaten vol met islamitische leerlingen. Toch misten ze culturele elementen uit de islamitische traditie op deze scholen. Islamitische scholen waren wat haar betreft echter niet noodzakelijk.²¹⁹

§4.4 Conclusie

Er zijn behoorlijk wat krantenartikelen over het islamitisch basisonderwijs in Rotterdam verschenen. De stichting van Al Ghazali als eerste islamitische school in Nederland werd vooral door de lokale media beschreven. In de artikelen werd een negatieve houding van de gemeente geschetst. Deze zou de stichting van islamitische scholen vooral tegenwerken. In de jaren negentig en het begin van de jaren 2000 richtte de media zijn aandacht vooral op de tweestrijd tussen islamitische stichtingen en het Ministerie van Onderwijs. Vanaf 2004

---

²¹⁸ <http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/2616750/1998/06/15/Meer-islamscholen-in-Rotterdam.dhtml> (1 juli 2014).

²¹⁹ 'Weg met de zuilen'; PvdA-raadslid Jantine Kriens: laat team en ouders identiteit van school bepalen', *Rotterdams Dagblad*, 15 januari 2005.

schreven de kranten over de problemen bij De Dialoog. Ook de dreigende sluiting van basisschool Noen kwam uitgebreid in het nieuws.

De landelijke kranten besteedden nauwelijks aandacht aan de stichting van de eerste islamitische scholen in Rotterdam, met uitzondering van het Nederlands Dagblad. In het begin van de jaren 1990 veranderde dit, toen islamitische scholen op de politieke agenda kwamen te staan. De gebrekkige integratie van islamitische leerlingen werd in verband gebracht met het onderwijs op islamitische scholen. Vanaf 2009 was het islamitisch basisonderwijs constant in het nieuws. Dat was het gevolg van de sluiting van De Dialoog en de dreigende ondergang van Noen. De landelijke media merkt op dat er sprake was van tweespalt tussen de gemeentelijke en landelijke overheid, met betrekking tot de houding tegenover het voortbestaan van islamitische basisschool Noen.

Opvallend is het beperkt aantal landelijke krantenartikelen over Al Ghazali en Noen. Dat zou erop kunnen duiden, dat de berichtgeving over islamitische basisscholen in de landelijke media minder intensief was dan meestal wordt aangenomen. De lokale media besteedden meer aandacht aan de gebeurtenissen rondom Al Ghazali en Noen. Ook opvallend is de positieve toon van de media tegenover basisschool Noen. Werd de stichting van Al Ghazali nog beschouwd als een bedreiging van het integratieproces van islamitische jongeren, de oprichting van Noen werd juist positief benaderd. Ook toen het voortbestaan van Noen in het geding bleek te zijn, ondersteunden de lokale media het verzoek van SIPOR om de school een nieuwe kans te geven.

Hoofdstuk 5 Islamitisch godsdienstonderwijs op openbare scholen

Het is een misvatting dat islamitisch onderwijs alleen op islamitische scholen plaatsvindt. Op enkele openbare scholen bestaat de mogelijkheid om godsdienstlessen te volgen over de islam. Leerlingen hebben het recht om minimaal drie uur per week in hun religie onderwezen te worden. Hiervoor moeten openbare scholen lokalen en docenten beschikbaar stellen. Scholen zijn echter niet verplicht om ouders op de hoogte te stellen van de mogelijkheid tot het volgen van godsdienstlessen. In veel gevallen gebeurt dit ook niet.²²⁰

De kosten van dit godsdienstonderwijs waren tot 2009 voor de rekening van de lokale overheden. Hoewel godsdienstonderwijs één van de kerntaken is van openbare basisscholen, wordt dit type onderwijs slechts op enkele tientallen scholen aangeboden. De onwil van de openbare scholen is door het gebrek aan wettelijke middelen moeilijk aan te pakken.²²¹

Dit hoofdstuk bevat een analyse van het islamitisch godsdienstonderwijs op openbare scholen. De eerste paragraaf bevat een beschrijving van het godsdienstonderwijs. In de tweede paragraaf wordt aandacht besteed aan de visie van de zendende organisaties. Hierbij wordt vooral gekeken naar de organisaties die verantwoordelijk zijn voor het islamitisch godsdienstonderwijs. De derde paragraaf heeft betrekking op de organisatie van het islamitisch godsdienstonderwijs in de gemeente Rotterdam.

§5.1 Godsdienstonderwijs op openbare scholen, tegenstrijdig of noodzakelijk?

De Grondwet biedt ouders de mogelijkheid om godsdienstlessen voor hun kinderen aan te vragen op openbare scholen. Zendende organisaties zijn instanties met een bepaalde religieuze of levensbeschouwelijke achtergrond, die zorgen voor de uitvoering van het godsdienstonderwijs. Ze zijn er van elke denominatie. Ze zijn verantwoordelijk voor de competenties van de docenten, de kwaliteit van het lesmateriaal en de kwaliteit van de lessen. Alle zendende instanties zijn aangesloten bij de koepelorganisatie Dienstencentrum GVO en HVO. GVO staat voor godsdienstig vormingsonderwijs. HVO is een afkorting voor humanistisch vormingsonderwijs.²²² Het Dienstencentrum GVO en HVO vormt een aanspreekpunt voor de landelijke overheid. Ook beheert ze de subsidies voor humanistisch en

---

²²⁰ Suzanne Bouma, 'Islamitisch godsdienstonderwijs op de openbare school. Een onderzoek naar het draagvlak voor islamitisch godsdienstonderwijs' (Utrecht 2009) 33 – 34.

²²¹ Claire Dwyer en Astrid Meyer, 'The Establishment of Islamic Schools. A Controversial Phenomenon in Three European Countries', *Muslims in the Margin* (Kampen 1996) 227.

²²² <http://www.gvoenhvo.nl/index.php?pagina=2> (2 juli 2014).

godsdienstonderwijs.²²³

Openbare scholen moeten ervoor zorgen dat er leslokalen beschikbaar zijn voor het godsdienstonderwijs. Tot 2009 werd dit godsdienstonderwijs bekostigd, met behulp van gemeentelijke subsidies en/of door de zendende instanties. Vanaf het schooljaar 2009/2010 wordt het godsdienstonderwijs gefinancierd uit de kas van de rijksoverheid. Door structureel subsidie te verstrekken wordt het mogelijk om op alle openbare basisscholen in Nederland godsdienstlessen aan te bieden.²²⁴ In 2014 is door alle politieke partijen, behalve de Partij voor de Vrijheid, een motie aangenomen, waarin staat dat godsdienstonderwijs een kerntaak is van het primair onderwijs. Openbare scholen wordt sterk aangeraden om ruimte in hun curriculum maken voor godsdienstlessen. Vooralsnog zijn scholen echter niet verplicht om godsdienstlessen aan te bieden.²²⁵ Openbare scholen verschillen van mening, met betrekking tot het aanbieden van godsdienstlessen. In feite is er sprake van een tweedeling tussen actief pluriforme en actief neutrale scholen. De eerste groep scholen staat positief ten aanzien van godsdienstonderwijs. Volgens hen bevorderen de godsdienstlessen de integratie van allochtone leerlingen. Actief neutrale scholen zijn van mening dat godsdienstlessen een aantasting vormen van het neutrale karakter van de scholen.²²⁶

Godsdienstonderwijs op een openbare school klinkt onmogelijk, maar vindt op scholen in heel Nederland plaats. Hoewel het karakter van openbare scholen neutraal is, hebben ouders het recht om godsdienstlessen aan te vragen. In de praktijk blijken slechts weinig openbare basisscholen islamitische godsdienstlessen aan te bieden. Hiervoor zijn verschillende redenen aan te voeren. Allereerst zijn er scholen met populatie die niet of nauwelijks behoefte heeft aan religieus onderwijs. Ook zijn er scholen, die in het verleden slechte ervaringen hebben gehad met de godsdienstdocenten. Verder zou gebrekkige betrokkenheid van ouders erop duiden, dat zij vertrouwen hebben in het beleid van de school, ten aanzien van het (ontbreken van) godsdienstonderwijs. Vervolgens zijn er scholen die godsdienstonderwijs de eigen verantwoordelijkheid is van de ouders. Ook zijn er scholen die beweren, dat godsdienstlessen segregierend werken. Kinderen die godsdienstlessen volgen, krijgen dit onderwijs namelijk in een andere ruimte dan hun klasgenoten. De praktische uitvoering blijkt soms ook een struikelblok te zijn. Er zijn scholen die beweren geen ruimte in hun rooster of in hun gebouw te hebben om dit type onderwijs aan te bieden. De laatste en waarschijnlijk belangrijkste motivatie heeft betrekking op het niet-religieuze karakter van de

---

²²³ <http://www.gvoenhvo.nl/index.php?pagina=10022> (17 april 2014).

²²⁴ Bouma, 'Islamitisch godsdienstonderwijs op de openbare school', 2 – 4.

²²⁵ Interview met Mesüt Disli, 3 – 5.

²²⁶ Bouma, 'Islamitisch godsdienstonderwijs op de openbare school', 42 – 43.

scholen.²²⁷

Vooraf islamitisch godsdienstonderwijs is niet populair bij schoolbesturen. Een belangrijke verklaring hiervoor is de negatieve beeldvorming omtrent de islam en moslims. Dit is vooral het gevolg van internationale ontwikkelingen, zoals de aanslagen op Amerika in 2001.²²⁸ Ook binnenlandse ontwikkelingen zoals de moord op Theo van Gogh en de hevigheid van het integratiedebat hebben de islam een negatieve connotatie gegeven.²²⁹

De houding van de scholen blijkt bepalend te zijn of er godsdienstlessen worden aangeboden. Veel ouders zijn niet op de hoogte van de mogelijkheid om godsdienstlessen op een openbare school aan te vragen. Scholen bepalen of ouders op de hoogte worden gesteld. In de praktijk wordt deze informatie door veel scholen achtergehouden. Uiteindelijk zijn het dus niet de ouders, maar de schoolbesturen, die beslissen of godsdienstonderwijs wenselijk is. Meestal nemen zij deze besluiten op basis van veronderstellingen of ervaringen uit het verleden.

§5.2 Hoeders van het islamitisch godsdienstonderwijs

Het Contactorgaan Moslims en Overheid (CMO) is door de overheid aangewezen om het islamitisch godsdienstonderwijs te organiseren. CMO was de enige islamitische organisatie met een landelijk bereik dat als aanspreekpunt fungeerde. In samenwerking met SPIOR stelt CMO vast of er voldoende animo is voor de godsdienstlessen. Als dat het geval is worden enkele godsdienstdocenten aan een school toegewezen. SPIOR is sinds 1989 verantwoordelijk voor islamitisch godsdienstonderwijs op openbare scholen. Praktisch gezien is SPIOR een werkgeversorganisatie. De docenten die de islamitische godsdienstlessen verzorgen, zijn bij SPIOR in loondienst. Er is regelmatig overlegcontact tussen SPIOR en CMO als het gaat over landelijke zaken, zoals beleid, kader, etc. De uitvoering is echter de verantwoordelijkheid van SPIOR.²³⁰

Het doel van het godsdienstonderwijs is om de leerlingen kennis te laten maken met de basisbeginselen van de islam. De godsdienstlessen zijn gebaseerd op de soennitische islam. De koran en de hadith zijn daarbij de leidraad. Ook proberen de godsdienstdocenten de lessen aan te laten sluiten bij de dagelijkse realiteit van de leerlingen. Leerlingen op een openbare

---

²²⁷ Interview met Mesüt Disli, 4.

²²⁸ Interview met Mesüt Disli, 4 – 5.

²²⁹ Dumasy, *Kwaliteitsdilemma's van islamitische scholen*, 92 – 93.

²³⁰ Interview met Mesüt Disli, 3.

basisschool hebben te maken met verschillende zaken in de samenleving, zoals verliefdheid, racisme, en dergelijke. Deze verschillen zijn ook terug te zien op openbare basisscholen. Zo bestaan er verschillen in religie tussen de kinderen. Respect voor andersdenkenden is een speerpunt in de godsdienstlessen. Daarnaast streeft men ernaar om de godsdienstlessen een goede aanvulling op de opvoeding te laten zijn, zodat de leerlingen kunnen uitgroeien tot evenwichtige volwassenen. Het islamitisch godsdienstonderwijs beschikt over een eigen methodiek. Aangezien de methode interreligieus is, is hij ook bruikbaar bij godsdienstlessen van andere denominaties.²³¹

Het islamitisch godsdienstonderwijs vormt een aanvulling op de koranlessen die in moskeeën worden gegeven. Tijdens koranlessen in de moskee wordt over het algemeen geen toelichting gegeven over de betekenis van de teksten uit de koran. Dat gebeurt wel bij de godsdienstvormende lessen van SPIOR en CMO. De leerdoelen van het islamitisch godsdienstonderwijs hebben betrekking op de islamitische geloofsleer, de geloofspraktijk en de moraal. Het eerste doel betreft kennis van de islamitische religie. Kennis van het geloof is noodzakelijk om een goede moslim te kunnen zijn. Het belijden van het geloof is ook een kenmerk van goede moslims. De moraal heeft tenslotte betrekking op het gedrag van moslims. Zij moeten gehoorzaam zijn aan Allah en de medemens helpen waar nodig.²³² Islamitische basiswaarden, zoals, respect, leergierigheid, vergevingsgezindheid en gastvrijheid dienen hierbij centraal te staan.²³³

Volgens SPIOR zullen islamitische godsdienstlessen op openbare scholen de behoefte aan islamitische scholen afzwakken.²³⁴ Desondanks huldigen SPIOR en CMO de opvatting dat het godsdienstonderwijs niet bedoeld is om de rol van islamitische scholen over te nemen. Aangezien het karakter van de scholen waar de lessen worden gegeven openbaar is, zal het karakter van het godsdienstonderwijs daar niet teveel van afwijken.²³⁵

De organisatie van islamitisch godsdienstonderwijs is de afgelopen jaren niet vlekkeloos verlopen. In de eerste plaats verliep de samenwerking tussen SPIOR en CMO niet zonder problemen. SPIOR had er moeite mee dat niet zij, maar CMO zeggenschap kreeg over de opleiding van islamitische godsdienstdocenten. De medewerkers van SPIOR kregen daardoor het gevoel dat hun werkzaamheden niet op waarde werd geschat. Vanwege het wantrouwen

---

²³¹ Interview met Mesüt Disli, 8.

²³² Karagül, *Islamitisch godsdienstonderwijs op de basisschool in Nederland*, 56 – 57.

²³³ 'Jaarverslag 2012', *Stichting Platform Islamitische Organisaties Rijnmond* (2012) 36.

²³⁴ K. Wagtendonk, 'Islamic schools and Islamic Religious Education. A comparison between Holland and other West-European countries', Shadid en Van Koningsveld (eds.), *The Integration of Islam and Hinduism in Western Europe* (Kampen 1991) 155.

²³⁵ Bouma, 'Islamitisch godsdienstonderwijs op de openbare school', 31 – 32.

tussen SPIOR en CMO heeft de uitvoering van het godsdienstonderwijs vertraging opgelopen. In de tweede plaats waren en zijn ouders onvoldoende op de hoogte van de mogelijkheid om hun kinderen deel te laten nemen aan godsdienstlessen op openbare scholen. De belangrijkste verklaring hiervoor is de onwil van openbare basisscholen om ouders in te lichten over de mogelijkheid van godsdienstlessen. Ten derde liet de bekwaamheid van de docenten soms te wensen over. Ten vierde sloot het lesmateriaal niet of onvoldoende aan bij de belevingswereld van de leerlingen. De pluriformiteit van de Nederlandse samenleving, maar ook van de islam zelf zou niet genoemd worden. Verder waren de zendende organisaties tot voor kort afhankelijk van gemeentelijke subsidies. Hierdoor bepaalden de gemeenten in grote mate of er geld beschikbaar was voor godsdienstlessen op openbare scholen. Om de afhankelijkheid van de gemeentelijke overheid te verminderen, deden de zendende organisaties een beroep op de landelijke overheid. Met succes, want sinds 2009 ontvangt de landelijke koepelorganisatie van zendende instanties jaarlijks subsidie van de rijksoverheid.²³⁶

§5.3 Islamitisch godsdienstonderwijs in Rotterdam

Tot eind jaren 1980 stond de gemeente Rotterdam gereserveerd tegenover islamitische organisaties. Ze werden vaak gezien als een verlengstuk van ondemocratische organisaties uit het buitenland. De veelheid aan islamitische organisaties maakte het voor de gemeente Rotterdam moeilijk om overleg te voeren. In 1988 werd de Stichting Platform Islamitische Organisaties Rotterdam opgericht als een koepelorganisatie van diverse islamitische organisaties van met name Turkse en Marokkaanse afkomst in Rotterdam.²³⁷ De oprichting van de koepelorganisatie was het gevolg van een wederzijdse behoefte aan een organisatie, die als een spreekbuis voor de islamitische gemeenschap kan fungeren. Vanuit de overheid gezien was het eenvoudiger om zaken te doen met één koepelorganisatie in plaats van verschillende kleine organisaties.²³⁸ SPIOR tracht de participatie van moslims in de Nederlandse samenleving te verbeteren.²³⁹ De stichting vervult dus een brugfunctie tussen de aangesloten organisaties en de gemeente Rotterdam. Aanvankelijk hield de organisatie zich bezig met stadsvernieuwing. Later kwamen daar nieuwe thema's bij, zoals de bestrijding van

---

²³⁶ Bouma, 'Islamitisch godsdienstonderwijs op de openbare school', 33 – 34.

²³⁷ Jeroen Feirabend, Jan Rath, 'Making a Place for Islam in Politics. Local Authorities Dealing with Islamic Associations', *Muslims in the Margin. Political Responses to the Presence of Islam in Western Europe* (1996), 13, 249 – 250.

²³⁸ Interview met Mesüt Disli, 8 mei 2014, 1.

²³⁹ <http://www.spior.nl/wat-is-spior/> (17 april 2014).

overlast door jongeren met een islamitische achtergrond. Ook regelt SPIOR pleegzorg, huiswerkbegeleiding en natuurlijk godsdienstonderwijs.²⁴⁰ Een probleem is dat de gemeente sinds de jaren tachtig bij voorkeur samenwerkt met instellingen, die banden hebben met het Turkse Directoraat van Religieuze Zaken, Diyanet. Deze staan namelijk bekend als gematigd. Deze handelwijze van de gemeente Rotterdam impliceert ongelijkheid in de benadering ten aanzien van islamitische organisaties.²⁴¹

Eind jaren tachtig groeide vanuit de moslimgemeenschap de behoefte om op openbare scholen islamitisch godsdienstonderwijs aan te bieden. SPIOR besloot de behoefte in kaart te brengen door een enquête te houden onder ouders die hun kinderen naar openbare basisscholen sturen. De stichting werd hierin gesteund door de gemeente Rotterdam. Uit de enquête bleek inderdaad behoefte te bestaan aan islamitische godsdienstlessen. SPIOR was vanzelfsprekend de organisatie, die de coördinatie van dit onderwijs op zich nam. Tot op de dag van vandaag is het nog steeds de islamitische koepelorganisatie, waaraan de meeste organisaties verbonden zijn.²⁴²

Hoewel op sommige openbare scholen duidelijk behoefte was aan islamitisch godsdienstonderwijs kwam dit onderwijs moeizaam van de grond. In de eerste plaats wenste de gemeente dat er een minimumaantal leerlingen gebruik van zou maken. Daarnaast moest het onderwijs voor alle leerlingen toegankelijk zijn. De instructietaal mocht dus alleen Nederlands zijn. Vooral deze eis bleek een struikelblok te zijn.²⁴³ Rotterdam was echter een uitzondering. Daar ondersteunde de gemeente het initiatief om godsdienstonderwijs op openbare scholen aan te bieden. Dankzij bemiddeling door SPIOR besloot de gemeente Rotterdam vanaf 1990 subsidie beschikbaar te stellen voor islamitische godsdienstonderwijs. Doordat SPIOR de godsdienstlessen in het Nederlands aanbood, wist het een groot publiek te bereiken.²⁴⁴

In Rotterdam wordt op tientallen openbare scholen islamitisch godsdienstonderwijs gegeven. Hiermee is de stad een uitzondering in Nederland. Dat is opmerkelijk, omdat de populatie van Rotterdam vergelijkbaar is met die van de andere grote steden. Volgens Mesüt Disli onderwijscoördinator van SPIOR ligt het een beetje in de aard van Rotterdam. ‘Het karakter van de inwoners van Rotterdam is anders. De organisatiegraad is er hoger dan in de rest van Nederland. Wel zijn er twee initiatieven geweest in Den Haag en in Brabant. De

---

²⁴⁰ Interview met Mesüt Disli, 8 mei 2014, 1.

²⁴¹ Sunier, *Islam in beweging*, 144 – 145.

²⁴² Interview met Mesüt Disli, 8 mei 2014, 2.

²⁴³ Karagül, *Islamitisch godsdienstonderwijs op de basisschool in Nederland*, 105 – 107.

²⁴⁴ Bouma, ‘Islamitisch godsdienstonderwijs op de openbare school’, 27 – 28.

Haagse koepelorganisatie is na enkele jaren weer ontbonden. De Brabantse koepelorganisatie bestaat nog steeds, maar is niet te vergelijken met SPIOR, die heel veel projecten initieert, opbouwt en uitvoert.²⁴⁵

Volgens dhr. Disli vormen islamitische basisscholen geen bedreiging voor het voortbestaan van het islamitisch godsdienstonderwijs in Rotterdam. ‘Sterker nog, ik vind het een goede ontwikkeling. Openbare basisscholen zullen ons dan meer waarderen. Als openbare basisscholen zien dat ouders hun kinderen naar islamitische basisscholen sturen, dan zullen ze islamitische godsdienstlessen inzetten om deze uitstroom tegen te gaan. Bovendien is de omvang van het islamitisch basisonderwijs beperkt. Islamitische scholen vormen (voorlopig) dus geen bedreiging voor ons.’²⁴⁶

§5.4 Conclusie

Godsdienstonderwijs op openbare basisscholen lijkt onmogelijk, maar wordt vooral de laatste jaren steeds meer toegepast. In Nederland hebben ouders het recht om hun kinderen godsdienstlessen te laten volgen op een openbare basisschool. De openbare basisscholen zijn verdeeld over de wenselijkheid van deze mogelijkheid. Sommige scholen vinden het goed dat leerlingen religieus onderwijs krijgen. De meeste scholen zien godsdienstonderwijs als een aantasting van hun neutrale karakter. Vooral islamitisch godsdienstonderwijs is niet populair bij openbare schoolbesturen. De onwil van schoolbesturen leidt ertoe dat ouders niet of nauwelijks worden geïnformeerd over de mogelijkheid van godsdienstonderwijs op openbare scholen. Slechts enkele tientallen scholen in Nederland bieden leerlingen de mogelijkheid islamitische godsdienstlessen te volgen.

Diverse zendende organisaties werken samen bij het aanbieden van godsdienstonderwijs. SPIOR en CMO werken samen bij de organisatie en coördinatie van islamitische godsdienstlessen. Ondanks een moeilijk begin is de samenwerking goed verlopen. Het islamitische godsdienstonderwijs is vooral in Rotterdam en omstreken een succes. Een belangrijke verklaring hiervoor is de steun van de gemeente Rotterdam. Islamitische godsdienstlessen zijn toegankelijk voor alle leerlingen. Bij dit type godsdienstonderwijs wordt aandacht besteed aan de basiswaarden van de islam.

---

²⁴⁵ Interview met Mesüt Disli, 8 mei 2014, 2 – 3.

²⁴⁶ Interview met Mesüt Disli, 8 mei 2014, 7.

Hoofdstuk 6 Conclusie

In de afgelopen vijftig jaar is het islamitisch basisonderwijs een vast onderdeel geworden van het Nederlands onderwijsstelsel. Islamitische scholen hebben echter een grillige ontwikkeling doorgemaakt. Hoewel het aantal scholen een flinke groei heeft doorgemaakt, is het onderwijs van islamitische denominatie slechts beperkt van omvang.

Islamitische scholen verschillen niet zoveel van andere scholen. In principe zijn alle vakken hetzelfde. Slechts bij enkele vakken mogen de scholen een eigen interpretatie aan de lesstof geven. Zo krijgen vakken als geschiedenis en biologie een islamitisch karakter. Ook gelden er gedragsregels, die zijn geïnspireerd op de islam. In de eerste plaats moet de kleding van de leerlingen verhullend zijn. Ten tweede moet de kleding van meisjes duidelijk anders zijn dan die van jongens. Typerend voor islamitische scholen was het grote aantal niet-islamitische docenten. In de beginjaren was dit het voornamelijk het gevolg van een tekort aan bevoegde docenten met een islamitische achtergrond. Het aantal Nederlandse docenten zonder allochtone afkomst lijkt vandaag de dag echter nog steeds behoorlijk groot te zijn.

Ontevredenheid met het openbaar en christelijk onderwijs stimuleerde de vraag naar onderwijs van islamitische signatuur. In de eerste plaats waren sommige islamitische ouders van mening, dat de inhoud en de omvang van het godsdienstonderwijs tekortschoot. Ten tweede presteerden islamitische leerlingen slechter dan hun klasgenoten. Verder hadden de ouders geen binding met openbare scholen. Ook waren de ouders wantrouwig tegenover de sfeer op openbare scholen, die zij beschouwden als zedeloos.

Basisscholen van islamitische denominatie hebben met de nodige problemen te maken gehad. Vooral in de beginjaren werd de stichting van islamitische scholen actief dan wel passief tegengewerkt door de gemeente. Vervolgens werden scholen geconfronteerd met interne conflicten tussen docenten en het schoolbestuur. Verder bestond er soms een bittere rivaliteit tussen scholen. Tenslotte hadden op enkele islamitische basisscholen buitenlandse organisaties invloed op de manier van lesgeven. Al deze ontwikkelingen kwamen de betrouwbaarheid van het islamitisch basisonderwijs niet ten goede.

Hoewel de gemeente Rotterdam in de jaren tachtig negatief was over onderwijs van islamitische signatuur, heeft ze het bestaan van de scholen geaccepteerd. De gemeente Rotterdam stelt zich op het standpunt dat iedere religieuze groep het recht heeft om onderwijs te organiseren. De afdeling Onderwijs is verantwoordelijk voor het uitvoeren van onderwijsbeleid en het realiseren van onderwijshuisvesting. Het beleid verloopt vooral via subsidieverlening, maar richt zich ook op het verbeteren van de onderwijsresultaten. Dit

gebeurt in nauw overleg met de scholen.

De Onderwijsinspectie controleert of islamitische scholen voldoen aan de eisen die worden gesteld aan het onderwijs in Nederland. Deze eisen zijn over alle scholen hetzelfde. Zo moet elke school over een minimaal aantal leerlingen beschikken. In de gemeente Rotterdam is dit vastgesteld op driehonderdzeven leerlingen. Daarnaast moeten alle lessen in het Nederlands worden gegeven. Ook moet de financiering van het onderwijs en onderwijzend personeel in orde zijn.

De gemeente Rotterdam en de Onderwijsinspectie hebben allebei gemengde ervaringen met het islamitische basisonderwijs in Rotterdam. Aan de ene kant waren de prestaties van de meeste islamitische basisscholen naar behoren. Dat werd duidelijk uit de rapporten over het functioneren van islamitische scholen. Politici leverden echter de nodige commentaar op de werkwijze van de Onderwijsinspectie. Aan de andere kant hadden beide instanties veel te stellen met een aantal scholen, zoals De Dialoog en Noen. Redenen hiervoor waren mismanagement, financiële fraude, onbekwaamheid van docenten en aanhoudende bestuurscrises. Uiteindelijk heeft basisschool De Dialoog zijn deuren moeten sluiten. Noen bleef voortbestaan, maar als nevenvestiging van Ibn i Sina, omdat SIPOR de school koste wat kost wilde handhaven.

De beeldvorming van het islamitisch basisonderwijs is in de afgelopen vijftwintig jaar veranderd. Aan het eind van de jaren 1980 was de toon in de kranten overwegend positief. De stichting van de eerste islamitische scholen werd gepresenteerd als de eerste aanzet van een islamitische zuil. Vanaf de jaren negentig richtten de kranten hun aandacht vooral op de tweestrijd tussen islamitische stichtingen en het Ministerie van Onderwijs. Deze onenigheid had betrekking op de wens van islamitische stichtingen tot de oprichting van nieuwe islamitische scholen. Vanaf 2004 werd de berichtgeving aanmerkelijk negatiever. Dat was het gevolg van de problemen bij De Dialoog. Ook de dreigende sluiting van basisschool Noen kwam uitgebreid in het nieuws.

Lokale en landelijke media hebben over het algemeen niet zoveel aandacht besteed aan de ontwikkelingen in het islamitisch basisonderwijs. In het begin van de jaren 1990 veranderde dit, toen islamitische scholen weer op de politieke agenda kwamen te staan. Vooral de laatste vijf jaar zijn islamitische scholen veel in het nieuws geweest. Dat was het gevolg van de aanhoudende problemen op enkele islamitische scholen. Lokale media hebben veel meer artikelen gepubliceerd dan landelijke media. Opmerkelijk is verder de verandering van de toon van de media door de tijd heen. De artikelen over de stichting van Al Ghazali

waren aanmerkelijk negatiever dan de berichten over de opening van Noen. Ook over de problemen op Noen werd opvallend positief geschreven. De berichtgeving verschilde verder ook per organisatie. Zowel landelijke als lokale media waren negatief over de Stichting Islamitisch College en de Stichting Islamitische Onderwijsgroep Nederland. Over de Stichting Islamitisch Primair Onderwijs Rijnmond werd daarentegen positief geschreven.

Een bijzondere vorm van islamitisch onderwijs zijn islamitische godsdienstlessen. Deze vorm van onderwijs is bedoeld om leerlingen op openbare basisscholen kennis te laten maken met de basisbeginselen van de islam. Het islamitisch godsdienstonderwijs vormt een aanvulling op de Koranlessen die in moskeeën worden gegeven. Sinds 2009 zorgt niet de gemeentelijke, maar de landelijke overheid voor de subsidiëring van het godsdienstonderwijs. SIPOR en CMO zijn als zendende instanties gezamenlijk verantwoordelijk voor de organisatie van de islamitische godsdienstlessen. Na een moeizame start hebben ze hun samenwerking goed uitgebouwd.

Het merendeel van de openbare schoolbesturen is niet blij met de godsdienstlessen. Ze zijn vaak bevreesd dat godsdienstlessen het neutrale karakter van de scholen schaadt en zijn daarom laks bij het verstrekken van informatie over de mogelijkheid tot het volgen van de lessen. Vooral islamitisch godsdienstonderwijs is niet geliefd. Een belangrijke verklaring hiervoor zijn negatieve ontwikkelingen met betrekking tot islam en moslims, zoals 9/11, de moord op Theo van Gogh en de slechte kwaliteit van sommige islamitische scholen.

Islamitische basisscholen zijn van een bijzonderheid een vast onderdeel geworden van het onderwijsstelsel. De omvang van het onderwijs is echter nog altijd beperkt. In Nederland maken islamitische basisscholen minder dan één procent van het basisonderwijs uit. In Rotterdam is het islamitisch basisonderwijs ook marginaal. Er zijn slechts drie islamitische basisscholen. Een mogelijke verklaring hiervoor is het succes van het islamitische godsdienstonderwijs, dat op openbare scholen wordt gegeven. Ook hebben tegenvallende leerlingenaantallen de scholen parten gespeeld. De recente problemen bij De Dialoog en Noen hebben aangetoond dat de toekomst van het islamitisch basisonderwijs in Rotterdam ongewis is.

Literatuurlijst

Boeken

Douwes, Dick, Martijn De Koning, Welmoet Boender (red.), *Nederlandse moslims. Van migrant tot burger* (Amsterdam 2005).

Dumasy, Edu, *Kwaliteitsdilemma's van islamitische scholen* (Amsterdam 2008).

Karagül, Arslan, *Islamitisch godsdienstonderwijs op de basisschool in Nederland. Theorie en praktijk. In vergelijking met enkele Europese en Moslimse landen* (Amsterdam 1994).

Landman, Nico, *Van mat tot minaret. De institutionalisering van de Islam in Nederland* (1992).

Leest-Borst, Annelies van, *Fundamentalistische opvoeding vanuit liberaal-democratisch perspectief. Grenzen van de onderwijsvrijheid* (Amsterdam 2005).

Lucassen, Jan en Rinus Penninx, *Newcomers. Immigrants and their Descendants in the Netherlands 1550 – 1995* (1997).

Ramadan, Tariq, *Westerse moslims en de toekomst van de islam* (Amsterdam 2005).

Shadid, W. en P. Van Koningsveld, *Moslims in Nederland. Minderheden en religie in een multiculturele samenleving* (Houten/Diegem 1997).

Sunier, Thijl, *Islam in Beweging. Turkse jongeren en islamitische organisaties* (Amsterdam 1996).

Valk, Helga de, Maurice Crul, *The Position of the Turkish and Moroccan Second Generation in Amsterdam and Rotterdam. The TIES study in the Netherlands* (Amsterdam 2008).

Wetenschappelijke artikelen

Bouma, Suzanne, 'Islamitisch godsdienstonderwijs op de openbare school. Een onderzoek naar het draagvlak voor islamitisch godsdienstonderwijs' (Utrecht 2009) 1 – 81.

Driessen, Geert 'De verwachtingen waargemaakt? Twee decennia islamitische basisscholen', 83, 2 (2008) 168 – 189.

Driessen, Geert, 'Islamic primary schools in the Netherlands: the pupils' achievement levels, behaviour and attitudes and their parents' cultural backgrounds', *The Netherlands Journal of Social Sciences* (1997) 42 – 66.

Driessen, Geert, Michael S. Merry, 'Islamic Schools in the Netherlands. Expansion or Marginalization?', *Interchange*, 37, 3 (2006) 201 – 223.

Dwyer, Claire, Astrid Meyer, 'The Establishment of Islamic Schools. A Controversial Phenomenon in Three European Countries', *Muslims in the Margin* (Kampen 1996) 218 – 242.

Feirabend, Jeroen, Jan Rath, 'Making a Place for Islam in Politics. Local Authorities Dealing with Islamic Associations', *Muslims in the Margin. Political Responses to the Presence of Islam in Western Europe* (1996) 243 – 258.

Grew, Raymond 'Introduction', in: Burguière, André and Grew, Raymond eds., *The Construction of Minorities* (Michigan 2001) 1 – 14.

Hall, Stewart, 'Who needs identity?', in: Paul du Gay, Jessica Evans and Peter Redman (eds.), *Identity Reader* (2005) 15 – 30.

Meijer, Wilna 'Islam, islamisme en islamitisch onderwijs. Overzicht van en bijdrage aan een Nederlands debat', *Pedagogiek*, 22, 4 (2002) 355 – 367.

Meyer, Birgit en Peter Geschiere, 'Globalization and Identity. Dialectics of flow and closure, Introduction', in: Birgit Meyer and Peter Geschiere (eds.), *Globalization and Identity. Dialectics of flow and closure* (1999) 1 – 15.

Nielsen, Jørgen, 'Flexibele identiteiten: moslims en de natiestaten van West-Europa', in: Dick Douwes e.a., *Naar een Europese islam?* (Amsterdam 2001) 21 – 49.

Phalet, Karen, Claudia van Lotringen en Han Entzinger, 'Islam in de multiculturele samenleving. Opvattingen van jongeren in Rotterdam', *ERCOMER* (Utrecht 2000) 1 – 195.

Shadid, W., 'Berichtgeving over moslims en de islam in de westerse media: Beeldvorming, oorzaken en alternatieve strategieën', *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 33, 4 (2005) 330 – 346.

Shadid, W. en P. Van Koningsveld (eds.), 'The Integration of Islam and Hinduism in Western Europe', in: K. Wagtendonk, *Islamic schools and Islamic Religious Education. A comparison between Holland and other West-European countries*, (Kampen 1991) 154 – 173.

Sunier, Thijl, 'Naar een nieuwe schoolstrijd', *BMGN Low Countries Historical Review*, 119, 4 (2004) 552 – 576.

Vermeulen, Ben P., 'Islamitische scholen. Feiten, kritieken, uitdagingen', *Justitiële verkenningen. Religie en grondrechten*, 1, 33 (2007) 37 – 49.

Vertovec, Steven, 'Moslimjongeren in Europa: vermenging van invloeden en betekenissen', *Naar een Europese Islam?* (Amsterdam 2001) 95 – 116.

Yukleyen, Ahmet 'Localizing Islam in Europe: Religious Activism among Turkish Islamic Organizations in the Netherlands', *Journal of Muslim Minority Affairs*, 29, 3 (2009) 291 – 309.

Krantenartikelen

'Drie islamitische basisscholen samengevoegd', *Rotterdams Dagblad*, 25 maart 2004.

'Geen titel', *AD/Rotterdams Dagblad, Rotterdam Dichtbij*, 20 oktober 2010.

'Haalbaarheid van joodse school in discussie', *Het Vrije Volk: democratisch-socialistisch dagblad*, 16 september 1987.

‘Inburgering. Al Ghazali de dupe van het falende inburgeringsbeleid’, *AD/Rotterdams Dagblad, Rotterdam Dichtbij*, 7 februari 2008.

‘Inspectie. Islamitische scholen telkens onder vuur’, *AD/Rotterdams Dagblad, Rotterdam Dichtbij*, 7 februari 2008.

‘Islamitisch onderwijs gaat over meer dan alleen religie’, *Rotterdams Dagblad*, 30 oktober 1997.

‘Islamitische scholen’, *Nederlands Dagblad*, 14 januari 1992.

‘Islamitische scholen verdelen ook moslim-gemeenschap de meningen’, *Het Vrije Volk: democratisch-socialistisch dagblad, Onderwijs*, 20 januari 1990.

‘Islamitische school Al Ghazali hoopt autochtone leerlingen te gaan trekken. Last van falende islamitische collega’s’, *AD/Rotterdams Dagblad, Rotterdam Dichtbij*, 7 februari 2008.

‘Islamitische school van start’, *Het Vrije Volk: democratisch-socialistisch dagblad*, 18 november 1988.

‘Islamschool aan rand van afgrond; Sluiting dreigt voor De Dialoog’, *De Telegraaf*, 24 februari 2010.

‘Marokkanen niet blij met onderwijs in Nederlands’, *Nederlands Dagblad*, 27 juli 1988.

'Moslimscholen hebben nog een lange weg te gaan' ; Islamitische organisatie heeft voorlopig bescheiden doel', *Rotterdams Dagblad*, 4 juli 2003.

'Onderwijs: explosieve groei aantal islamitische scholen', *Nederlands Dagblad*, 14 januari 1992.

'Onvrede bij islamitische stichting over schooleisen', *Rotterdams Dagblad*, 25 november 1998.

'Op islamitische school hoort Sinterklaas niet thuis', *Rotterdams Nieuwsblad*, 12 september 1989.

'Twee nieuwe aanvragen voor moslimscholen worden nu al afgewezen', *Rotterdams Dagblad*, 26 juni 2003.

'Twee nieuwe zultjes erbij', *Nederlands Dagblad*, Onderwijs, 17 september 1988.

'Tweede islamitische school krijgt minder leerlingen dan verwacht. De afstand en 't karakter van de school zouden een rol spelen', *Het Vrije Volk: democratisch-socialistisch dagblad*, Metropool, 21 november 1989.

'Vermanende brief naar bestuur islamitische school', *Rotterdams Dagblad*, 26 juni 2003.

Archiefstuk

Gemeentearchief Rotterdam, Secretariaafdeling Onderwijs en Volksontwikkeling, per 1969
Onderwijs, Jeugdzaken en Vormingswerk, per 1984 On, nummer toegang 351.02,
inventarisnummer 349.

Rapporten

De Rotterdamse onderwijsmonitor: 1 – meting 2002: gegevens over scholen en leerlingen in
het primair en voortgezet onderwijs in Rotterdam ‘, *Dienst Stedelijk Onderwijs*.

Jaarverslag 2012’, *Stichting Platform Islamitische Organisaties Rijnmond*.

Onderwijs in allochtone levende talen. Een verkenning in zeven gemeenten, *Sociaal en
Cultureel Planbureau*.

Onderwijsinspectie en Auditdienst OCW, *Rapport van een incidenteel onderzoek naar
bestuurlijke praktijken*, 26 september 2008.

Onderwijsinspectie en Auditdienst OCW, *Rapport van een incidenteel onderzoek naar de
islamitische basisschool De Dialoog in Rotterdam*, 31 januari 2008.

Onderwijsinspectie, *Inspectierapport*, nr. 2, 1999.

Onderwijsinspectie, *Islamitische scholen en sociale cohesie*, oktober 2002.

Onderwijsinspectie, *Islamitische scholen nader onderzocht. Onderzoeksverslag over de rol van islamitische scholen bij het bevorderen van de condities voor integratie in de samenleving*, 7 oktober 2003.

Interviews

Interview met S. Y., 19 december 2013.

Interview met Roy Geurs, 27 februari 2014.

Interview met Mesüt Disli, 8 mei 2014.

Internetbronnen

http://www.bds.rotterdam.nl/Bestuurlijke_Informatie:7/Raadsinformatie/Gemeenteraad_2010_2014/2010/Kwartaal_4/Buitengewone_raadsvergadering_van_14_oktober_2010/Mededeling_van_ingekomen_stukken_2010_week_38_en_39/Brieven_van_portefeuillehouders/10gr236_1_Van_wethouder_De_Jonge_een_brief_over_de_basisschool_De_Dialogo

http://www.bds.rotterdam.nl/Bestuurlijke_Informatie:7/Raadsinformatie/Vorige_raadsperiode_n/Raadsperiode_1998_2002/Commissies_1998_2002/O_J/2000/Kwartaal_2/Plan_van_nieuwe_basisscholen_2001_2003?search=true

<http://books.google.nl/books?id=0I7jDXVoKowC&pg=PA156&lpg=PA156&dq=oprichting+ibn+i+sina+rotterdam&source=bl&ots=CENFZXjJTM&sig=EDVljwFCRExGx2zpDR-hMROTEbk&hl=nl&sa=X&ei=tT3yUoTMHKms0QWeyIDYDg&ved=0CFMQ6AEwBg#v=onepage&q=oprichting%20ibn%20i%20sina%20rotterdam&f=false>

http://cms.qlictonline.nl/users/sipor_alghazali/docs/pdf/al-ghazali-schoolgids-2011-2012.pdf

<http://tariqramadan.com/elements-de-biographie/>

<http://vorige.nrc.nl/binnenland/article2294870.ece>

http://wetten.overheid.nl/BWBR0003420/volledig/geldigheidsdatum_18-04-2014#HoofdstukII

http://www.ad.nl/ad/nl/1401/ad/integration/nmc/frameset/varia/kobala_article.dhtml?artid=rd105612

http://www.bds.rotterdam.nl/Bestuurlijke_Informatie:7/Raadsinformatie/Gemeenteraad_2006_2010/2009/Kwartaal_3/Raadsvergadering_van_17_september_2009/Mededeling_van_inkomen_stukken_2009_week_27_tot_en_met_week_36/Overige_brieven/09GR1872_Van_Stichting_Islamitisch_Primair_Onderwijs_Rijnmond_SIPOR_een_brief_n_a_v_de_afwijzing_van_B_en_W_inzake_de_doorstart_van_Ibs_Noen_Plan_van_basisscholen_2010_2012/Bijlage_B_en_W_besluit_Van_Stichting_Islamitisch_Primair_Onderwijs_Rijnmond_SIPOR_een_brief_n_a_v_de_afwijzing_van_B_en_W_inzake_de_doorstart_van_Ibs_Noen_Plan_van_basisscholen_2010_2012

<http://www.deisbo.nl/?cat=1>

<http://www.deisbo.nl/?p=3716>

<http://www.deisbo.nl/wp-content/uploads/2009/03/identiteitislamitischonderwijs.pdf>

http://www.eur.nl/fsw/english/sociology/profiles/profiel_mis/10541/

<http://www.fsw.vu.nl/nl/wetenschappelijke-afdelingen/sca/medewerkers-sca/Sunier/>

<http://www.geog.ucl.ac.uk/about-the-department/people/academic-staff/claire-dwyer>

<http://www.gvoenhvo.nl/index.php?pagina=10022>

<http://www.gvoenhvo.nl/index.php?pagina=2>

<http://www.ibn-i-sina.nl/>

<http://www.igmg.org/gemeinschaft/islamic-community-milli-goerues.html>

<http://www.iisg.nl/archives/en/files/k/ARCH02478.php>

<https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/449668/2/Integratie1966.pdf>

<http://www.janrath.com/downloads/@MS%20Islam%20Godsdienstonderwijs%201994.pdf>

<http://www.janrath.com/downloads/@NJSS%20Islam%201999.pdf>

http://www.manavzw.be/_files/file/dossiers/gender/Vanderwaeren%20-%20Wat%20heet%20gelijkheid.pdf

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2010/09/28/sluiting-ibs-de-dialoog-te-rotterdam.html>

<http://www.rijnmond.nl/nieuws/10-07-2009/rotterdamse-raad-wil-islamitische-school-openhouden>

<http://www.rijnmond.nl/nieuws/29-07-2010/basisschool-noen-verder-als-dependance-ibn-i-sina>

<http://www.rotterdam.nl/basisschooldedialoog>

<http://www.rug.nl/staff/w.a.j.meijer/research>

<http://www.sipor.nl/>

<http://www.spor.nl/wat-is-spor/>

<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/2616750/1998/06/15/Meer-islamscholen-in-Rotterdam.dhtml>

<http://www.turkije-instituut.nl/detail/posts/8671>

<http://www.uu.nl/gw/medewerkers/nlandman>

<http://www.uva.nl/over-de-uva/organisatie/medewerkers/content/m/e/m.s.merry/m.s.merry.html>

<http://www.uva.nl/over-de-uva/organisatie/medewerkers/content/p/e/m.j.a.penninx/m.j.a.penninx.html>

<http://www.vng.nl/onderwerpenindex/onderwijs/onderwijshuisvesting/stichten-van-scholen-in-het-primair-en-speciaal-onderwijs#Stichten%20van%20basisscholen>

<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/1007528/2010/07/28/Geen-subsidie-voor-islamitische-basisschool-Rotterdam.dhtml>

<http://www.zamanvandaag.be/nieuws/turkije-opinie/2200/islamistisch-versus-islamitisch>

Appendix I

Transcript Interview met S. Y.– lerares op de Ibn i Sinaschool

Hallo, ik ben S. Y. Ik ben juf in groep drie. Ja, dat doe ik niet heel de week, drie dagen in de week ben ik juf en één dag in de week ben ik bouwcoördinator en waarnemend hoofd van de vestiging aan de Overijsselsestraat. Ik doe dit werk, nu al eh eh, ik ben niet zo goed met data, zo 'n negen jaar geloof ik. Ik doe het nog altijd met veel plezier. Ik ben altijd al graag met kinderen bezig geweest. Het is geweldig, dat ik van mijn hobby mijn werk heb kunnen maken.

Kunt mij vertellen wanneer deze school is opgericht en waarom juist toen?

Wat ik je net al zei, ik ben niet zo goed met data, hahaha. Zo 'n twintig jaar geleden is de Ibn i Sinaschool opgericht... Weet je, je kunt het beter op de site nalezen. Ehm... Vijf jaar geleden is er een locatie bij gekomen in de Overijsselsestraat. Dit gebouw is echter de hoofdvestiging.

Ibn i Sina is een islamitische basisschool. Dat betekent dat we het gebruikelijke vakkenpakket aanbieden met als extraatje de islamitische identiteit. Door middel van goed kwalitatief onderwijs hopen we de kinderen te ontwikkelen tot mannen en vrouwen met een islamitische achtergrond, die betrokken zijn bij de samenleving en het milieu.

Wat onderscheidt deze school van andere scholen?

Eh, we proberen de zorg voor de leerlingen goed te regelen, zodat alle leerlingen de zorg krijgen, die ze nodig hebben. Het bijzondere van deze school is dat we de ouders actief bij het leerproces willen betrekken. Dat gebeurt onder andere door ze delen van lessen te laten bijwonen of door ze zelf les te laten geven. Hierdoor raken ze meer bij de school betrokken, plus kunnen ze een persoonlijke bijdrage leveren aan het leerproces van hun kinderen. Verder hebben wij als school met een islamitische identiteit een goed idee van de thuissituatie van de kinderen. Hierdoor kunnen we begrip tonen als de leerlingen moeilijk meekomen tijdens de lessen. Dat deze aanpak succesvol is, blijkt wel uit de groei van het aantal leerlingen. Dit jaar hebben we alleen al vijftig extra inschrijvingen. Ja, daar zijn we echt trots op!

Is deze school onderdeel van een bepaalde onderwijsorganisatie, zo ja/nee waarom?

Jazeker, Ibn i Sina maakt deel uit van de stichting SIPOR. Dat is een onderwijsorganisatie met vier basisscholen uit de regio Rotterdam onder zich...

Welke scholen, als ik mag vragen?

Ehm, eentje in Crooswijk, een in het Oude Westen, een in Dordrecht, onze vestiging in de Overijsselsestraat en deze vestiging. In totaal omvat het tweehonderdvijftig leerlingen, dacht ik...

Waar was ik gebleven... O, ja, de SIPOR ziet toe op de kwaliteit van het islamitisch onderwijs. Een voorbeeld van zo 'n richtlijn zijn de weekthema 's. Iedere week hebben wij een thema, dat is geïnspireerd op één van de soera 's (verzen) uit de Koran. Voor zover mogelijk worden de lessen van die week op het weekthema afgestemd. Ook geeft het SIPOR raad als we dilemma 's hebben, dit gebeurt bijvoorbeeld bij feestdagen. Zoals je misschien wel weet, vieren wij geen christelijke feesten, zoals Kerstmis, maar wel nationale feestdagen, zoals Bevrijdingsdag. We leggen ook altijd aan de kinderen uit waarom we bepaalde feesten niet vieren. Dat is ook erg belangrijk, vind ik. Een kind moet wel begrijpen, maar hij ergens wel of niet aan mee doet. Neem nou het Sinterklaasfeest. Dat bestaat vooral uit leugentjes. Ouders vertellen hun kinderen, dat de goedheiligman cadeautjes aan hen geeft, op voorwaarde dat ze lief zijn. Andere volwassenen verkleden zich als Zwarte Piet of Sinterklaas en zetten daarmee het bedrog voort. Bovendien leveren deze feesten problemen op voor leerlingen, bij wie er thuis niets aan wordt gedaan. .... Ik weet zelf nog goed, dat ik urenlang door de schoorsteen naar boven heb zitten kijken, in de hoop dat Zwarte Piet een cadeautje naar beneden zou gooien. Mijn schoen bleef echter leeg. Dat was de eerste identiteitscrisis, die ik meemaakte als moslima, die les kreeg op een openbare school. Meerdere kinderen zullen hiermee te maken hebben gehad of nog te maken hebben. Dat wil ik graag voorkomen. Tenslotte staat in de Koran, dat je niet mag liegen. Wij proberen dat onze leerlingen aan te leren. Deze visie strookt niet met een feest, dat vol zit met verzinsels. Daarom vieren wij op deze school geen Sinterklaas.

Welke rol speelt religie in het onderwijs? Maakt hierbij gebruik van advies van een geestelijke, zo ja/nee waarom?

De leerlingen krijgen driekwartier per week les van een godsdienstleraar. Verder maken we gebruik van de weekthema 's. Voor zover mogelijk natuurlijk, staan de lessen in het teken van dit thema. Religie neemt een belangrijke rol in op onze school. ... Ik heb er zelf bewust voor

gekozen om mijn zoontje, kijk daar staat hij, 'glimlacht', op een islamitische basisschool te plaatsen. Ik wil voorkomen dat hij tegen de problemen aanloopt, waarmee ik moest omgaan, zoals de tegengestelde werelden thuis en op school. Bovendien is het islamitisch onderwijs en zeker op deze school, 'lacht', kwalitatief goed onderwijs. Daar wil ik mijn zoontje graag van laten profiteren.

Hoe worden de leerlingen voorbereid op de maatschappij? Ik bedoel we staan hier in een achterstandswijk van Rotterdam. De leerlingen zullen ook in aanraking komen met mensen, die dezelfde normen en waarden hebben. Hoe bereidt u de leerlingen hier op voor?

Nou, daar besteden we inderdaad veel aandacht aan. We vertellen de kinderen zo veel mogelijk over de gewoonten en gebruiken van mensen met een ander geloof of een andere levensopvatting. ... Hierbij geven we duidelijk aan, dat ze altijd respect moeten tonen voor andersgelovenden. Ook al staan hun regels en gebruiken soms haaks op die van de islam. Maar, de kinderen moeten ook sterk in hun schoenen staan. Zoals jij al zei, ... de kinderen wonen hier in Charlois, een minder goede wijk in Rotterdam. Ze komen waarschijnlijk in aanraking met mensen, die het niet zo nauw nemen met de regels. Een belangrijke taak van de leerkrachten is dan ook om de leerlingen sociaal redzaam te maken. Ze moeten respect tonen voor de ander, maar tegelijkertijd niet bang zijn om hun eigen geloof te uiten. Deze zelfredzaamheid wordt hen aangeleerd, door middel van sociale vaardigheids cursussen. Een half uur tot een uur per week krijgen de kinderen les in het omgaan met andere mensen. Ik ben er van overtuigd, dat deze aanpak uiteindelijk succes zal hebben!

Welke etnische achtergrond hebben de leerlingen?

Het leerlingenaanbod is een afspiegeling van de wijk. De meerderheid van de leerlingen is van Turkse of Marokkaanse afkomst. Maar er zitten ook kinderen met een Somalische, Irakese, Pakistaanse en Bosnische achtergrond op deze school. Het verschil tussen deze culturen is soms groot... Zo zijn de ouders van de Somalische en Bosnische kinderen zijn over het algemeen strenger in het geloof, dan Turkse of Marokkaanse ouders. Maar, er zitten niet alleen kinderen uit Charlois op de Ibn i Sinaschool. Er worden ook kinderen opgehaald met busjes. Zij komen uit andere wijken van de stad. Maar zoals ik al zei, zijn zij maar een kleine groep. Veruit de meeste leerlingen komen hier uit de buurt. Hetzelfde geldt voor de kinderen op de vestiging in de Overijsselsestraat.

Naar welke schooltypen stromen de leerlingen uit (VO-onderwijs) en waarom?

Veel van onze leerlingen stromen door naar het islamitisch voortgezet onderwijs. Zij gaan dus naar de Ibn Ghaldounschool. Een minderheid van de leerlingen stroomt uit naar openbare scholen. Ze gaan dan bijvoorbeeld naar de middelbare school, die hier om de hoek staat. Ik wil maar zeggen, dat het de keuze van de kinderen zelf is, welke school ze kiezen. Het is niet zo dat als je naar een islamitische basisschool gaat, dat je ook naar het islamitisch voortgezet onderwijs.

Wat vindt de school van de commotie rondom islamitisch (basis)onderwijs?

Zoals ik net vertelde, stromen veel van onze leerlingen door naar de Ibn Ghaldounschool. Toen die school deze zomer veel in het nieuws was, moest ik toch wel even slikken. Toch maakte ik me geen zorgen om de leerlingen. Ik weet dat de docenten op Ibn Ghaldoun goed in hun vak zijn en het welzijn van hun leerlingen altijd voorop zullen plaatsen. Ook ouders van de leerlingen op de Ibn i Sinaschool zijn op de hoogte van de slechte beeldvorming rondom Ibn Ghaldoun. In reactie hierop nemen zij een beschermende houding aan, ten opzichte van het islamitisch onderwijs. Mijn collega's en ik willen en gaan er alles aan doen om de slechte naam van dit type onderwijs te verbeteren. Juist zo 'n slecht uitgangspunt is voor ons een uitdaging om het goede voorbeeld te geven.

Wat is de visie van de school, ten aanzien van integratie?

Eh, nou het is voor ons duidelijk dat islamitisch onderwijs de integratie van de kinderen eerder bevordert, dan tegenhoudt. Wij leren de kinderen hoe ze moeten omgaan met mensen met een andere religieuze en culturele achtergrond. Bovendien besteden we veel lestijd in taal. ... Een behoorlijk deel van onze leerlingen heeft problemen met de Nederlandse taal. Gemiddeld besteden we elf uren per week aan taal. In de nabije toekomst gaat de school zich specialiseren op leerlingen met taalproblemen. In dat opzicht dragen we zeker wat bij aan de integratie van de leerlingen. 'glimlacht' Deze moeite vertaalt zich ook in goede resultaten. Onze citoscores liggen boven het landelijk gemiddelde. De Ibn i Sinaschool doet echt goed, ... zeker als we vergeleken worden met andere 'gekleurde' scholen.

Appendix II

Transcript Interview met dhr. Geurs, hoofd Afdeling Onderwijs

In eerste instantie wil ik graag weten wat uw functie precies inhoudt. Wat u bent hoofd afdeling Onderwijs? Ja. ... En wat houdt dat precies in?

Wat houdt dat precies in. Bij de afdeling Onderwijs doen wij in principe twee hoofdtaken. Dat is ehm onderwijsbeleid uitvoeren .. en onderwijshuisvesting realiseren. En onderwijshuisvesting is eenvoudig scholen voor het primair en voortgezet onderwijs. En eh het beleid is vooral via subsidieverlening, ehm maar ook via een aantal andere maatregelen, vooral in overleg met scholen proberen om vooral in dit geval de onderwijsresultaten te verbeteren.

Oke. Dus u zit ook echt, eh, u houdt zich ook echt bezig met de resultaten van het onderwijs. Ja.

Nou ja, niet hoe het gebeurt, maar we maken wel afspraken dat het gebeurt. Dus geven we de scholen subsidie om activiteiten te doen, die daarbij helpen. Zoals extra leertijd, eh schoolmaatschappelijk werk, eh voorschoolse voorzieningen waar kinderen leren wennen aan school en dat soort dingen. Ik zou zeggen heel wat meer dingen die we doen.

Oke... En dat, die afdeling Onderwijs, valt daar de Dienst Stedelijk Onderwijs onder?

Er is geen Dienst Stedelijk Onderwijs. Vroeger was er een Dienst Stedelijk Onderwijs, heel lang geleden was er een Dienst Stedelijk Onderwijs. En ehm, je had voorheen een club überhaupt met onderwijs bezighield, en een deel was het openbaar onderwijs en een deel was het stedelijk onderwijs. Het openbaar onderwijs is verzelfstandigd, dat is een eigen schoolbestuur geworden, BOOR heet dat. En je hebt een Dienst Stedelijk Onderwijs, die zich bezighield met allerlei onderwijsbeleid en taken die vanuit de gemeente, ook met de leerplicht en dat soort zaken bezighield. De Dienst Stedelijk Onderwijs is veranderd in de Dienst Jeugd, Onderwijs en Samenleving. En nu hebben wij... sinds een jaar het cluster Maatschappelijke Ontwikkeling, en daarbinnen valt dan een directie Jeugd en Onderwijs en daaronder valt dan de afdeling Onderwijs. Zo is het .. nogal ingewikkeld. De directie Jeugd en Onderwijs heeft vier afdelingen, waarvan onderwijs er een is. De andere gaat bijvoorbeeld over Toezicht en

Handhaving en houdt zich onder andere bezig met het toezicht op de leerplicht ... en op peuterspeelzalen en dat soort zaken.

Dan het islamitisch onderwijs. Ik richt me vooral op basisscholen, dat kan op dit moment ook eigenlijk niet anders. ... Wat is nou de visie van de gemeente? Hoe staat de gemeente en dan vooral uw afdeling tegenover dit type onderwijs?

... Nou er is in principe gewoon een grondwet, die iedereen het recht geeft om onderwijs te organiseren, onder bepaalde voorwaarden. Eén van die voorwaarden is eh dat er genoeg belangstelling is voor de betreffende school. Een school moet minstens een bepaalde hoeveelheid leerlingen hebben, wil je een goed kwaliteit kunnen leveren. Gewoon überhaupt dat het levensvatbaar is. Het is een organisatie waar geld in moet en als je te weinig leerlingen hebt, dan lukt dat niet. Ehm, de taak van de gemeente is heel eenvoudig, het organiseren van de toets. Wij toetsen of er genoeg leerlingen zijn. Dus als een school komt, als er iemand komt en die wil een aanvraag doen, dan maakt het niet uit van welke denominatie je bent. Dan gaan we daar een toets op doen of er wel voldoende belangstelling is en of het aannemelijk is dat de school op enig moment genoeg leerlingen gaat hebben. Daar zijn allemaal termijnen en procedures voor. En als dat zo is, dan krijgt de school ... dan wordt de school opgenomen in het zogenaamde Plan van Scholen. Dat is een besluit van de gemeenteraad. Daar wordt eigenlijk alleen maar statistisch gekeken of een school voldoende belangstelling heeft. En vervolgens wordt dat aan het ministerie opgestuurd als een soort van advies. En het ministerie besluit of de school voor financiering in aanmerking komt. En als dat zo is, dan gaan wij met de school, met het bestuur in gesprek over huisvesting.

Dus eigenlijk heel simpel, ik hoop niet dat ik het te simpel verwoord. Het ministerie zorgt voor de financiering van het onderwijs, dus van de lessen en u zorgt voor de huisvesting? Ja. De lokalen en de gebouwen waar dat onderwijs wordt gegeven.

En wat wij dan verder nog doen, is eventueel subsidie geven om daaraan dingen te koppelen, extra leertijd, waar ik het net over had. ... Het is vooral gericht op het wegwerken van achterstanden.

Daar heeft u ook een speciaal beleid voor, toch?

Nou ja, we hebben het Rotterdams Onderwijsbeleid, zo heet dat. Dat is iets wat we samen met de schoolbesturen hebben opgezet. En eh, het gaat over leertijdverlening, ouderbetrokkenheid en professionaliteit van scholen.

...

En waarin onderscheiden die islamitische scholen zich van scholen met een andere denominatie? Wat is ... , als u een verschil kunt noemen, waar blijkt dat uit? De kwaliteit of eh ...

In principe moeten alle scholen in Nederland voldoen aan bepaalde kwaliteitseisen. Daar kijken wij niet naar, maar dat doet de Onderwijsinspectie. En voor het overige zijn islamitische scholen niet anders dan alle andere scholen, behalve dan dat de denominatie anders is en dat er dus godsdienstonderwijs wordt gegeven over eh de islam en niet over andere dingen. Bij openbaar onderwijs krijg je geen godsdienstonderwijs, maar levensbeschouwing, dan krijg je alles. Op het christelijk onderwijs krijg je gewoon bijbelle of bijbelse geschiedenis, ik weet het niet precies. En bij islamitisch onderwijs krijg je islamitische godsdienstonderwijs. Ik denk dat dat het belangrijkste onderscheid is. Voor de rest zullen er een aantal regels zijn, dat jongens en meisjes in dezelfde klas zitten en gym krijgen of juist niet. Dus, in die zin, zal het wel uitwerking hebben. Maar voor de basisstof, gewoon van hoe geef je les op een school moet het in principe niet uitmaken. Je hebt naast denominaties natuurlijk ook vormen van onderwijs, je zou dus ook Daltononderwijs kunnen hebben. Je hebt specifiek scholen in Rotterdam, die doen niet aan Daltononderwijs, maar die doen aan Montessorionderwijs, weetjewel. Dat zijn scholen, die hebben een bepaalde inrichting van hun onderwijs. Maar goed, bij islamitisch onderwijs is niet een bepaalde inrichting van het onderwijs, maar dan is het gewoon de kleur van eh de sfeer op school of de manier waarop je met elkaar omgaat, wat je belangrijk vindt in de lessen.

Dus, want ik heb ook gelezen, ja ik heb me nogal ingelezen, over dat islamitische scholen heel veel aandacht besteden aan taalonderwijs, omdat een aantal leerlingen toch ook wel met een taalachterstand kampt, wat wel logisch is. Ja.

Maar in Rotterdam is het zo, dat eh de kinderen met een taalachterstand op alle, eh bijna alle scholen zitten. We hebben, als het zo was dat alle kinderen met een islamitische achtergrond op een islamitische basisschool zouden zitten, dan zouden we hier eh, de helft van alle basisscholen islamitisch zijn. Maar we hebben er, geloof ik, vijf op dit moment en dat zal genoeg ... Hoe heet het, dat is, zeg maar, daar zitten dus wel een hele hoop islamieten. Maar er zijn ook genoeg mensen met een islamitische achtergrond die prima Nederlands spreken, dus het is niet per se aan elkaar gekoppeld.

En, dat vroeg ik me ook al af. U zegt, vijf islamitische basisscholen. En als je dan vergelijkt hoeveel mensen een islamitische achtergrond hebben, dan klopt die verhouding eigenlijk niet helemaal. Hoe verklaart u dat er relatief weinig scholen zijn voor een grote doelgroep?

*... Ehm. Nou ja, er zijn waarschijnlijk ... Ik kan zo twee redenen bedenken, maar ik heb dat verder niet wetenschappelijk onderbouwd. Maar... **Dan gaan we af op uw autoriteit.** Nou ja goed. De eerste is dat eh mensen tegenwoordig niet heel vreselijk meer kijken naar denominaties, maar meer naar wat voor soort school is het, spreekt de sfeer mij aan op die school, is het gewoon een goeie school. Dus de primaire taak van een school is lesgeven, he goeie resultaten afgeven en eh als dat op een school goed is, dan is dat prima. De meeste ouders die gaan eerst af op eh de soort school en kijken later pas naar de dingen, die ja. ... En in Rotterdam zitten islamitische leerlingen op alle scholen, dus het is niet dat ze op bepaalde scholen niet. Dus op de katholieke, christelijke, op de openbare, ze zitten overal. Dus dat is verder denk niet zo het onderscheidend punt meer. Natuurlijk zijn er mensen die dat wel doen. Maar dat zijn over het algemeen mensen die wat zwaarder in de religie zitten dan anderen. En daar heb, de meeste islamitische mensen in Nederland zijn redelijk liberaal, denk ik, ik weet niet of je het zo mag noemen. Maar die hechten niet zo aan de islamitische denominatie. Je ziet ook dat er wel scholen zijn, die opgekomen zijn vanuit een islamitische achtergrond, maar die zich niet als islamitisch afficheren, zoals ... Je hebt Cosmicus, dat is een basisschool, die is, dat zijn vooral Turkse mensen die daar, die dat hebben opgericht. Dat is geen islamitische school, maar daar zitten wel veel mensen, verhoudingsgewijs veel meer.*

... Oke, dus dat is ook mogelijk, want ik had dan begrepen dat je hebt alleen Al Ghazali, Noen en Ibn i Sina. Ik dacht dat dat alle scholen waren.

*Ja precies, maar je hebt eh ehm Ibn i Sina heeft twee locaties. In Charlois en in Feijenoord hebben ze er allebei één. Dus hebben we er vier, vier formeel. Drie zijn er van SIPOR. SIPOR heeft ook nog een school in Dordrecht, dus die heeft er vijf. Dus dat is de Stichting Islamitisch Primair Onderwijs Rotterdam, dat is het bestuur van die scholen. ... Voorheen had je nog De Dialoog. En dan had je de SIPOR en De Dialoog. En dan had je Al Ghazali en Noen en Ibn i Sina, die waren van eh eh van SIPOR. En dan had je De Dialoog met een aantal vestigingen in de stad en daarvan zijn er een aantal van opgeheven. En eentje is er van overgebleven op Zuid en die is onderdeel geworden van Ibn i Sina. **Oke.** Maar die school is opgeheven, omdat*

er te weinig belangstelling voor was. Dus de school was te klein, de kwaliteit liep daardoor achteruit en daardoor is op een gegeven moment de school gesloten.

Oke. Maar u zegt dan, er waren in principe twee stichtingen die daar achter zaten. Zit daar dan verschil in? Ik heb begrepen dat in Nederland het Turkse Ministerie van Godsdienstzaken, Diyanet, dat die invloed heeft op eh dergelijke scholen, maar zou daar dan ook nog een verschil in achtergrond, in ideologie in schuilen, zeg maar? Dus bijvoorbeeld tussen De Dialoog en SIPOR.

*Ehm ... Nou, er zitten waarschijnlijk wel verschillen in achtergrond. Ja, dat ken ik niet zo goed, want dat ligt veel meer aan de stromingen binnen de islamitische wereld, die ken ik allemaal niet zo goed. Ehm, ik weet alleen maar dat de scholen van De Dialoog op een gegeven moment dusdanig klein en kwalitatief onder de maat waren, dat eh de inspectie riep, dit is een zeer zwakke school en daar moet wat aan gedaan worden. En dat het schoolbestuur zich op een gegeven moment niet meer in staat zag om te investeren in de kwaliteit van het onderwijs. Als je, eh, een school krijgt bekostiging per leerling en dan moet je een minimaal een aantal leerlingen hebben om te kunnen investeren in zowel de leerkrachten als de methodieken, dat soort dingen meer. Als je dan te weinig leerlingen hebt, dan ben je al veel geld kwijt met een aantal standaard producten en dan is het op. Dan moet je je salaris betalen en dan is het klaar. **Oke.** Op het moment dat je dat meer wilt, dan moet je meer leerlingen hebben.*

Oke. En is dat iets wat meer terugkomt, want ik heb ook nogal wat krantenartikelen gelezen en daaruit bleek dat onder andere Noen het zonder subsidie moest doen, de school in Kralingen/Crooswijk en dat het nu een nevenvestiging is van Ibn i Sina?

*Nou, er is ehm als je op een gegeven moment heel klein wordt, kun je onder één BRIN-nummer vallen. Als een school wordt gesticht, een zelfstandige school, dan krijg je een zogenaamd BRIN-nummer. Een BRIN-nummer is een bekostigingsnummer. Je kunt, en als je dan bekostiging krijgt, dan krijg je een soort vaste voet en daarboven een bedrag per leerling. Je kunt ook een nevenvestiging worden van een andere school en dan ben je eigenlijk onderdeel van die school, val je onder hetzelfde BRIN-nummer, maar dan krijg je geen vaste voet, want dan krijg je gewoon een bepaald bedrag per leerling. Bij Noen was, eh je moet in Rotterdam, maar dat is per stad verschillend in vijf jaar tijd driehonderd leerlingen, iets meer dan driehonderd leerlingen hebben. **Oh, dat is wel een hoop!** Ja, maar zo is de wet. Dat wordt uitgerekend op het aantal leerlingen, dat er in een stad rondloopt. Daar heb je een*

aantal formules voor en die driehonderdvijf leerlingen ofzo, zeg maar, die moet je dan binnen vijf jaar hebben en als je dat dan niet haalt, dan wordt je bekostiging stopgezet. Dan krijg je een brief van het ministerie met de mededeling van over een jaar stoppen we met de bekostiging want u voldoet niet met uw aantal leerlingen. En dat is bij Noen ook gebeurd. Het aantal leerlingen bleef te klein, maar ze konden wel voort als een nevenvestiging. Dus dan blijft de school wel bestaan, maar krijgt dus minder geld.

Oke. En als het leerlingenaantal dan, zeg maar, over de hele linie terugloopt, is er dan nog wel toekomst voor dit type onderwijs? Want u zei, er zijn van De Dialoog al een x aantal scholen gesloten. En we zijn bij andere scholen ook een teruggang.

Nou ja, dat is natuurlijk altijd zo, het aantal leerlingen in Rotterdam blijft voorlopig ongeveer hetzelfde he, dus er verandert niets. Maar goed de ouders eh, hoe heet het, kinderen worden groter natuurlijk, dus in wijken. Dat heb je heel vaak dat er in wijken een generatie mensen neerstrijkt, die krijgen kinderen, die vervolgens naar de basisschool gaan, die vervolgens naar het voortgezet onderwijs gaan. Als die kinderen naar het voortgezet onderwijs gaan, dan gaan die ouders niet verhuizen. Dus zijn er in die wijk op dat moment minder leerlingen. Dus er zitten een heleboel fluctuaties in scholen. Daar hebben we natuurlijk wel prognoses voor, hoe dat zich ontwikkelt eh, maar het is niet per se dat een school geen toekomst heeft. Het hangt van een heleboel factoren af of een school een toekomst heeft. Of je goede kwaliteit levert en of je dingen doet waar ouders voor kiezen. Nou, er zit ook veel concurrentie in. In een verzadigde wereld waar genoeg scholen zijn, is het moeilijk om een voet tussen de deur te krijgen. Maar we krijgen toch regelmatig aanvragen voor nieuwe scholen. En vaak zijn dat scholen met een specifieke denominatie. Dus over het islamitisch is of evangelisch of eh een specifieke, zoals Cosmicus, dat is gewoon een algemeen bijzondere school, zo heet dat dan. Die valt dus niet ... Je hebt dus naast de ... afhankelijk had je vier denominaties in Nederland, dus de katholieke, de openbare, de protestants-christelijke en de algemeen bijzondere. En de algemeen bijzondere sloot zich dus niet aan bij één van de drie zuilen, maar hadden dan een eigen eh achtergrond. En De Dialoog in het verleden zat bij de algemeen bijzondere. Maar je hebt nu ook een islamitische koepel van scholen, de ISBO. Dus daar kunnen ze zich ook bij aansluiten.

En daar is dan ook de SIPOR bij aangesloten?

SIPOR is bij ISBO aangesloten. Bij mijn weten wel.

En wat heeft dat voor meerwaarde voor zo'n stichting?

Nou, dat er zeg maar expertise zit. Nou ja, belangenbehartiging, dat soort zaken meer. Ze kunnen je helpen om de zaken voor mekaar te krijgen. Het is heel ingewikkeld om een school te starten. Ik bedoel de manier waarop je het mag starten is. En als er genoeg statisch bewijsmateriaal is, dan kun je een school starten. Het probleem is om die school ook daadwerkelijk te laten lopen. Dat er goede leerkrachten zijn, dat er een goed lesprogramma is. Nou ja, dat soort dingen meer. Dat klinkt allemaal heel eenvoudig, maar dat is best moeilijk. Dus dat is het handig als er organisaties zijn, die scholen daarbij helpen.

En hoe is, ik weet niet of u dat als zeg maar hoge baas kunt doorzien, maar hoe is de samenstelling van het personeel? Zijn er dan ook Nederlandse docenten op islamitische basisscholen of alleen mensen met een islamitische achtergrond?

Nee allebei. Alleen zullen de mensen die van Nederlandse of autochtone origine zijn, wel ergens op een of andere manier in moeten stemmen met de beginselen van die school. Maar dat hoeft niet per se te zijn, dat ze meteen overstappen op het islamitisch geloof. Dus er zijn eh heel veel scholen met Nederlandse leerkrachten.

En zijn er dan in het verleden, is er dan geen frictie, want ik kan me voorstellen dat sommige waarden, de Nederlandse waarden en de waarden van de islam soms wat wringen?

Maar dan moet mensen, die solliciteren om op zo'n school te werken daar wel goed over nadenken. En het zal ongetwijfeld wel het geval zijn geweest, maar eh ja we bemoeien ons niet met het personeelsbeleid van de scholen. Maar ik weet dat op islamitische scholen Nederlandse leerkrachten en gewoon Nederlandse directeuren werken. Dus het is geen uitzondering, zullen we maar zeggen.

En eh, als u kijkt naar het beleid dat tot nu toe is gevoerd zijn er eventueel verbeterpunten of dingen die u met de kennis van nu anders gedaan zou hebben.

Nou eh, de discussie überhaupt die wij voeren, maar dat is niet zozeer bij islamitische, maar bij alle scholen. Wat je terecht opmerkt is dat driehonderd drie of driehonderd vijf leerlingen is best wel veel leerlingen als je dat in vijf jaar wil bereiken. Dat lukt dus haast niemand. En heb je dus iedere keer na een paar jaar dat die school misschien wel opgeheven gaat worden of ergens anders wordt ondergebracht, waardoor de financiering achteruitgaat. Dus het is

altijd ingewikkeld eh om dat proces goed te doen. Tegelijkertijd zie je ook dat scholen omdat ze leerlingen moeten werven gewoon iedereen maar aannemen. Ook kinderen die eigenlijk naar het speciaal onderwijs moeten of in ieder geval extra aandacht nodig hebben. Dat die allemaal op die school komen met weinig ervaring en die op hun plek zitten, zolang het kleine klasjes zijn, die nog in moeten groeien. Maar op het moment dat er bepaalde klassen wel redelijk groot worden. En dan heb je een leerkracht die zonder hele sterke infrastructuur te maken krijgt met veel kinderen, die veel aandacht vragen zeg maar. Dus met ADHD, ik zeg maar iets. Die vervolgens de orde in de klas verstoren. Dat is gewoon lastig. Dus een ingewikkeld proces, waarbij je ziet dat het moeilijk is voor een school om goede kwaliteit neer te zetten en tegelijkertijd het vereiste aantal leerlingen te krijgen. En het gaat niet goed samen. Dus die discussie rakelen we iedere keer weer op met het ministerie, want het heeft heel veel te maken met wetgeving. Wij gaan daar niet over, maar we proberen wel ook zeker steeds te zeggen van jongens hebben jullie wel goed nagedacht over hoe je wervingsprogramma in elkaar zit. Heb je goed nagedacht over je groei, of er meer leerlingen komen, over je aannamebeleid en dat soort zaken meer. Zodat het ook daadwerkelijk gaat lopen.

En is er dan geen verwachting of ziet u geen verwachting dat de gemeente eh ook meer invloed daarin zal krijgen, want eh het beleid van de landelijke overheid is dat er toch meer taken worden overgeheveld naar gemeenten, provincies?

Maar dit is gewoon, ook het ministerie bemoeit zich niet met de inhoud he. We hebben een vrijheid van onderwijs. Dus iedereen mag in principe een school starten en daar zitten alleen een aantal voorwaarden aan vast om dat te kunnen doen en je krijgt tijd om te laten zien of je dat ook kan. Ehm maar, het is zeg maar een ingewikkelde discussie, die je in de Tweede Kamer regelmatig op ziet laaien. Ehm maar het zal waarschijnlijk niet zo snel gebeuren dat het ministerie zegt, laten we maar een inhoudelijke toets doen. En wie die ook doet of dat nou de gemeente doet of de inspectie of het ministerie zelf. Maar het is heel erg lastig om dat goed voor mekaar te krijgen. Je hebt de Vrijheid van Onderwijs en dat staat voorop, want dat staat in de Grondwet. En er zijn heel veel mensen die dat lastig vinden, maar er zijn meer mensen die de Vrijheid van Onderwijs een groter goed vinden dan die bemoeienis. Maar goed, die discussie zal nog wel vaak terugkomen.

En eh, de Onderwijsinspectie, dat is een instantie die toezicht houdt op de scholen. Ja. ... Niet ook, dat is de organisatie die dat doet. Oh oke. Want zij houden toezicht op de kwaliteit. Werkt u dan samen met de Onderwijsinspectie?

Maar het is ook in de Onderwijsinspectie, die werkt in principe voor de minister. Eh, wat de Onderwijsinspectie doet is op basis van een risicoanalyse, kijken ze naar eh hoe zit het met de resultaten van de kinderen, eh naar CITO-scores, naar tussentijdse toetsen die worden afgenomen eh hoe zit het met de financiën, nou ja naar het verloop van de leerkrachten. En risico brengen ze in kaart. En als het risico groot is, dan gaan ze er naartoe. Dan maken ze een rapport van bevindingen waarin dan ook het idee is van is het een goeie school, nee is het voldoende of onvoldoende. Als het voldoende is, dan komen ze voorlopig niet meer terug. En als het onvoldoende is, dan komt er een speciaal toezichtsarrangement en dan maken ze afspraken met het bestuur en de school over verbeterpunten. En je hebt twee soorten van arrangementen, je kunt namelijk een zwakke school zijn en een zeer zwakke school. Als je zeer zwak bent, dan ben je verplicht om aan een intensief toezicht blootgesteld te worden en met een intensief programma. Dat doet de inspectie in principe zelf. En er moet nu binnen afzienbare tijd verbetering zijn. In principe binnen een jaar na vaststelling van het programma, van het verbeterprogramma moet het ook verbeterd zijn. Goed. Uiteindelijk kan daar allemaal gedoe over ontstaan en dan kan uiteindelijk de minister, als het allemaal fout loopt, als de inspectie een paar keer gerappelleerd heeft en de inspectie het aan de minister heeft gerapporteerd, dan kan de minister zeggen, dan stop ik nu de bekostiging. Dat kan. Vervolgens komen wij dan aan zet en dan is de vraag, wat gaat er gebeuren met de leerlingen. Want die leerlingen zitten op die school en er moet iemand zorgen dat die leerlingen naar een andere school gaan. Dus, dat is zeg maar ongeveer de werkelijkheid. En in risicoanalyse, die de inspectie doet, daar komen ook de signalen van de gemeente voorbij. Dus als wij ons zorgen maken over school, als wij signalen krijgen van leerlingen of van ouders, dan informeren we daar de inspectie over. En in principe werkt de inspectie zelfstandig en wordt het toezicht vooral gedeeld met het bestuur.

Ja, want ik dacht inderdaad dat het meer complementair was. Dat u en de Onderwijsinspectie samen daar een rol in hadden. Dat de inspectie toezicht hield op de kwaliteit en dat u dan meer een adviserende. Ik had persoonlijk gedacht, een meer actieve rol, als ik het zo mag noemen? Jaja.

Nee we hebben eigenlijk weinig, en als het niet goed gaat bemoeien we ons er wel mee, maar niet op basis van een formele titel. We kunnen gewoon eens praten met zo 'n schooldirecteur of een bestuurder, zo van, het gaat niet zo goed op die school, kunnen we er wat aan doen, kunnen we je er bij helpen? Dat is een beetje de intentie.

En inderdaad, in sommige gevallen bent u gewoon verplicht om de leerlingen te herplaatsen?

Ja, die moeten ergens naartoe. Ja, in principe moet de school daar ook een rol in spelen natuurlijk, maar ... We hebben net in december een heel traject gehad met een sluiting van een school op islamitische, nee evangelische grondslag. Er waren gewoon te weinig leerlingen, eh de school die was een paar jaar geleden gestart, de kwaliteit was onder de maat had de inspectie bepaald en dan was het gewoon een aflopende zaak. Dus hebben wij samen met de school gekeken naar waar kunnen die kinderen het beste terecht. En met de omliggende scholen afspraken gemaakt over acceptatie, gekeken over hoeveel leerlingen kun je hebben. En vervolgens hebben we aan de ouders aangeboden, dit zijn de scholen waar je kind naartoe kan en welke wil je? Want uiteindelijk moeten die ouders kiezen

Het is dus niet zo dat leerlingen verplicht kunnen worden om overgeplaatst te worden op een school met een hele andere denominatie?

Nou ja, als er niet nog zo 'n school is. Die evangelische school was de enige in Rotterdam. Dus dan moeten ze wel naar een andere school met een andere denominatie. ... Ze moeten wel naar school!

De leerplicht daar had u trouwens ook toezicht op, toch?

Ja, dat doet een andere afdeling, daar wordt op leerplicht gecontroleerd. Maar dat is bij ouders he, ouders moeten de leerplicht nakomen of leerlingen moeten naar school. Dat is een verplichting, niet van de school, maar van de ouders. Die moeten zorgen dat hun kinderen naar school gaan. Dus als een kind niet naar school gaat, verzuimt of gewoon niet ingeschreven staat, dan worden die ouders daarop aangesproken. En dan kan het zijn dat ouders zeggen, ik kan mijn kind nergens kwijt, want niemand wil mijn kind hebben. Dan hebben we wel weer een rol om te kijken of we daar niet in kunnen bemiddelen. En als dat allemaal niet lukt, dan eh moet er door een ouder op een gegeven moment naar de rechter gestapt worden. Van jongens, mijn kind moet naar school.

En ehm, hoe ziet u nu de toekomst en de betekenis van het islamitisch onderwijs? Dat laatste is het belangrijkste deel van mijn vraag. Want ik heb krantenartikelen gelezen waarin wordt gesproken over de eerste aanzet tot de vorming van een islamitische zuil. In hoeverre kunt u zich daarin vinden? Wat is het belang van onderwijs daarbij?

Het allerbelangrijkste is dat alle kinderen, op welke school ze ook zitten, goed onderwijs krijgen. En dat is gewoon volgens de inspectienormen, zeg maar. En dat veilig is voor kinderen om daar te vertoeven en dat soort dingen meer. Dat moeten we gewoon goed regelen, dat moeten de scholen goed regelen. De tweede plaats is natuurlijk dat je een school aanbiedt waar ouders hun kinderen aan toe willen vertrouwen. En als ouders liever hebben dat hun kinderen naar een islamitische school gaan, dan naar een andere school, dan moeten er gewoon islamitische scholen komen. Maar wat dat betreft is het in principe marktwerking. Dus als er meer vraag is, worden er vanzelf meer scholen gemaakt.

Maar u vindt het te voorbarig om te spreken van een eerste aanzet tot de vorming van een zuil?

Nou ja, laat ik het zo zeggen, ik vind het heel logisch dat er in Rotterdam islamitische scholen zijn, omdat er gewoon heel veel mensen zijn met een islamitische achtergrond. Ik denk als honderd jaar geleden er zoiets zou zijn geweest, in dezelfde situatie, dan had iedereen inderdaad een islamitische zuil en dan was het inderdaad heel logisch. Maar heel die verzuiling gaat niet meer zo op. In de grote steden speelt het in ieder geval niet meer zo 'n rol. In kleinere gebieden is dat misschien wel het geval. Maar we hebben hier gewoon te maken met allemaal dezelfde soort van leerlingen met vaak veel achterstanden waar wat aan gedaan moet worden. Dus zeg maar, de populatie van alle basisscholen van welke denominatie dan ook verschilt niet zo heel vreselijk van elkaar. Het grootste gedeelte heeft veel leerlingen van allochtone afkomst. ... En dat is helemaal geen probleem, maar als de kwaliteit van het onderwijs het eerste is en de nabijheid van het onderwijs speelt ook nog een rol. Je wilt als moeder niet je kind elke dag een half uur op de fiets moeten plaatsen. Als er maar een paar islamitische basisscholen zijn, dan zal dat ook altijd maar beperkt zijn. Maar misschien dat dat in de toekomst groeit, dat kan.

En een vervolgtraject, bijvoorbeeld een islamitische middelbare school?

Die is er! Die is er dan nog steeds? Ja, we hadden Ibn Ghaldoun. Die is niet meer.

....

We hadden de Ibn Ghaldoun. *Ja... Die is, nou dat heb je vast wel meegekregen.*

Examenfraude was er, allerlei gedoe over de kwaliteit van het onderwijs. Dus die school is gesloten. Het bestuur heeft besloten om de stekker eruit te trekken. Uiteindelijk besluit een bestuur dat. Toen is er een nieuwe school gesticht, en die heet De Opperd. En die is sinds 1 oktober zeg ik uit mijn hoofd, maar het kan ook 1 november zijn geweest, gesticht. En dat is een school, die dezelfde leerlingen heeft, bijna al die leerlingen die bij de Ibn Ghaldoun stonden ingeschreven zijn gevraagd om ingeschreven te worden bij De Opperd. En vijftien procent van die leerlingen heeft dat ook gedaan.

Oke. Dus dat is in feite een doorstart?

Ja, eh, formeel niet. Nee, maar het is in de praktijk voor de leerlingen wel zo. Maar er zijn een heleboel nieuwe leerkrachten. Eén van de redenen waarom het niet goed ging op die school was dat er gewoon niet goede leerkrachten zaten. Dus er zijn nu andere leerkrachten grotendeels, die ervoor zorgen dat er wel goede lessen worden gegeven.

Appendix III

Transcript Interview met dhr. Disli, coördinator onderwijs van SPIOR

SPIOR, wat is het eigenlijk voor een organisatie? Het is voor mij ook helemaal nieuw.

Nou, SPIOR, Stichting Platform Islamitische Organisaties Rijnmond is een islamitische koepelorganisatie in Rijnmond. Wij hebben inmiddels ongeveer zesenzestig aangesloten organisaties. SPIOR is ooit opgericht om tussen de bij ons aangesloten organisaties en de gemeente een brugfunctie te vervullen. Als het gaat om stadsvernieuwing, destijds moesten er straten helemaal plat. Welke straten er afgebroken moesten worden, welke moskee waar en huisvesting was toen met name een issue. Later kwamen daar nieuwe onderwerpen, thema's bij, zoals bestrijding van overlast door moslimkinderen, geestelijke verzorging, eh pleegzorg, huiswerkbegeleiding, godsdienstonderwijs.

Oh?! Dat is wel heel veelzijdig.

Klopt. Door de jaren heen hebben wij heel wat verschillende projecten, activiteiten verricht in Rijnmond, maar soms ook echt landelijk of internationaal. SPIOR is een maatschappelijke organisatie, geen religieuze organisatie, die als achterban religieuze organisaties heeft. Dus de meeste organisaties van ons zijn moskeeorganisaties, maar ook vrouwenorganisaties en langzamerhand hebben we bijvoorbeeld ook sportverenigingen, die zich dus aangetrokken voelen om zich bij ons aan te sluiten. Gemeenschappelijk is dat ze allemaal islamitisch zijn. Ehm, vorig jaar hebben wij ons jubileum gevierd, vijftienvijftig jarig jubileum. Dat was echt een succes. De opkomst was van de burgemeester tot eh normale burgers zeg maar, die interesse in ons hadden. Eh, enne wij willen dus verder gaan met onze projecten, met onze activiteiten.

U bestaat dus vijftienvijftig jaar? Vorig jaar bestonden wij vijftienvijftig jaar. Is SPIOR uit zichzelf ontstaan? Zijn er mensen geweest binnen de islamitische gemeenschap in Rotterdam, die zeiden van wij willen een intermediair of tussenpersoon tussen de gemeente en de mensen, het volk zeg maar of was het de gemeente die zei, we willen dat u zich beter organiseert?

Ik denk dat het destijds echt uit de behoefte is ontstaan, dus wederzijdse behoefte. Dat de gemeente had gezegd, we willen een organisatie als een spreekbuis, die als een spreekbuis

voor de islamitische gemeenschap kan fungeren. Want anders heb je te maken met diverse individuele organisaties. Als gewoon één organisatie hebt, die alle andere organisaties vertegenwoordigt, dan kun je gemakkelijker zakendoen, vanuit de gemeente geredeneerd. En vanuit de moslimgemeenschap geredeneerd, ja, als je zo'n koepel zou hebben, dan zou je ook kennis en ervaring delen om bepaalde gemeenschappelijke doelen op de agenda te zetten. Uit die gedachte is SPIOR toen ontstaan, dus eigenlijk uit zeven à acht organisaties van met name Turkse en Marokkaanse afkomst. De organisaties zijn samengekomen en hebben, in overleg met de gemeente Rotterdam, deze koepel opgericht. Bij de opening was zelfs een minister-president aanwezig. Oke. Wie was het eh? Ik denk Lubbers. Zeker Lubbers.

En eh, u heeft eigenlijk al een beetje gezegd, maar ehm ja SPIOR doet ook het godsdienstonderwijs. Waarom juist op openbare scholen? Bij openbare scholen denk ik scholen met een neutraal karakter en dan godsdienstonderwijs. Dat is toch een heel verrassende keuze?!

*Ja. Eh, misschien is het wel interessant om even op te noemen, dat wij in Nederland een wetsartikel kennen, die het op openbare scholen mogelijk maakt dat ouders de keuze kunnen maken om eh bepaalde levensbeschouwelijke of godsdienstrichting voor hun kinderen te kiezen. En uit die wet, die dateert uit vorige eeuw, hebben wij ook vanuit SPIOR, in Rotterdam met humanistisch en christelijk vormingsonderwijs samengewerkt. Voordat we hiermee begonnen, waren we daar al bij betrokken. Met een subsidie van de gemeente Rotterdam. En toen zij wij er een beetje bijgehaald, omdat er behoefte was vanuit de moslimgemeenschap om op openbare scholen islamitisch godsdienstonderwijs aan te bieden. SPIOR begon toen ook mee te doen aan de enquête. Elk jaar werd er toen een enquête gehouden onder ouders, die hun kinderen hadden op openbare basisscholen. Nou SPIOR deed ook mee en de gemeente Rotterdam heeft het ook echt gesteund, gestimuleerd. Toen begonnen dus ook mee te draaien. Maar die reden waarom wij op openbare scholen lesgeven. Nou, omdat het volgens de wet mogelijk is, als de ouders daar naar vragen. En ja, SPIOR was vanzelfsprekend de organisatie, die de coördinatie van dit onderwijs op zich moet nemen. Landelijk gezien is het nog steeds de enige koepelorganisatie, die zoveel organisaties onder haar heeft. Ook Europees denk ik dat nog steeds uniek is. Toen heeft SPIOR dat opgepakt en sinds het schooljaar 2009/2010 is het landelijk geworden. Ik weet niet of je die ontwikkeling gevolgd hebt? **Ik heb er inderdaad wel wat over gelezen ja.** Sinds 2009/2010 is de subsidie landelijk geworden en niet meer een gemeentelijke aangelegenheid. Dus door de minister van Onderwijs bekostigd eh, maar voorheen, maar voor 2009 gaven we ook in Lelystad en*

Woerden les op de openbare basisscholen daar. Dus vanuit de voorzieningen van de gemeente zeg maar. Dus voordat het landelijk werd, waren wij lokaal, Rijnmond he. Omdat SPIOR de expertise had, hebben we ook in Lelystad en Woerden godsdienstonderwijs georganiseerd. Zo is het even gegaan. Dit gebeurt op openbare basisscholen, want op christelijke basisscholen is dit niet mogelijk en op islamitische basisscholen spreekt het vanzelf. Islamitische, christelijke of joodse basisscholen dienen het godsdienstonderwijs in hun curriculum te ontwikkelen en uit te voeren. Dus zo is het een beetje gegaan.

Oke. En ehm, is dat dan toeval? Want ik krijg de indruk dat Rotterdam heel goed georganiseerd is met islamitische organisaties en dat u een voorbeeld bent geworden voor de rest van Nederland als koepelorganisatie.

*Ja, ik weet niet of we dat toeval kunnen noemen. Het is een beetje in de aard van Rotterdam. Niet alleen in Rotterdam wonen veel moslims, maar ook in Amsterdam wonen veel moslims. Misschien omdat het karakter van Rotterdam anders is, dat ze zo 'n organisatie nodig achtten en initiatief namen voor de stichting van deze organisatie. In andere steden bestaan er niet echt zulke organisaties. Wel zijn er twee initiatieven geweest, dat kan ik wel even zeggen. In Den Haag, Stichting Islamitische Haagse Koepel zeg maar, die hebben we toen in 1997 geholpen met de oprichting van godsdienstonderwijs, maar drie, vier jaar verder bestond de organisatie niet meer. En in Brabant is er ook een islamitische koepelorganisatie, de Brabantse Islamitische Raad zoiets. Maar niet gelijk SPIOR, die heel veel projecten initieert en opbouwt, uitvoert en afstoot uiteindelijk. En ook zeg maar, landelijk en internationaal bezig is. Dus eh .... ik wacht op jouw vraag. Ik kan verder gaan, maar het lijkt mij beter om jouw vragen eerst te beantwoorden. **Ik geef u daar alle ruimte in. U heeft namelijk de expertise.***

Ik heb me inderdaad wat ingelezen en ik kwam ook het Contactorgaan Moslims en Overheid tegen, CMO en het schijnt, ik heb op de site gekeken, dat u daarmee samenwerkt wat betreft de organisatie van die godsdienstlessen.

Ja, eh nou ja, toen in 2009 landelijk werd, zocht de overheid een landelijke organisatie als zendende organisatie, zo heet dat. CMO was de enige landelijke organisatie van de islamitische organisaties, die als aanspreekpunt fungeerde zeg maar. Eh en nog steeds is CMO als zendende organisatie onze partner. SPIOR is een werkgeversorganisatie. Dus de mensen die lesgeven zijn in hun dagelijkse bezigheden wat betreft godsdienstonderwijs bij ons in dienst. Wij hebben wel regelmatig overlegcontact met CMO eh als het over landelijke

dingen gaat, beleid, kader en dat soort zaken. Maar de uitvoering, de dagelijkse gang van zaken, dat wordt door ons gedaan als werkgeversorganisatie. Toch is CMO nog altijd de zendende organisatie voor de overheid in Nederland. SPIOR voor Rijnmond en CMO voor landelijk.

Ik kan me voorstellen, dat u daar in eerste instantie niet zo blij mee was, want ik bedoel u heeft het voortouw genomen in het onderwijs en dan wordt u ineens een partner opge..., ik wil niet zeggen opgedrongen, maar.

Ja goed, wij kijken eerlijk gezegd als SPIOR naar de realiteit. En dan moeten we daar pragmatisch naar handelen. Wij waren geen landelijke organisatie. CMO was niet echt een onbekende organisatie voor ons. En toen hebben we samengewerkt en we hopen ook nog samen te kunnen werken.

En u werkt ook samen met andere zendende organisaties?

Ja, er is een landelijke stichting, Stichting GVO en HVO. Dat heeft ook een website, www.gvoenhvo.nl. Daar kun je ook alle informatie over alle zendende organisaties en over alle godsdienstonderwijs en alles terugvinden. Maar wij werken ook heel goed samen. Wat ook hele belangrijk is, dat heb ik gemerkt, dat onze samenwerking voor 2009 voordat het landelijk werd, altijd goed is geweest. We hebben hartstikke goed samengewerkt met humanisten en christenen, als ik het zo mag zeggen. We hebben ook goed samengewerkt met de gemeente Rotterdam. En wij merken dat die samenwerking ook echt groeit. Er is een landelijke organisatie en daarin zitten ook alle organisaties van christenen, humanisten, joden en hindoes. De samenwerking gaat echt prima vind ik. Vorig jaar, om een voorbeeld te noemen, was er sprake om het subsidie van dit type onderwijs weg te bezuinigen. Dat was een voorstel van minister Bussemaker. Die was van plan om de subsidie helemaal weg te bezuinigen. Toen hebben we dus echt met z'n allen gelobbyd en handtekeningenactie gedaan en politieke partijen benaderd, naar Den Haag toe, etc. En dat heeft gewerkt zeg maar. Nog steeds hebben we subsidie. Zelfs hebben ze vorig jaar een amendement aangenomen door CU ingediend. En gesteund door alle partijen, behalve PVV. En waarin staat dat dit type onderwijs een kerntaak is. Dat was voorheen niet zo, begrijp je. Nu hoort het bij de kerntaken van het primair onderwijs. Scholen kunnen er nu niet meer omheen. Daarmee moeten ze iets doen. Onze acties hebben een positief effect opgeleverd. Dat komt doordat we zo goed samen kunnen werken, denk ik.

En zijn die scholen, ik geeft u de lessen op basisscholen neem ik aan, zijn die daar over te spreken? Steunen ze uw initiatief?

Nee! ... Oh? Dat is wel verrassend! Haha, ja klopt. Er is nu een beetje discussie op uitvoeringsniveau. Kijk op beleidsniveau, op wetgevingsniveau is alles goed geregeld. Men heeft dit nog langer dan honderd jaar geleden netjes geregeld. Want de ouders die hun kinderen naar openbare basisscholen sturen, die hebben ook een religieuze achtergrond. Als zij ook willen dat hun kinderen op openbare basisscholen enige kennis over levensbeschouwing krijgen, ja dat heeft de wet goed voorzien. Dat werd vorig jaar nogmaals benadrukt door het tot een kerntaak van het primair onderwijs te benoemen. Maar wat wij op openbare scholen zien, op sommige scholen, ik wil niet generaliseren. Dat zijn dingen als scholen die zeggen, wij zijn openbaar, we hebben geen godsdienst en wij hebben ook geen ruimte voor godsdienst aan de ene kant. Aan de andere kant denken ze van ja, het is segregierend, de kinderen die bijvoorbeeld islamitisch godsdienstonderwijs kiezen, worden uit de klassen gehaald, dat werkt segregierend zeggen ze. En weer anderen zeggen van ja, praktisch is het moeilijk. Hoe passen we dat in de roosters? Soms hebben ze ook geen ruimtes, waar deze lessen gegeven kunnen worden. Ook de negatieve beeldvorming speelt een rol.

Gaat het dan specifiek om het islamitisch godsdienstonderwijs of over alle soorten godsdienstonderwijs? *Ik denk toch, dat het eh, voor alle soorten godsdienstonderwijs geldt. Behalve voor HVO, voor die denominatie geldt het wat minder. Maar van godsdienst, islamitisch, christelijk geldt het wel. Voor islamitisch nog iets sterker. Door de negatieve beeldvorming vooral de laatste twaalf jaar. Het is ook een feit, dat moslims en de islam niet positief bekend staan in de samenleving, toch? Of niet? **Ja, dat is wel de tendens.** En ik denk ook, dat de directeuren, de leidinggevenden zeg maar, daardoor enige aarzeling hebben om mee te werken aan de enquêtering. Het gaat mij om dat scholen open en eerlijk moeten enquêteren. Ouders goed moeten informeren. Ze kunnen ook tegen ouders zeggen, het is mogelijk, maar wij zijn tegen. Dat kan! Als ze maar informeren. Maar ik merk in de praktijk, dat ouders toch niet geïnformeerd worden eh. Ze ontnemen informatie ... **Sommige ouders zijn niet op de hoogte, dat dit er ...** Laat ik het zo zeggen, de meeste ouders zijn niet op de hoogte. Via welke kanalen, misschien is het een goed moment om dit even aan te kaarten. Hoe worden de ouders op de hoogte gebracht. Elk jaar wordt er een enquête gehouden door die landelijke organisatie, Dienstencentrum GVO en HVO. Hierbij wordt naar alle openbare basisscholen een brief gestuurd met een informatiepakket, wat dit onderwijs inhoudt en scholen een aanvraag moeten indienen en zelfs een voorbeeldbrief over hoe ze een aanvraag*

moeten indienen via de website. Het is makkelijk zeg maar, scholen hebben een BRIN-nummer en moeten daarmee inloggen. Het is een kwartier werk om zo'n aanvraag in te dienen. En dan, wordt het even gecontroleerd of het aan de eisen voldoet. Er moet een bepaald aantal leerlingen zijn, dat interesse heeft, et cetera, et cetera. Als dat zo is, dan krijgen een paar uur toegewezen en bericht van uw school heeft twee uur toegewezen door SPIOR.

Dan maakt het niet uit, of ik mijn kinderen in Zuid-Limburg naar een school stuur, terwijl SPIOR bijvoorbeeld in Rotterdam opereert?

*Nee, nee, wij opereren nu dus landelijk. Ook voorheen, voor 2009, opereerden we landelijk, maar nu zijn we op landelijk niveau een werkgeversorganisatie als het gaat om islamitisch godsdienstonderwijs. Op dit moment geven we ook lessen in Utrecht, Lelystad, Woerden, Rotterdam, Vlaardingen, noem maar op zeg maar. **Oke.** Als een school een aanvraag indient, en die wordt toegekend, dan zorgen wij ervoor dat er een docent naartoe gaat om les te geven. Dat is dus ons pakkie aan. Maar! Ik merk dat scholen in die zin niet echt meewerken, dat ze ouders niet informeren. En wij hebben gemerkt dat via het gebruikelijke kanaal ouders niet worden geïnformeerd. En dan proberen we via andere organisaties, via advertenties, krantenartikelen, et cetera, et cetera, proberen we de ouders te informeren.*

Is het nog niet voorgekomen, dat ouders een aanvraag hebben ingediend en dat een school weigert, die uit te voeren? Helaas wel... Maar het is wel wettelijk verplicht?

Dat is dus even de discussie. Misschien voor jouw scriptie een aanknopingspunt. Terwijl de wet dit mogelijk maakt en de minister van Onderwijs ook subsidie beschikbaar stelt, zijn scholen vooralsnog niet verplicht eh om het uit te voeren. Dus dan doen wij een beroep op de scholen om informatie onder ouders te verspreiden, want het gaat om een vrijwillige keuze van de ouders. En dat doen sommige scholen niet. Die informeren de ouders niet en dan kunnen wij de scholen niet dwingen, van de wet is de wet. Het is nog nooit voorgekomen, dat ouders zo ver zijn gegaan om de Onderwijsinspectie te benaderen. De inspectie zal dan namelijk zeggen, ja, het is wel een wet, maar de school mag dat vooralsnog zelf bepalen. Stel dat de inspectie zou zeggen, er is wel een wet en er is subsidie beschikbaar, dan kan een ouder ook naar de rechter gaan. Dat kan! Maar die weg is nog niet bewandeld, laat ik het zo zeggen. We weten nog niet wat de consequenties zijn, als een school weigert dat uit te voeren. Er is geen handhaving, er zijn geen sancties enzovoorts.

Zou het gevolg kunnen zijn, dat ouders hun kinderen naar bijzondere scholen sturen?

Ja, dat kan ook nu. Maar ja, welke ouder gaat zo ver is de vraag.

Ja, want, waarom, dat is een vraag die bij mij erg naar boven komt. Als je bijzondere scholen hebt, waarom zou je dan dat godsdienstonderwijs kiezen? Wat is het grote verschil tussen bijzonder onderwijs en openbaar onderwijs met als toefje godsdienstonderwijs? Dat is voor mij een beetje onduidelijk.

Eh, waarom ouders dat kiezen? Nee, waarom zou u uw kind islamitisch godsdienstonderwijs laten volgen op een openbare school, terwijl u hem ook naar een islamitische basisschool kunt sturen? Waar heel het programma toch wel op de islam is geïnspireerd.

*Nou, dat is een goede vraag. Ik heb zelf drie kinderen en ik heb er zelf voor gekozen om twee van hen naar een openbare basisschool te sturen. En die hebben ook islamitisch godsdienstonderwijs gevolgd. Er zijn verschillende beweegredenen te noemen, waarom ouders ervoor kiezen om hun kinderen naar bijzondere scholen te sturen. Meestal is het dichtbij huis. De meeste ouders kiezen een school in de buurt. Daarna kijken ze naar de kwaliteit van de school, wat voor kwaliteit heeft de school. En sommige ouders kiezen zelf, omdat ze religie heel erg belangrijk vinden. Die kiezen voor een bijzondere school. Dan brengen ze hun kinderen naar heel ander gebied van de stad. Er zijn dus verschillende beweegredenen. En sommige ouders vinden het belangrijk, zoals ik, dat de kinderen op openbare basisscholen met andere leerlingen kennismaken. Want uiteindelijk hebben ze straks te maken met een samenleving, die net als een openbaar basisschool divers is. Als zij dus op een middelbare school terechtkomen, dan gaan ze te maken krijgen met andere religies, andere culturen, andere leefstijlen. Daarom dacht ik bij mijzelf, ik kies liever een gemengde school. Ik had ook een islamitische school kunnen kiezen, die mogelijkheid had ik wel, ik woon namelijk in Kralingen. Daar heb je ook een witte school. **U had uw kinderen dus ook naar Noen kunnen sturen?** Ik had ze ook naar Noen kunnen sturen, maar ook naar een algemeen bijzondere school. Helemaal wit, dus eh in Kralingen. Ik heb zelf voor een gemengde school op Blaak gekozen, daar is de leerlingenpopulatie fiftyfifty zwart-wit. Eh, kijkend naar de populatie, naar de samenstelling van de samenleving. Dus de ouders maken verschillende keuzes en eh afhankelijk van de keuze ... Wat het verschil is, zoals je ook zegt, dat op een islamitische basisschool heb je meer te maken met islam, dan op een openbare basisschool. Meer mogelijkheden om bijvoorbeeld islamitische feesten te vieren, en meer aandacht daar aan te besteden. Maar vooralsnog is het zo, dat het curriculum van een*

openbare en een bijzondere basisschool, dat verschilt niet van elkaar. Dus ze moeten evenveel Nederlandse taal, rekenen en dat soort dingen geven. Eh, en op openbare basisscholen krijgen kinderen in ieder geval de kans om godsdienstonderwijs te krijgen als dat belangrijk voor hen is. Dat is een keuze van de ouders, en dat vindt het openbaar onderwijs ook belangrijk.

En als er nou meerdere islamitische scholen zouden zijn, ehm, bijvoorbeeld in Nederland zijn er nog maar tweeënveertig, drieënveertig, ik dacht zoiets. Stel u voor, er zouden in iedere middelgrote en grote steden enkele islamitische scholen gevestigd zijn en de kwaliteit zou goed zijn, dat is nu nog discutabel in sommige gevallen. Ja. Zou u dan wel de overweging om uw kinderen daar naartoe te sturen, of blijft u dan op het standpunt ...

*Eh, ik moet eerlijk zeggen, ... de meeste islamitische basisscholen in Nederland zijn de laatste jaren vooruitgegaan. Dat klopt, zeg maar. Maar als we vijf of zes jaar terugkijken, dan zien we dat de kwaliteit heel erg slecht was. Elke keer waren islamitische basisscholen in het nieuws. Slechte publiciteit versterkte deze negatieve cirkel. Snap je wat ik bedoel? **Ja.** De laatste jaren zijn wel vooruitgegaan. Eh, ze functioneren nu ook beter dan vroeger. Ik meen, als het kwalitatief goed doen, dan gaan Nederlandse ouders ook hun kinderen naar islamitische basisscholen sturen. Wat maakt het uit?*

Ziet u dat niet als een bedreiging voor uw type onderwijs? Als het beter gaat met het islamitisch basisonderwijs, dan zullen misschien ouders hun kinderen daar naartoe sturen?

*Nee! Sterker nog, ik vind het een goede ontwikkeling. **Oke?!** Ik vind het een goede ontwikkeling, want openbare basisscholen zullen ons dan meer waarderen. ... Snap jij die paradox? **Ja.** Als openbare basisscholen zien, dat moslimouders hun kinderen naar islamitische basisscholen sturen, omdat daar de kwaliteit goed is en omdat daar ook islamitisch godsdienstonderwijs wordt gegeven, dan gaan ze ons meer waarderen. Want wij bieden islamitisch godsdienstonderwijs aan op openbare basisscholen. Wij zouden de uitstroom van moslimkinderen daardoor kunnen voorkomen. Ook de omvang van islamitische basisscholen is beperkt. Ze vormen dus absoluut geen bedreiging voor ons. Op middellange termijn ook niet, maar op lange termijn zullen er misschien meer islamitische basisscholen komen. Ik verwacht niet dat het aantal snel zal toenemen, maar je weet het nooit. In een andere tijd, kunnen er andere ontwikkelingen zijn in Nederland.*

Maar in principe, misschien is het een gewaagde vraag, die ik u nu stel, is dat type onderwijs niet overbodig. U biedt nu de mogelijkheid van islamitisch godsdienstonderwijs op openbare scholen. Vindt u islamitisch basisonderwijs of sterker nog islamitisch onderwijs in het algemeen niet overbodig?

Nee, nee echt niet. Kijk, in Nederland, in de wereld hebben we de laatste tijd te maken met meer diversiteit. Er zijn veel mensen met verschillende achtergronden, culturen, leefstijlen. Er zijn ouders die een islamitische basisschool kiezen, andere ouders kiezen een openbare, een christelijke, een joodse of een hindoeïstische basisschool. Ik denk dat het onderwijssysteem recht doet aan de diversiteit van de samenleving en aan de diversiteit van de mens zelf. Want wij hebben niet het type mensen, we hebben mensen die verschillende gedachten hebben. De ene stuur zijn kind dus naar Montessorischool, een andere kiest een Daltonschool, weer een andere vrije school. Nou er wordt echt gebruik van gemaakt. En dan denk ik, dat het voor de ontwikkeling van de kinderen niet onbelangrijk is. Sommige leerlingen zijn goed in sport en weer andere leerlingen zijn goed in wiskunde of rekenen. Andere zijn sociaal sterk of blinken uit in muziek. Dus eigenlijk vind ik al die mogelijkheden goed. Het is heel belangrijk voor de ouders met name, dat zij vroegtijdig ontdekken wat voor talenten hun kinderen hebben en afhankelijk daarvan hun schoolkeuze maken. Dat is belangrijk. Dus even die match, vroegtijdige match is belangrijk. Vaak zie je helaas dat die match niet altijd terechtkomt, zeg maar. Wij hebben in Nederland nu te maken met schooluitval. Het voorstel van PvdA en CDA is erop gericht om vroegtijdige schoolverlaters aan te pakken. Dat heeft te maken met de match, die niet goed is. Als dat het geval is, kun je niet het optimale uit de kinderen halen. Dan komt hun talent niet goed tot bloei. Dat zal later in de samenleving een probleem vormen. Het heeft invloed op sociale cohesie en welvaart in de maatschappij.

Dat zegt u heel mooi! ... En specifiek voor u, wat doet u hier bij SPIOR? Wat is uw taak? Want ik zag coördinator onderwijs voorbijkomen. Dan ben ik toch wel benieuwd. Volgens mij hebben wij die vraag wel een beetje beantwoord. O ja, ik heb ook nog een vraag tussendoor. Biedt u ook op middelbare scholen godsdienstonderwijs aan?

Nee, alleen op openbare basisscholen vooralsnog. Maar je hebt ook in het verleden erover nagedacht of we op middelbare scholen deze lessen moeten geven, want in het onderwijs is het belangrijk, zeer belangrijk dat er een doorgaande lijn is. Wanneer er een islamitisch basisschool is, moet er ook een islamitische middelbare school, universiteit, et cetera zijn. Dat geldt ook voor godsdienstonderwijs. Ik geloof er persoonlijk, dat het goed zou zijn voor

kinderen, dat ze in het voorgezet onderwijs ook weer godsdienstonderwijs krijgen voor erkenning, herkenning en identiteitsontwikkeling is heel erg belangrijk. Als dat mogelijk zou zijn op middelbare scholen, dan zou dat veel problemen kunnen voorkomen, die te maken hebben met vroegtijdig schoolverlaten. Even terug naar mijn taak, ik doe inderdaad onderwijs bij SPIOR. Ik coördineer het islamitisch godsdienstonderwijs. Wat houdt dat in? Ik coördineer de docenten op de basisscholen, die deze lessen verzorgen en ik onderhoud de contacten met de scholen waar deze lessen worden gegeven. Hierbij gaat het om het coördineren van lesmateriaal en het onderhouden van contacten met de andere partners van GVO en HVO. Wij hebben ook allerlei verschillende activiteiten, die wij samen uitvoeren, bijvoorbeeld 22 mei hebben wij Sectordag, die organiseren we landelijk voor alle docenten. Er komen daar allerlei onderwerpen aan de orde, die interessant zijn voor de docenten van alle denominaties. Het gaat dan bijvoorbeeld om nascholing, bijscholing, et cetera. Alles wat een coördinator moet doen, doe ik ook. Ook bijvoorbeeld de begeleiding van docenten. Alles wat erbij hoort, probeer ik in goed overleg met de directeuren van de scholen te doen.

Ja, ik vind het echt nog een beetje abstract, dat godsdienstonderwijs. Kunt u dat wat concreter maken? Een tipje van de sluier oplichten. Wat houdt het precies in? Welke geleerden behandelt u, Al Ghazali of Ibn Ghaldoun?

*Ibn Ghaldoun niet! Haha. ...Eh, kijk, wat onze islamitisch godsdienstlessen betreft hebben we één lijn. Ken jij de islam een beetje? **Nou, maar een klein beetje.** Wij zijn soennieten, laat ik daar maar mee beginnen. De inhoud van onze lessen is gebaseerd op de soennitische islam. Dat wil ik even vooropstellen. De Koran, de Soenna en de Hadith vormen hierbij de leidraad. Wij proberen de nadruk te leggen op eh de dagelijkse realiteit van de leerlingen. Leerlingen op een openbare basisschool hebben te maken met verschillende dingen in de samenleving. Bijvoorbeeld, ze hebben te maken met diversiteit. Dat blijkt onder andere uit het verschil in religie tussen kinderen. Zij moeten zo'n attitude hebben van, ik zit in de klas met verschillende leerlingen en iedereen verdient mijn respect. Respect voor andersdenkenden is echt het belangrijkste element van onze lessen. Daarnaast streven we ernaar om de leerlingen een attitude aan te leren, waarbij ze leergierig zijn. Ook willen we ze erop wijzen, dat ze zuinig moeten zijn met de middelen, die voorhanden zijn. Zo verwerpen wij milieuvervuiling. Kortom, wij willen dat de leerlingen een aantal basiszaken leren, zodat ze kunnen uitgroeien tot evenwichtige volwassenen. Wij hebben een methodiek ontwikkeld en die is echt gericht op de praktijk. Een sterk punt van deze methodiek is dat hij interactief is. Een tweede punt van kracht is het feit dat de methode interreligieus is. Daardoor is hij ook te gebruiken bij*

godsdienstlessen van andere denominaties. Islamitische scholen hebben een andere methodiek gecreëerd. Daarvoor hebben ze echter wel gebruikgemaakt van onze oude lesmaterialen.

Hoe ziet u de toekomst van het islamitisch godsdienstonderwijs voor u?

Godsdienstonderwijs is belangrijk, daar ben ik van overtuigd. Het is een verlengde van hetgeen de leerlingen van thuis uit hebben meegekregen. Het zou de attitudeontwikkeling van de leerlingen ten goede komen, als ze gebruik zouden maken van deze lessen. Voor een stabiele samenleving is het belangrijk dat mensen van verschillende kanten goede dingen horen. Het is ook een stukje erkenning voor leerlingen van een bepaalde denominatie. Voor ons zou het goed, als de overheid meer zou doen om ouders te informeren over de mogelijkheid van godsdienstlessen op openbare scholen. Ondanks het feit, dat het niet optimaal is gegaan, ben ik van mening, dat we tot nu toe heel wat bereikt hebben.

Mijn verwachting is dat de behoefte aan GVO en HVO de komende jaren zal toenemen. Ouders zullen beter op de hoogte raken. Ik denk dat scholen moeten leren om beter samen te werken met zendende organisaties. Wanneer we samenwerken kunnen we iets bereiken. Ik hoop dat de scholen het belang hiervan zullen inzien en ons de ruimte zullen geven. Zo niet, dan zie ik de toekomst met enige zorg tegemoet.